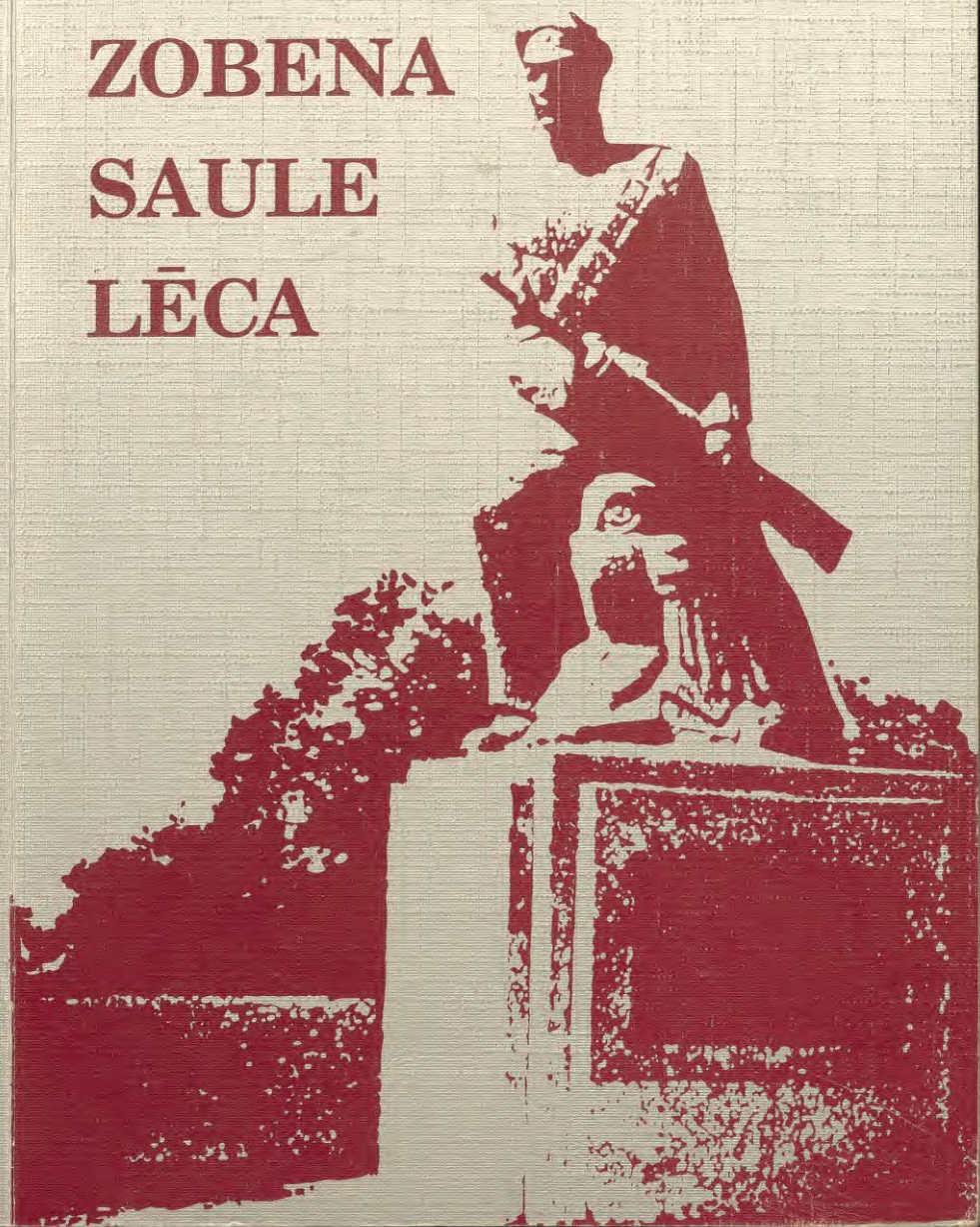
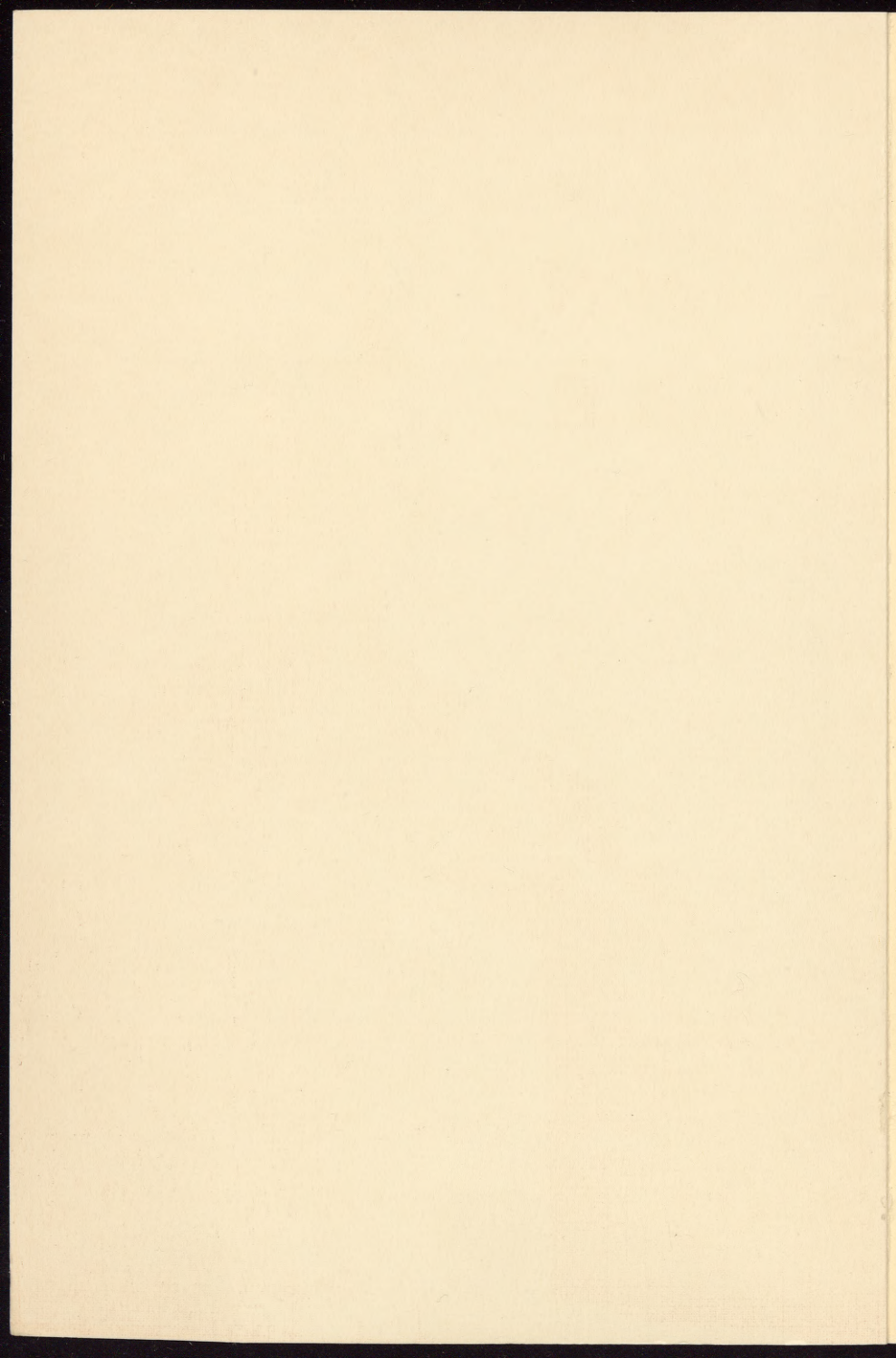
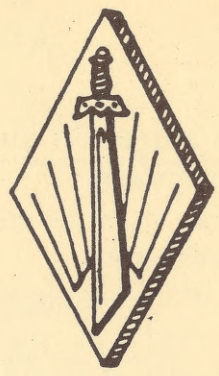

NO
ZOBENA
SAULE
LĒCA

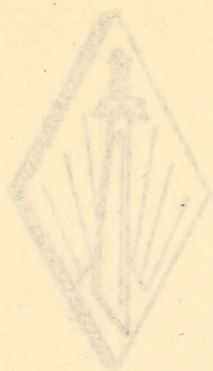
54-3
L 440

NO
ZOBENA
SAULE LĒCA

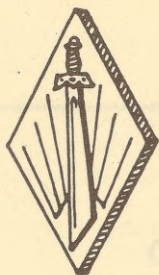
Atmiņu un
dokumentu
krājums
par Cēsu pulka
Skolnieku rotu
1919. gadā

Cēsu muzeju apvienība
1994

94-3
L 449

L
9

NO ZOBENA SAULE LĒCA

Atmiņu un
dokumentu
krājums
par Cēsu pulka
Skolnieku rotu
1919. gadā

Cēsu muzeju apvienība
1994

Latvijas Nacionālā
BIBLIOTĒKA

94-10.792
0305058320

Atmiņu un dokumentu
krājums
“No zobena saule lēca”
izdots ar
Latviešu Nacionālā fonda
Zviedrijā,
Andreja Eglīša un
Latvijas Republikas
valdības programmas
“Latvijas tēls”
atbalstu.

Atmiņas un dokumentus publicēšanai sakārtojais **Tālis Pumpuriņš**.
Jura Ores vāka noformējums.

© Izdevējs – Cēsu muzeju apvienība.
Reģistrācijas apliecības Nr. – 2-0033.

Krājumā izmantoti foto attēli un negatīvi no Cēsu vēstures muzeja
fondiem, M. Amatas, A. Cābuļa, V. Eihenbauma, L. Liepnieka un T. Pum-
puriņa personīgajiem foto krājumiem, D. Jansona un V. Rozenbergas
fotoreprodukcijas.

**CĪNĀ PAR LATVIJU
2. /5./ CĒSU KĀJINIEKU PULKA
8. BRĪVPRĀTĪGĀS
SKOLNIEKU ROTAS
KRITUŠIE KARAVĪRI**

**ATSLĒGA VOLDEMĀRS
BEDRĪTIS JĀNIS
CIGUZIS VERNERS
FREIMANIS LEONARDS
KRASTIŅŠ OSVALDS
KRIEVIŅŠ EDGARS
PULEHTS JŪLIJS
PUTNIŅŠ KĀRLIS
ZELTIŅŠ VILIS**

PRIEKŠVārds

1919. gada vasarā, kad latviešu un igauņu karaspēks kopīgi cīnījās par Latvijas atbrīvošanu no ienaidniekiem, pie 2. (5.) Cēsu kājnieku pulka no brīvprātīgiem skolniekiem izveidoja atsevišķu vienību – 8. rotu. Skolnieku rota Cēsu pulka sastāvā piedalījās visās tā kaujās.

Pulka piecu gadu jubilejā tā komandieris F. Virsaitis rakstīja Cēsu pulka vēstures hronikas ievadā:

“Nav gara 5. Cēsu kājnieku pulka vēsture – tikai 5 gadi pagājuši no viņa dzimšanas dienas. Varbūt, ka nākošās pulka karavīru paaudzes viņā neatradīs arī sevišķi spilgtus varoņdarbus, višmaz tādus, kādus tēloja senākās kara vēstures.

Un tomēr šīs īsās kauju epizodes pāries no paaudzes paaudzē kā neaizmirstama svēta leģenda, kura stāstīs par to, kā pāris mēnešos vienkārši lauku zēni, skolnieki un mierīgi pilsoņi, kuri ieročus vēl nebija nēsājuši, radīja vienotu stipru bruņotu spēku, kurš reizē ar tautas apziņu auga plašumā un izveidojās par to jauno Lāčplēsi, kurš beidzot nogāza melno bruņinieku no Staburaga klints Daugavā.

Ne ieroču spēks, ne kara māksla, kuras gandrīz nepazīna pirmie pulciņi, radīja viņu nesalaužamo varu, bet karstā Tēvijas mīlestība un mocītas, apmānītas tautas aizstāvja svētais pienākums viņus veda pie uzvarām.”

Teiktais pilnā mērā attiecināms arī uz Cēsu pulka Skolnieku rotu. Cēsu kauju desmitgadē rotas devumu atzinīgi novērtēja Igaunijas armijas virspavēlnieks brīvības cīņu laikā ģenerālis J. Laidoners:

“Latvju un igauņu tautu likteņi bijuši vienādi: mūs apdraud vienādas briesmas, un lai sargātu savu tautu intereses, savas valstis, mums ir tikai viena iespējama – cieša kopdarbība starp abām tautām un valstīm. To vislabāk saprotam mēs, kas ņēma dalību grūtās cīņās 1919. g. Un es esmu pārliecināts, ka Jūs, kas desmit gadus atpakaļ vēl bijāt jauni skolnieki, bet jau pilni sajūsmas, tagad, izauguši par stipriem vīriem un vēl stiprākiem tēvijas dēliem – Jūs vienmēr būsat gatavi izveidot domu un apziņu, ka mūsu tautu labākais sargs ir mūsu cieša kopdarbība visās nozarēs. Jo vairāk tā domājoši pilsoņi būs Latvijā un Igaunijā, jo stiprāka būs abu tautu nākotne.”

Miera laikā šo uzdevumu veica Cēsu pulka bijušās brīvprātīgo skolnieku rotas karavīru biedrība, kuras daudzpusīgo darbību pārtrauca padomju okupācija 1940. gadā. Nerealizēta palika arī doma par Skolnieku rotas vēstures izdošanu.

Krājumā “No zobena saule lēca” apkopotās atmiņas un dokumenti, varbūt, daļēji aizvietos neuzrakstīto Skolnieku rotas vēstures grāmatu. Šis krājums ir arī piemiņas apliecinājums bijušās Cēsu pulka brīvprātīgo Skolnieku rotas karavīriem, kuriem nebija lemts piedzīvot Latvijas valsts un armijas atdzimšanu, kā arī tiem nedaudzajiem sirmajiem vīriem, kuri vēl paguva stiprināt latviešu tautas trešo Atmodu.

2. CĒSU KĀJNIEKU PULKA KAUJAS GAITAS NO 6. JŪNIJA LĪDZ 3. JŪLIJAM 1919. G.

Pulks tika saformēts pa daļai no brīvprātīgiem, pa daļai no mobilizētiem 1919. g. marta mēnesī Tērbatā. Pulks tani laikā ietilpa Igaunijas 2. divīzijas sastāvā. Divīzijas komandieris bija pulkvedis Puskars. Pulka formēšanas laikā atradu vislielāko pretimnākšanu no mūsu sabiedroto – igauņu puses. Pulka karavīros valdīja patriotisks, možs gars un bija liela vēlēšanās ņemt aktīvu dalību Latvijas brīvības izcīnīšanā. Maija beigās sākās igauņu armijas ofensīve pret lieliniekiem Valkas frontē un, sakarā ar to, pulks pārvietojās uz Rūjieni un ietilpa igauņu 3. divīzijas sastāvā kā divīzijas rezerve. 3. divīziju komandēja ģenerālis Peders. Kā štāba priekšnieks bija pulkvedis (tagad ģenerālis) Reeks. Rūjienā pulks turpināja saformēšanas gaitu un notika intensīva kareivju apmācība. 27. maijā no pulka izdalījās pulkv.–ltņ. Aparnieka vadībā partizāņu grupa, kurai bija dots uzdevums kopēji ar igauņiem darboties Valmieras – Cēsu virzienā. Maijā pulkā plosījās diezgan plašos apmēros izsituma tifs, tādēļ 2 rotas bija jāatstāj Tērbatā un 2 rotas pie iziešanas uz fronti – Rūjienā, tālab stiprā mērā samazinājās pulka apmācīto kareivju skaits. Apgāde bija ļoti trūcīga, trūka visnepieciešamākais. Kā raksturīgs piemērs bija pulka iziešana uz fronti 29. maijā. Bija jāiet, bet nebija vezumu. Citu līdzekļu nevarēja atrast, – bij jāķeras pie baznīcēnu aizturēšanas un šos pajūgus tad pulks izlietoja savu mantu aizvešanai. Iziešanas dienā pulku sapulcēja Rūjienas baznīcas laukumā, kur es un plv.–ltņ. Ozols īsos vārdos aprādījām tuvojošos ciņu nozīmi. Pēc valsts himnas nodziedāšanas pulks devās ceļā. Gājienu uzmundrināja pulka orķestrs, kapelmeistara Zelmaņa vadībā. Jāatzīmē, ka pa ceļu līdz Cēsīm orķestrs jau pilnīgi iemācījās spēlēt tautiskos gabalus. 30. maijā, saņemts ar gavilēm no iedzīvotājiem, pulks iegāja Valmierā. No Valmieras izsūtīju vienu rotu ar ložmetējiem caur Raunu, Lubānas virzienā, ar uzdevumu, sekot aizejošiem lieliniekiem un piespiest tos ātrāk pazust no Latvijas teritorijas. Citu sakaru līdzekļu nebija, kā šķūtnieki, ar kuriem tad arī uzturējām sakarus starp pulku un rotu. Cēsīs pulks ieradās 1. jūnijā, iedzīvotāju apsveikts. 2. jūnijā plv.–ltņ. Aparnieka grupai uzdevu virzīties uz Krustpili, paraleli izsūtītai rotai uz Lubānu. 3. jūnijā bija paredzēts arī pārējam pulkam iziet uz lielinieku fronti, lai pabalstītu Latgales atbrīvošanu, bet liktens bija lēmis citādi. 3. jūnijā tika vairākas reizes pieprasīts no Ieriķiem pa telefonu un tani pat dienā novakarē tika pieprasīta atļauja ierasties Cēsīs delegācijai savstarpēju attiecību noregulēšanai. Delegācijā iegāja 1 virsnieks no landesvēra un 1 virsnieks no Līvena nodaļas. Sarunā ar

delegāciju noskaidrojās, ka landesvēra kolonas, mums par lielu izbrīnu, nevirzījās vis uz lielinieku fronti, kā to darijām mēs, bet gan uz ziemeļiem – Cēsu un Valmieras virzienā. Tādā kārtā lieliniekiem radās iespēja nostiprināties Latgalē, no kurienes tos vēlāk mums vajadzēja iztrenkt savās ciņās un ciešot zaudējumus. 4. jūnijā, neskatoties uz mūsu izliktiem posteņiem un aizliegumu svešam karaspēkam ienākt Cēsis, barons Manteufels patvarīgi ar savu nodaļu ieradās Cēsis, sāka izplatīt mums naidīgus uzsaukumus un noteikti paziņoja, ka viņam i prātā nenākot Cēsis atstāt. Barons Manteufels, manīdams, ka Cēsu pulks no sava aizlieguma nedomā atkāpties, bet gatavs to piespiests pildīt, palika padevīgāks, atstājis Cēsis, atgāja uz Kārļu muižu. Visu šo laiku notika sarunas starp Igaunijas armijas virspavēlniecību un landesvēru, bet pozitīvu seku šīm sarunām nebija. No visām sarunām varēja nojaust, ka landesvērs izmanto laiku un apstākļus spēku sagraušanai triecienam pret mums. Pulks Cēsis turpināja pārtraukto apmācību un saņēma dažus papildinājumus, starp citu, 8. skolnieku brīvprātīgo rotu. Šeit jāatzīmē, ka skolēnu rotā viss lielais vairākums bij jauni zēni, kuri neskatoties uz to, ka visā drīzumā varēja sākties kaujas, tomēr brīvprātīgi pameta skolas solu, lai grūtā brīdī būtu sargvietā par savu tēviju. Visiem bija skaidrs, ka sadursme ar landesvēru neizbēgama. Lai pārbaudītu, vaj landesvērs izpildījis virspavēlniecības prasības, 5. jūnija vakarā igauņu bruņotais vilciens izbrauca Ieriķu virzienā, bet pie Amatas tika apšaudīts, un landesvērs izdarīja mēģinājumu to ielenkt. Pulka apsardzības daļas jau atradās frontē – Meijermuižā, Mācītāja muižā, Līvu pag. mājā. Naktī no 5. uz 6. jūniju ienāca ziņas, ka landesvērs gatavo uzbrukumu un pēc izdarītas trauksmes – p. 1 naktī izgāja uz fronti. Jāpiezīmē, ka pulks bija ļoti trūcīgi apgādāts ne tikai ar apģērbu un apaviem, bet arī ar ieročiem: trūka šauteņu, nemaz nebija ložmetēju, tikai dažas patšautenes; artilērijas nebija. Toties garstāvoklis pulkā bija možs. Pulkst. trijos sākās landesvēra uzbrukums. Uzbrukumam no sākuma nekādu sekmju nebija. Viena pulka rota, virsleitn. Veitmaņa vadībā, apgāja landesvēra kreiso spārnu pie Gaujas un, cik tagad noskaidrojies, ar savu darbību izsaukuši paniku landesvērā. Rotas panākumus mēs, par nožēlošanu, nevarējām visā pilnībā izmantot, jo kaujā krita virsleitn. Veitmanis. Tā kā landesvēram bij liels pārsvars kā apbruņojuma, tā skaitliskā ziņā, tad viņam izdevās izvērsties plašāki, ar ko bij apdraudēta mūsu aizmugure un pulkam draudēja ielenkšana. Tamdēļ biju spiests 6. jūnijā plkst. vienos pēc pusdienas dot pavēli atstāt Cēsis un ieņemt pozīcijas uz Raunas labā krasta, 6. jūnijs ir diena, kad pulks patstāvīgi, bez pabalsta no citurienes, iedrošinājās krustot šķēpus ar pārsvarā esošu ienaidnieku. Kauja pierādīja, ka ienaidniekam stipri vien jāreķinās ar pulku un uzvara nebūs tik viegli panākama. Tamdēļ arī landesvērs neizmantoja pulka atiešanu, bet virzījās ļoti lēnām aiz pulka. Pulkam radās paļāvība uz saviem

spēkiem un nostiprinājās uzticība saviem priekšniekiem, kas bija sevišķi no svara, jo pulks bija nesen kā saformēts. Laikā no 7.–14. jūnijam pulks intensīvi gatavojās tuvojošajiem cīņām. Pulka sastāvs pieauga līdz 2300 karotājiem. Arī apbruņojums uzlabojās: tika saformēta ložmetēju rota, bij sava artilērija – 2 baterijas: vieglā un smagā. 14. jūnijā pulks ieņēma fronti no Gaujas līdz Jaunraunas Vārnu mājām, pie kam pulka štābs novietojās Ķērpju mājās. 20. jūnija vakarā jau varēja nojaust, ka landesvērs gatavo uzbrukumu, un patiešām, 21. jūnijā ap plkst. 1 naktī sāka ienākt ziņas no pulka vienībām, ka ienaidnieks pārgājis uzbrukumā visā frontē. Uzbrukumam pabalstīja ar stipru vieglās un smagās artilērijas uguni. Sevišķi stiprs ienaidnieka spiediens bija Jaunraunas virzienā un ap Raunas tiltu. Pirmie ienaidnieka uzbrukumi tika atsisti, tomēr, beidzot, ap p. 9 landesvēram izdevās pārraut fronti starp pulku un igauņu labo spārnu, neskatoties uz sīvu pretestību no pulka puses. Arī pulka centrā, pēc tur kauju vadošās rotas k-ra vltņ. Puriņa nāves, ienaidnieks guva sekmes. Plkst. 11 devu pavēli artilērijai mainīt pozīcijas un arī pulka štābs pārgāja uz Jaunzemju mājām. Kapt. Veidemanim ar pulka 2. bataljona daļām uzdevu segt pārrāvumu Bērzu kroga Skangaļu virzienā. Stāvoklis bija kritisks. Ap plkst. 6 vakarā saņēmu no izlūkiem ziņas, ka ienaidnieka kolonna, kurā bija visas ieroču šķiras, pagājuši garām Bērzu krogam Valmieras virzienā. Šai kritiskā brīdī ieradās igauņu palīgspēki, kuri 21. jūnija vakarā kopā ar pulka daļām, atņēma landesvēram Liepasmuižu. Naktī tika izdarīta pārgrupēšanās nākamās dienas kaujai, kurai bija jāizšķir, kurā pusē nosvērsies uzvara. 22. jūnijā sākās mūsu kopīgais uzbrukums, kurš piespieda ienaidnieku panikā bēgt un izšķīra kauju mums par labu. Lai gan vienu laiku mūsu daļas bija gandrīz ielenktas, pateicoties karavīru pašaieliedzībai un pienākuma apziņai, tie palika savās vietās un beigās, aizrāvušies, ienaidnieks tika pats ielenkts. 23. jūnijā pulks iegāja Cēsis, pēc tam turpināja caur Ierīkiem, Siguldu, Allažiem un Ropažiem ceļu uz Rīgu, ieņemdamus kādu laiku fronti uz Mazās Juglas. Tā kā kaujas izbeidza Strazdumuižas pamiers, tad pulks bez cīņas 6. jūlijā iegāja Rīgā.

Mūžīga slava un piemiņa 2. Cēsu kājnieku pulka un mūsu sabiedroto – igauņu kritušiem karavīriem!

Valfrīds Vigants un
Kārlis Dzirkalis

CĒSU PULKA SKOLNIEKU ROTA

Jau pagājuši vairāk kā desmit gadu, kopš mūsu dzimtenē beidzies kara troksnis un tēvijas atbrīvotāji devušies mājup kopt savas atbrīvotās druvas un laukus. Savām asinīm, grūtās un sīvās cīņās un kaujās, mūsu tēvi un brāļi izpirka kāroto brīvību un tagad mēs paši esam saimnieki savā zemē. Atbrīvošanas cīņu dalībnieki tagad ņem ciešu līdzdalību valsts un sabiedrības darbā, nostiprinot iegūtās tiesības.

Latvju atvaļināto karavīru saimē ievēribu pelna Cēsu pulka skolnieku rota, kas ar savu speciālo formāciju un sastāvu izvirzījās mūsu karotāju pirmās rindās, sevišķi Cēsu un sekojošās kaujās. Rotas nosaukums, liekas, it kā nesaskanošs ar pašu jēdzienu skolnieks – karavīrs. Šķiet, gandrīz neiespējami apvienot šos pretējos jēdzienus: censonis un norūdīts dzimtenes aizstāvis. Bet mūsu brīvības karā tā tas bija. Tad gāja veci un jauni, tēvi un vīri, gāja pieaugušie dēli un brāļi, un kad trūka karotāju – uz dzimtenes aicinājumiem atsaucās arī jaunatne, tēvzemes atbrīvošanas ideju apgarota. Tad neviens neprasīja, kas man par to būs. Visi gāja ar lielāko sajūsmu un neapraktāmu patriotisku savīļņojumu.

Valmieras un Cēsu skolnieki brīvprātīgi iestājās karavīru rindās un devās tēvuzemei palīgā. Šo brīvprātīgo jaunekļu vienība pastāvēja kā atsevišķa rota un to iedalīja bij. Ziemeļlatvijas armijas 2. Cēsu kājnieku pulkā kā astoto rotu. Kara laikā rotu citādi nesauca kā par Cēsu pulka 8. brīvprātīgo skolnieku rotu, no kura laika arī šis nosaukums pastāv.

Rotas organizēšana notika Valmierā un Cēsis, katrā pilsētā atsevišķi. Valmierā, lielniekus no turienes izdzenot, 1919. gada maija beigās valdība nenoteikts politisks stāvoklis. Lai gan igauņu un latvju karaspēka daļas bij ieņēmušas Gaujas labā krasta apvidu, tomēr stāvoklis bij nedrošs. Iedzīvotāji gaidīja varu, kas nodibinātu kārtību un mieru. 26. maijā kā pirmā Valmierā ieradās 6. igauņu kājn. pulka skolnieku rota, vairāku bruņotu automobiļu pavadīta. Šī mūsu sabiedrotās armijas rota, kas nepazīna bailu, dziedot igauņu tautas dziesmas, uzbruka Valmierai. Iesākās sivas cīņas, jo lielnieki atkāpās lēnām, negribēdami atdot Gaujas kreisā pusē Valmieras dzelzceļu staciju un mezglu. Pēdējais bij ļoti svarīgs faktors pie viņu atkāpšanās. Lai kaut cik rastu dzīvu spēku un papildinājumu cīņām, bij ierosināts nekavējoties dibināt skolnieku – karavīru grupu. Tad arī uz Valmieras reālskolas vingrošanas skolotāja, tagad atvaļināta virsleitnanta, Alfreda Lukstiņa uzaicinājumu, sākās brīvprātīgo skolnieku pieteikšanās. Katrs nesa sev līdz patslēptus ieročus un municiju, saglābtus no lielniekiem. Apbruņotie skol-

nieki pabalstīja igauņu armijas darbību, apšaudot no jumtiem Pārgauju un Valmieras staciju, no kurienes lielinieki steigā vācās projām. Šī skolnieku grupa, starp citu, uzturēja kārtību pilsētā un izpildīja arī sardzes dienestu. 28. maijā Valmierā ienāca lielāka latvju partizāņu nodaļa un galīgi atbrīvoja Valmieras Pārgauju. 30. maijā, svinīgi sagaidīts Valmierā ienāca 2. Cēsu kājnieku pulks pulkv.-leitn., tagad ģenerāļa, Kr. Berķa vadībā. Nodibinājās noteikts stāvoklis un kārtība. Tad arī pacēlās doma pārorganizēt jau pastāvošo skolnieku grupu par sevišķu karaspēka vienību pie toreizējā 2. Cēsu kājnieku pulka. Ar pilsētas komandanta kapt. Bankina rīkojumu izsludināja pieteikšanos. Pēdējo izdarīja uzsaucumiem un privātiem pamudinājumiem, aicinot katru jaunekli, kam mīļa tēvzeme, stāties aizstāvu rindās.

1. un 2. jūnijā pieteicās ap 70 brīvprātīgie skolnieki un daži studenti 16–20 gadu vecumā. Daži no viņiem atveda līdz arī zirgus un ieročus. Lielu pamudinājumu jauniem karotājiem deva toreizējais Valmieras reālskolas direktors, tagad prof. Dr. theol. L. Adamovičs, kas visur atbalstīja audzēkņu cēlos nodomus. No brīvprātīgiem skolniekiem ap 20 piekomandēja pulka sakaru un citām komandām.

31. maijā agri no rīta partizāņu nodaļa iebruka Cēsis, padzenot pakalpalikušos sarkanarmiešus un lielinieku komitejas. 1. jūnijā, Cēsu iedzīvotāju jūsmīgi apsveikts, Cēsis ienāca 2. Cēsu kājnieku pulks. Arī šeit sākās skolnieku brīvprātīga pieteikšanās, ko jo nopietni atbalstīja vietējās reālskolas direktors, tagad docents, Longīns Ausējs. Reālskolā notika referāts, kurā apskatīja patreizējo stāvokli, kam sekoja uzaiicinājums pieteikties brīvprātīgos tēvijas aizstāvjos. Pieteikšanos pieņēma 2. Cēsu pulka virsleitnants Grīns, kuru vēlāk iecēla par skolnieku rotas pirmo komandieri. Cēsis pieteicās 38 skolnieki, radot atsevišķu brīvprātīgo grupu. Apvienojot šīs atsevišķās Valmieras un Cēsu skolnieku grupas, pulkā radās jauna vienība – 8. brīvprātīgo skolnieku rota.

Grupu apvienošana notika 5. jūnijā Cēsis, kad Valmieras grupa, kājām nākdama, pievienojās Cēsu grupai. Valmierā izvadīšana notika sevišķi svinīgi. Pavadīti no vecākiem, audzinātājiem un iedzīvotājiem, jaunie tēvijas sargi devās pretim nezināmai nākotnei. Vietējās reālskolas skolotājas lielā steigā darināja rotai karogu nacionālās krāsās, kas rotu vadīja kaujās. Ceļā mantas palīdzēja vest vietējie iedzīvotāji un šķūtnieki. Cēsis Valmieras skolnieku grupu sagaidīja ar mūziku un novietoja Dārza ielā – proģimnazijas telpās, kur jau uzturējās Cēsu grupa. Tagad jau rotas sastāvā bij 108 cilvēki un pieteicās vēl arvien. Rotai steidzoši izdalīja šautenes, kaujas municiju un īsi apmācīja. Par grupu komandieriem nozīmēja dažus jau piedzīvojušus karavīrus un vecākos skolniekus. Apģērbs un uzturs vēl bij pašu. Skolnieki bij tērpti vieglās blūzītēs, vai tā saucamās “tužurkās – gimnasterkas”, apjosti skolēnu jostām. Pie skolas cepures kokarde nacionālās krāsās un ap roku balta saite ar pulka uzrakstu. Šādā stāvoklī skolnieki gaidīja savus uzdevumus. Šai rotai, sastāvošai no 14 – 20 gadu veciem zēniem, piekri-

ta izcilus loma pirmās Cēsu kaujās, kur tā, iedama kauju centrā, uz saviem jaunajiem pleciem izbaudīja landesvēra sivos triecienus.

Kā zināms, tajās dienās notika starpgadījums ar Manteifeļa jātņieku nodaļu, kura, kā landesvēra avangards, ieradās Cēsis no Ierīkiem. Sākās sarunas. Stāvoklis bij ļoti nopietns un saspilēts, kādēļ varēja paredzēt vislaunāko. Rotas karavīriem pieteica būt modriem un sagatavoties uz visu.

Pirms liktenīgām Cēsu kaujām no skolnieku rotas piekomandēja dažus skolniekus, vietējā apvida labus pazinējus, īgauņu bruņotam vilcienam "Kalew", kuri 5. jūnijā pie Araižiem un Amatas tilta pirmās sadursmēs kā izlūki sniedza neatsveramus pakalpojumus mūsu armijai.

Jau nākošā nakti uz 6. jūniju plkst. 2 bij trauksme un rotai deva pavēli iziet pozīcijās. Tas viss notika nepilnās 24 stundās pēc skolnieku pieteikšanās un iedalīšanas rotā. Pēdējo reizi izdarīja taktisko apmācību pilsētas ielās un rādīja apiešanos kaujas šautenēm un rokas granātām. Rota izgāja Mācītāja muižas – Meijermuižas līnijā, aizsargājot svarīgāko kaujas iecirkni. Pa kreisi skolnieku rotai bij 2. Cēsu pulkā 7-tā un pa labi 1-mā rota. Fronte bij ap 7 klm. gara un to aizsargāja galvenā kārtā daži simti brīvprātīgo. Šeit arī notika slaveno Cēsu kauju pirmie šāvienu un sadursmes, kas vēlāk pārvērtās sīvā kaujā. Atbalstīti ar artilērijas un ložmetēju uguni, landesvērs uzsāka uzbrukumu. Kauja ar īsiem pārtraukumiem ilga līdz plkst. 13, kad Cēsu pulka komandieris deva rīkojumu pulkam atiet uz Raunas pozīcijām. Kaujas sākumā tā risinājās visā pulka iecirknī, bet pēc īsa brīža landesvēra uzbrukuma smagums gulās pulka centrā un kreisā spārnā. Skolnieki cīnījās varonīgi un pašizliedzīgi. Trūka ieroču, patronu un uztura, bet ārkārtēja pašuzpurēšanās un sajūsma tos aizvietoja. Tai laikā no Cēsīm atkāpās pārējās daļas, jo pretim stāvēt tik labi apbruņotam pārspēkam nevarēja. Skolnieku rota, būdama visu laiku zem landesvēra uguns, kā beidzamā daļa sedza mūsu pārējo karaspēka daļu atiešanu, zaudējot varoņu nāvē savu pirmo kritušo Edgaru Krieviņu, kā arī vairākus ievainotus. Landesvērs tuvojās pilsētai; šeit viņam ar skolniekiem norisinājās ļoti sivas cīņas. Beidzot skolnieku rota un pārējās karaspēka daļas soli pa solim ar kauju atstāja Cēsis un atkāpās līdz Raunai, kur ieņēma aizstāvēšanās pozīcijas. Izrādījās, ka Cēsu kaujā skolnieku rota bij nodarījusi ienaidniekam lielākus zaudējumus. Pēc atvilkšanās Jaunraunas rajonā 7. jūnijā pulku nomainīja 6. īgauņu pulks. Cēsu pulks nostājās rezervē Lodes stacijā, kur arī rota sakārtojās, papildina savu sastāvu un gaida pozīcijās uzbrukumu. Pēc landesvēra uzbrukuma 21. jūnijā, rota vairākkārt izvirzās atkal frontes pirmā līnijā. Pie Jaunraunas Gruzdu mājām rota pielaiž uz dažiem simts soļiem ienaidnieka jātņieku un velosipedistu nodaļu un ar savu uguni to galīgi iznīcina, iegūstot trofejas. Sākās Cēsu kauju galvenais posms, kur kara troksni piedalās

artilērija, mīnometēji un ložmetēju uguns. Pēc vairākiem pārkārtojumiem uz Baižkalna lielceļa sākas paniskā ienaidnieka atkāpšanās, bet pēdējais tomēr visu laiku uztur uguni. Rota zaudē vairākus ievainotus. Mūsu armijas daļas jau vajā ienaidnieku, tas bēg. Pēc uzvaru nesošām Cēsu kaujām, pulks ar rotu iziet 24. jūnijā cauri Cēsīm, Līgatnei Rīgas virzienā un apstājas pie Mazās Juglas, Zaķu kroga rajonā. Šeit atkal sākas cīņas, kurās ievaino vairākus skolnieku rotas karavīrus. 6. jūlijā rota, kā viena no pirmajām Ziemeļlatvijas karaspēka daļām, ienāk Rīgā. Pagaidu valdībai atgriežoties ar kuģi "Saratovu" Rīgā 7. jūlijā, rota nolikta goda sardzē Daugavas malā.

Bebrmonta uzbrukumam sākoties, skolnieku rota cīnas pie Beberbekas, vēlāk pie Jumpravmuižas un Katlakalnā. Sevišķi pēdējās vietās rota pierādīja savu varonību, kur krita vairāki rotas karavīri, daži pat 15 gadu veci. Pie Katriņmuižas rotas izlūki izdara pārdrošus izlūku gājienus ienaidnieka aizmugurē un stiprās cīņās gūst sekmes. Šis izlūku gājienus izglāba vairākas mūsu karaspēka daļas no drošas iznīcināšanas.

Šinī laikā sākas zināma pārkārtošanās skolnieku rotas sastāvā, viena daļa rotas dalībnieku iestājas karaskolā un tās sastāvā piedalās sīvās kaujās Daugavas krastos. Pēc Jelgavas ieņemšanas 2. Cēsu kājnieku pulku kopā ar skolnieku rotu pārvieto uz Latgali, kur ņem dalību kaujās pret lieliniekiem. Šeit, pēc miera noslēgšanas ar Padomju Krieviju, jaunākos rotas karavīrus demobilizē. Vēlāk, pulkam pārejot uz miera laika sastāvu, rotu izformē un atlikušos karavīrus iedala citās rotās. 1920. gada sākumā rotas sastāvam bij piedalīti arī daži mobilizēti karavīri.

Visā brīvības cīņu laikā skolnieku rota zaudējusi no sava vidus 9 kritušus un mirušus, un ap 25 ievainotus karavīrus, starp kuriem vairāki 14 – 16 g. vecumā. Par nopelniem Latvijas atbrīvošanas cīņās rotas karavīri apbalvoti ar Triju Zvaigžņu ordeni.

Cēsu pulka skolnieku rotas gaitas ir spilgts varonības un pašuzturēšanās paraugs latvju tautai un sevišķi skolu jaunatnei. Arī toreizējā armijas vadība rotu uzskatīja par drošsirdīgu un apzinīgu karaspēka vienību, kurai uzticēja grūtu un atbildīgu uzdevumu veikšanu.

Šādi gadījumi, ka tik jauni, neapmācīti, vāji apbruņoti, neapģērbti, bet ticības un tēvu zemes mīlestības sajūsmā apgaroti zēni, kuriem mobilizācija nedraudēja, labprātīgi dodas tēvijai palīgā un gatavi pat mirt par savu dzimteni, ir ļoti reti pat starptautiskajā kara vēsturē, kāpēc Cēsu pulka skolnieku rotas kara gaitas ir augsti vērtējamas, ierādot tām izcilus vietu mūsu brīvības cīņu vēsturē.

Mierīgas dzīves atjanošanas darbā pagājuši jau daudz gadi no slaveno brīvības cīņu laikiem. Arī bijušie skolnieku rotas dalībnieki pārmainījuši kara ieročus pret miera laika darba ieročiem un kā akadēmiski izglītoti pilsoņi, virsnieki, skolotāji, ierēdņi, lauksaimnieki ieņem zināmu stāvokli sabiedrībā. Vairākus gadus bijušie cīņu biedri bij izklīduši pa visu valsti un viņu starpā vairs nebija nekādu sakaru.

Beidzot 1928. gada rudenī atsevišķām personām radās doma par dzīvāku sakaru nodibināšanu un uzturēšanu rotas dalībnieku starpā, sakarā ar ko tā paša gada novembra mēnesī Rīgā Armijas virsnieku klubā notika skolnieku rotas dalībnieku apspriede, kurā pārrunāja šo organizēšanas jautājumu un nolēma dibināt atsevišķu biedrību visu rotas dalībnieku apvienošanai. Par rotas dibināšanas dienu noteica 6. jūniju, kad rota 1919. gadā pirmo reizi pilnā sastāvā izgāja kaujā pie Cēsīm. Pēc biedrības statūtu izstrādāšanas un apstiprināšanas, bijušie skolnieku rotas dalībnieki 1929. gada 20. februārī nodibināja Cēsu pulka bijušās brīvprātīgo skolnieku rotas karavīru biedrību pirmo Latvijas neatkarības cīņu Ziemeļlatvijā 1919. gadā piemiņai. Jaunā biedriba par savu galveno uzdevumu uzskata: apvienot sevī Cēsu pulka skolnieku rotas bijušos brīvprātīgos karavīrus, nodibinot un uzturot ciešākus sakarus viņu starpā; uzturēt bijušos cīņas biedros to varoņu garu un centienus, kas viņus vadījuši Latvijas atbrīvošanas cīņās; gaismā un godā celt un uzturēt cīņu tradīcijas un darbus; centīties audzināt un izkopt arī skolu jaunatnē mīlestību uz savu tautu, valsti un dzimtenes brīvību. Lai savus mērķus pēc iespējas arī biedriba, resp. parastā dzīvē sauktā Cēsu pulka skolnieku rota uzsāka intensīvu darbību, kurā daudz palīdzējušas arī Izglītības un Kara ministrijas. Ar Izglītības ministrijas laipno atbalstu rotai sevišķi tuvas attiecības nodibinājušās ar visām Ziemeļlatvijas vidusskolām. Lai izpildītu savu uzdevumu un pienācīgi iepazīstinātu skolu jaunatni ar Latvijas neatkarības cīņām, audzinātu un izkoptu tanī mīlestību uz savu tautu, valsti un dzimtenes brīvību, rota visās Ziemeļlatvijas ģimnazijās sarīko attiecīgus referātus, kurus lasa brīvības cīņu dalībnieki, armijas augstākie virsnieki, vēsturnieki un pēdāgie. 1929. gadā notika līdzekļu vākšana Ziemeļlatvijas skolās un sabiedrībā vienības simbola – karoga pagatavošanai un pasniegšanai skolnieku rotai. Šo augsto atzinības balvu rota saņēma Cēsu kauju desmit gadu atceres svētkos Cēsīs. Karogu izgatavoja Cēsu valsts ģimnazijas audzēknes, skolotājas Brincevas kundzes vadībā, pēc rotas dalībnieka K. Dzirkļa projekta. Rotas karoga uzglabāšanas kārtība ir īpatnēja un karogs katru gadu glabājās citā ģimnazijā. 1929. gadā karogu savā glabāšanā saņēma Cēsu valsts ģimnazija, nākošā gadā to pārveda uz Valmieras valsts ģimnaziju, pēc tam uz Limbažiem un šajā gadā karogs nodots Mazsalaces ģimnazijai glabāšanā. Nākošos gadus karogs pēc kārtas pāries uz Rūjienas, Valkas, Smiltenes, Gaujienas un Alūksnes ģimnazijām, un pēc tam paredzēts uz vienu gadu nodot 5. Cēsu kājnieku pulkam, kura vārdā rota nosaukta. Karoga pārņemšanas svinības notiek katru gadu Debesbraukšanas dienā ar valdības, armijas un sabiedrības pārstāvju, skolu delegāciju un skolu jaunatnes piedalīšanos. Sakarā ar šo, patriotiska rakstura svinības katru gadu notiek divās vietās, karoga nodošanas un saņemšanas vietā, kas katram pilsonim liek atcerēties brīvības cīņu laikus un jaunākām paaudzēm

pauž par skolu jaunatnes tēvijas mīlestību un varoņdarbiem valsts grūtajā brīdī.

1929. gadā skolnieku rota uzstādīja piemiņas zīmi savam pirmajam virspavēlniekam, nelaiķim pulkvedim Zemitānam, Brāļu kapos Rīgā un 1930. gadā maijā uzcēla piemiņas akmeni pirmo kaujas vietu atzīmēšanai pie Līvu pagasta nama Cēsis. 1931. gada vasarā rotas biedri sarīkoja ekskursiju uz Igauniju, kur atjaunoja draudzīgās attiecības ar bijušiem cīņu biedriem. Rotā patlaban apvienoti ap 100 bijušie rotas karavīri un tās goda šefa pienākumus uzņēmis pirmais Cēsu pulka komandieris, ģenerālis Berķis. Par sevišķiem nopelniem Latvijas atbrīvošanā un valsts uzbūves darbā par rotas goda biedriem ievēlētas 14 personas, to starpā arī bijušais Igaunijas armijas virspavēlnieks, ģenerālis Laidoners, bij. 2. divīzijas komandieris, ģen. Peders un bij. 2. divīzijas štaba priekšnieks, ģenerālis Reeks.

ja
no
tas
nā
sa
ier
iga
iga
ša
uz
ša
die
30
uz
ni
br
sk
sk
br
ti.
sk
jū
La
nā
lai
bi
sk
br
Cē
no
au
no
Ne
cit
ie
se
2
ur

ATMIŅAS NO CĒSU UN RAUNAS KAUIJĀM

Latvijas neatkarības izcīnīšanas gads ir 1919., kad notikums sekoja notikumam un ciņa ciņai. Un ciņa ir katras uzvaras iepriekšējs nosacījums. Latvijas neatkarības pamatus lika viņas karavīri pie Ventas, Melnupes, Cēsīm, Raunas un Daugavas.

1919. gada 26. maijā lielinieki atstāja Valmieras pilsētu, nodedzinādami un uzspridzinādami tiltus pār Gauju. Viņi steigās evakuēt savas iestādes un salaupītās mantas no Valmieras stacijas. Pa pēdām, ienaidniekam Valmierā ierodas igauņu skolnieku rota. Rotu pabalsta igauņu bruņotie automobiļi. Arī grupa Valmieras skolnieku, sekojot igauņu jaunatnes priekšzīmei, grib pielikt savu roku pie Latvijas tapšanas. Viņi samēklē lielinieku atstātās šautenes un piedalās uguns uzturēšanā uz Pārgauju. Vairākas dienas turpinājās savstarpēja apšaudīšanās pāri Gaujai, līdz kamēr igauņi forsēdami Gauju uz dienvidiem no Valmieras piespiež lieliniekus atstāt arī Valmieras staciju. 30. maijā Valmierā no Rūjienas ienāk 2. Cēsu pulks, kurš dodas tālāk uz Cēsīm, atdalīdams no sevis dažas daļas, kas seko bēgošiem lieliniekiem. Kad Valmierā ierodas latvju komandants, sāk pieteikties brīvprātīgie. Arī Valmieras vidusskolas skolnieki, sava vingrošanas skolotāja ierosināti izprasa komandanta atļauju, dibināt atsevišķu skolnieku rotu un izsludina pieteikšanos. 1. un 2. jūnijā pieteicas 90 brīvprātīgie skolnieki, apm. 16 – 19 gadu vecumā, kā arī daži studenti. Daziem brīvprātīgiem zēniem ir savi zirgi. Tos līdz ar 20 citiem skolniekiem piekomandē formējamām sakaru un citām komandām. 3. jūnijā Cēsu pulks paredz doties uz lielinieku fronti, lai pabalstītu Latgales atbrīvošanu, bet tanī pašā dienā noskaidrojās, ka no Rīgas nākošais vācu landesvērs negrib doties pret lieliniekiem, bet gan neatlaidīgi steigzas uz ziemeļiem Cēsu un Valmieras virzienā. Kādi nolūki bija landesvēram, tas bija noskaidrojams no Liepājas puča. Bija skaidrs, ka sadursme ar landesvēru neizbēgama. 4. jūnijā Valmieras brīvprātīgie skolnieki saņem pavēli, doties uz Cēsīm un pievienoties 2. Cēsu pulkam. Ziņa par ciņās traucošajiem Valmieras skolniekiem nonāk Cēsīs un šeit 4. jūnijā L. Auseja realskolā sapulcējās vecākie audzēkņi. Pieteicās 38 brīvprātīgie. 5. jūnija pievakarē ierodas Cēsīs, no pulka orķestra un iedzīvotājiem apsveikti, 70 Valmieras skolnieki. No šiem 108 skolniekiem pulks saformē 8. rotu, kura līdz kara beigām citādi netika dēvēta, kā par 8. skolnieku rotu. Par rotas komandieri ieceļ virsleitnantu Grīnu. Kā vada komandierus piekomandē dažus seržantus. Jaunas šautenes rota saņem vakarā. Naktī uz 6. jūniju pl. 2 ritā pēkšņi trauksme. Rota ātri sakārtojas, – izdala kaujas patronas un lāpstīņas priekš ierakšanās. Uz dienvidiem no pilsētas jau dimd

kara troksnis. Rotas komandieris vēl dod īsus norādījumus, kā kapteiniem izturēties ķēdē, un rota, šicot ienaidnieka lodēm un sprāgstotīgām granātām, izvīrzas ķēdē Cēsu kaujas vidējā iecirknī: Meiermuiža - Mācītāja muīža. Ienaidnieks jau saredzams un rotu sāk apšaudīt. No cīņas sākuma ienaidnieks sāk attīstīt visu ieroču šķiru uguni visā pulkapa kaujas iecirknī, bet negūst sekmes; viņa uzbrūkošās ķēdes tiek atsīrotas. Tad landesvērs koncentrē savu artilērijas un ložmetēju uguni pret labā skolnieku rotu un no viņas pa kreisi esošām 7. un 3. rotām - pret mūsu centru un kreiso spārnu. Rodas mums zaudējumi - pirmie ievainoti - 10 ķēdes nāk kā iereibušas, piedzirditas un mēs viņas ņemam labi nojaušami pietni uz gauda. Šautenes paliek karstas. Skolniekiem ir tikko liktas saņemtas jaunas šautenes, notīrītas no biežā elļojuma. No šautenēm karstuma elļa sāk čurkstēt. Daži zēni tā aizraujas šaušanā, ka pieceļas uz ceļiem, lai labāki ieraudzītu ienaidnieku, bet landesvēra ložmetēju ugunis dara savu darbu... Nāvīgi ievainoti krietni vairāki zēni ienaidniekiem līdzās pa kreisi esošā 7. rota, nesdama lielus zaudējumus, neiztur un attīst vienu kilometru, atdodama landesvēram Līvānu pagasta nama augstumus, no kurienes mūsu ķēdes labi pārredzamas un apšaudāmas. Skolnieku rotas labais spārns tomēr neatiet un labi dūšīgi apšauda pa labi no flanga visā augumā saredzamos landesvērstus, un ne par velti. Drīz ienaidniekā rodas apjukums, tie vietām atiet un uguns mazinās. Izrādās, ka viena mūsu rota virsleitnanta Veitmaņa vadībā, gar kokiem apaugušo Gaujas krastu, nemanot ienaidnieka apgājusi vācu kreiso spārnu un uzbrūk ienaidniekam no aizmugures pret Meiermuižu. Tomēr ilgi mūsu sekmes neturpinās. Virsleitnants Veitmanis krietni un rota, palikusi bez vadoņa, neprot izmantot gūtos mūsu panākumus. Vācieši pēc neilga laika atklāj atkal stipru artilērijas uguni pret mūsu kreiso spārnu. Rotas komandieri lūdz artilērijas atbalstu, bet velti. Igaunņu bruņotais vilciens, kuram vienīgam mūsu pusē bija artilērija un visu laiku mūs citīgi atbalstīja, ir aizbraucis uz Lodes staciju. No mūsu ķēdes redzams, ka ienaidnieks sāk mūsu kreisā spārna apiešanu, virzīdamies uz Bumbura un Rūkuma mājām. Mūsu patronu krājumi tuvojas beigām. No aizmugures patronas nevar pienest, jo ienaidnieks tur zem stipras uguns ceļus, kas ved uz mūsu priekšējām pozīcijām. Nu ierodās atkal igauņu bruņotais vilciens, bet Cēsis vairs nav noturamas: mums draud ielenkšana no Raucīņu puses. Pulksten 1. dienā pienāk pulka komandiera pavēle atstāt Cēsis un ieņemt pozīcijas uz Raunas labā krasta. 10 stundas pulks iztur cīņu ar vismaz divreizējas skaitliskā ziņā stiprāku pretinieku, apbruņotu no "galvas līdz kājām" un nodara viņam lielus zaudējumus. Ieņēmuši Cēsis, landesvērs mums neseko, bet paliek uz vietas. Tā bija laba ziņa, kas liecināja, ka viņiem ne visai brašs garstāvoklis un, ka tie stipri cietuši. Landesvēristi saprata, ka latvju nacionālais karaspēks nešķīst pie pirmā uzbrukuma, ka tas nav neno-

apietni ņemami un viegli uzvaramais lielnieks, ka uzvarēt šeit var
attīkai daudz upurējot – upurēt vācu algotņi negribēja ...

– Laikā no 7. – 20. jūnijam Cēsu pulks stipri gatavojās nākošām
locīnām. Rodas mums arī sava artilērija un ložmetēji. Skaitliskā ziņā
pulkš pulks pieaug trīskārtīgi. Arī skolnieku rota tagad saņem savu trūcīgo
s. rotas iekārtu un saimniecību. Mūsu garastāvoklis ir možs, jo mums pa
etlabi stāv mūsu varonīgie sabiedrotie, igauņu 6. pulks un kreisā spār-
nā igauņu 3. pulks. 21. jūnijā naktī sākās landesvēra uzbrukums visā
i-frontē. Pirmos divus ienaidnieka uzbrukumus atsit, bet ap pulksten
10. rītā ienaidniekam izdodas pārraut Jaun–Raunas un Tomēnu ra-
jonā mūsu, šīnī rajonā, retās rindas. Šis pārrāvums bija landesvēram
tiktenīgs – viņu pašu ielenca. Mūsu 3. un 2. bataljons paliek no pār-
rāvuma pa labi Liepasmuižas un Lodes rajonā, bet 1. bataljons līdz ar
rezervē esošo 8. skolnieku rotu pa kreisi Jaun–Raunas un Vese-
žlauskas rajonā. Skolnieku rota atiet no Jaun–Raunas muižas un
ieņem frontes pirmo rindu. Pie Jaun–Raunas Gruzdu mājām viņa
pielaiz ienaidnieka velosipēdistu un jātnieku nodaļu uz 300 soļiem
ar savu šauteņu uguni to galīgi iznīcina, iegūdama vairākus lietoja-
mus velosipēdus 1. bataljona sakaru vajadzībām. Pret rotas ķēdēm
landesvērs atklāj uguni. Gaidām ienaidnieka ķēdes, bet nesagaidām.
Palikuši bez sakariem ar citām daļām, pēcpusdienā dzirdam kara
troksni stipri aizmugurē. Rotas komandieris, baidīdamies, ka rotu
nenogriež, izved rotu uz igauņu priekšējām pozīcijām pie Raunas. Mēs
ieņemam pozīcijas uz Baižkalna un Skangaļu lielceļa, pa kreisi no
igauņu kara skolas vienības. Ienaidnieka artilērijas uguns mums
zaudējumus nedara, viņa granātas krit apstrādātā irdenā tīrumā
mūsu pozīciju priekšā un pa lielākai daļai nesprāgst. Pa kreisi no
mums pret igauņu 3. pulku Raunas un šosejas rajonā attīstas stipra
uguns: skan spalgie artilērijas šāvieni un dobie mīnumetēju rībiņi,
un ložmetēju riešana, deg ēkas... Pret vakaru kara troksnis norimst.
Nakts tumsā 1. bataljona komandieris mēģina mūsu daļas pa
Baižkalna un Skangaļu lielceļu izvest cauri pārrāvumam pie pulka
galvenās daļas, bet atgriezušies izlūki ziņo, ka ceļš pilns ar vāciem.
Atgriezījamies atpakaļ savās agrākajās pozīcijās. Ausa liktenīgais 22.
jūnija rīts. Ap pulksten 4 rītā mums pa labi pārrāvuma rajonā sāk
l. vārties kara troksnis. Mūsu garastāvoklis uzlabojas. Noslēdzam, ka
Raunas kauja izšķirta mums par labu. No Baižkalna augstumiem mēs
redzam sprāgstot mūsu šrapneļu mākonīšus no otras puses pārrāvu-
ma. Priekšpusdienā pienāk ziņas, ka landesvērs atkāpjas. Bataljona
komandieris Kalniņš ved 8. skolnieku rotu, Jaun–Raunas un Tomēnu
ceļa virzienā, apšaudīt atkāpušos vācus. Rotas ķēde nemanot pie-
virzās pie ienaidnieka un dod pēkšņu, spēcīgu zalvi. Redzam, ka
vāciešos rodas piepeša panika, pamet zirgus un ratus; vezumnieki un
atejošā artilērija bēg auļos, bet zēni tik mērķē un spiež šauteņu
gaiļus. Pēc pusstundas sāk pār mums sikt ložmetēju lodes un priekšā,

un aizmugurē sprāgst granātas. Esam no ienaidnieka atklāti un, lai neciestu lielus zaudējumus, bataljona komandieris pavēl mums atiet. Esam viegli cauri tikuši – trīs viegli ievainoti. – Pievakarē rota atrodas savā izejas vietā atpakaļ – Jaun-Raunas muižā. Nākošā rītā ieejam atbrīvotās Cēsis. 25. jūnijā agri pēc pulka skates no pulkveža Ed. Kalniņa maršējam uz Rīgu. Vēlu vakarā noliekamies uz guļu Ligatnes Ramas muižā, bet mazai gaismai svīstot, atskan rotas komandiera spēcīgā balss: “8. rota stāties”. Nākošo nakti maršējam cauri Inčukalna un Allažu mežiem un 27. jūnija rītā pienākam Ropažos. Sākas atkal sīva cīņa pie Mazās Juglas, Zaķu kroga rajonā. – Pašā Strazdumuižas pamiera priekšvakarā 2. jūlijā kāda landesvēra baterija pēkšņi dūsmās izlaiž uz 8. rotas iecirkni visas savas atlikušās granātas. Piedzīvojām istu viesuļuguni, bet laimīgi cauri tikuši – viens viegli ievainots. 6. jūlija pēcpusdienā mūsu virspavēlnieks J. Zemitāns, pretēji sabiedroto rīkojumam, 2. Cēsu pulku ieved Rīgā. Uz Gaisa tilta pie Aleksandra vārtu stacijas mūs sagaida pulkveža Baloža brigādes goda sardze un liels ļaužu pūlis. Brīvības iela pilna ļaužu. Mūs pušķo puķēm. Brīvības bulvāra galā svinīgā maršā palaiž mūs garām Ziemeļlatvijas virspavēlnieks pulkvedis Zemitāns un Pagaidu Valdības pārstāvji. 8. jūlija rītā 8. skolnieku rota stāv goda sardzē pašā Daugavas malā un sagaida no Liepājas, ar tvaikoni “Saratova”, atbraukušo nacionālo Pagaidu Valdību ar ministru prezidentu K. Ulmani priekšgalā.

Cēsu un Raunas kaujās katrs darīja savu darbu. Vecs un jauns. 2. Cēsu pulkā bija mobilizēti Igaunijas pierobežas latvju kara vīri, kas bija savā mūža otrā pusē. Uzvara par tehniskā un apbruņojuma ziņā pārāko ienaidnieku kara vīriem un tautai deva ticību un pārliecību uz uzvaru nākošās cīņās pret pārāko Bermonta karaspēku.

Šodien, kā varoņu piemiņas dienā un Ziemeļlatvijas atbrīvošanas 10 gadu atcerē, lai pieminām Ziemeļlatvijas un mūsu varonīgo sabiedroto Igaunijas kritušos karavīrus – varoņus.

Lai šī piemiņa un viņu varoņu darbi nezūd tautā mūžīgi.

IZLŪKA GAITAS

Kad 1919. g. jūnija sākumā, pēc Rīgas atbrīvošanas no boļševikiem, vācu karaspēka daļas virzījās uz ziemeļiem, bet ne uz austrumiem pret sarkanarmiju, tad kļuva skaidri šo vācu spēku nolūki – ieņemt Ziemeļlatviju un tur nodibināt veco kārtību, kur valdītu muižnieku kārta. Viņu ceļš uz ziemeļiem iezīmējās ar slepkavībām un laupīšanām.

Pie Cēsīm viņiem pretim stājās Cēsu pulks plkv.-ltņ. Berķa vadībā. Pulks bija skaitliskā ziņā neliels un vāji apbruņots. Pēc 10 stundu ilgās kaujas Cēsu pulks un arī skolnieku rota, zem ienaidnieka pārspēka spiediena atstāja Cēsis un atgāja aiz Raunas upes.

Tad pēc sabiedroto militāro misiju ierosinājuma tika noslēgts pamiers, lai mēģinātu radušos konfliktu nokārtot izliguma ceļā. Igaunū – latviešu vadība šādam atrisinājumam neticēja, kamdēļ pamiera laikā drudzaini gatavojās nākošajām cīņām. Ļoti svarīgi bija ievākt ziņas, kādās vietās atrodas ienaidnieka karaspēka daļas un cik tās stipras, kur atrodas smagie ieroči un štābi? Bija jānoorganizē plaša mēroga ziņu ievākšana par ienaidnieku.

Cēsu pulka II bataljona komandieris, kuram bija pakļauta skolnieku rota, bija nodomājis sūtīt arī skolniekus ienaidnieka izlūkošanā. Svarīga bija Priekuļu pagasta augstiene, kur pēc vadības rīcībā esošām ziņām, ienaidnieks bija sakoncentrējis ievērojamus spēkus. Mēs bijām rotā trīs no Priekuļu pagasta. Bataljona komandieris piešķīra mums trīs dienas atvaļinājuma uz mājām un šajā laikā vajadzēja ievākt pēc iespējas vairāk ziņu par ienaidnieka karaspēku. Mums bija cauri jāiet igauņu priekšposteņiem, kamdēļ izdeva apliecības igauņu valodā. Cik atceros, tad apliecība saucās “Hube” un bataljona komandieris mums stingri norādīja, ka pēc iziešanas cauri igauņu posteņiem, šīs apliecības iznīcināmas. Jāatzīstas, ka es gan netiku to saplēsis, bet pārnesu to mājās un uzglabāju kā vēstures dokumentu no rotas laikiem. Tās pašas dienas pievakarē devāties ceļā un pēc pāris stundām sasniedzām manas mājas. Pirmo nakti pargulējām manu vecāku māju klētiņā. Nākošās dienas rītā uzsākām katrs atsevišķi izlūku gaitas. Abi mani biedri aizgāja uz savām mājām, bet es sāku apstaigāt savu pagastu.

Vienu Priekuļu pagasta daļu bija ieņēmis ienaidnieks, ziemeļaustrumu pusē atradās igauņu daļas, bet vidū 4 – 5 km plata neitrāla josla. Manu vecāku un arī abu biedru mājas atradās neitrālajā joslā. Savā pagastā man bija daudz paziņu un es izmantoju šo stāvokli, lai tos apciemotu un ievāktu vajadzīgās ziņas. Jāpiezīmē, ka visur es atradu laipnu uzņemšanu un izpalīdzību ienaidnieka stāvokļa no-

skaidrošanā. Nenoliedzami, priekuliešu simpātijas bija Ziemeļnieku pusē un savām izlūka gaitām visur saņēmu laba veļējumus. Aizgāju arī uz kaimiņu – Rāmuļu pagastu, kur pagasta vecākais bija manam tēvam paziņa. Pagasta vecākais, kāda vācu kaprāļa pavadībā, bija aizbraucis uz pagasta namu kārtot šķūšu lietas, bet viens kareivis bija atstāts šajās mājās. Mēģināju uzsākt sarunu ar šo kareivi, bet viņš bija stipri atturīgs savās atbildēs, turēdams vienā rokā šauteņi. Otru roku viņš turēja bikšu kabatā un cik nopratu, tad tur bija pistole. Mana saruna un iztaujāšana, laikam būs bijusi diezgan neveikla, ko spriedu pēc tā, ka vācietis palika stipri aizdomīgs. Tad atradu par pareizāku ātrāk pazust.

Trešās dienas vakarā atgriezāmie rotā un tad es rakstīju savu pirmo ziņojumu par ievāktām ziņām. Biju noskaidrojis divu vācu lielgabalu baterēju atrašanās vietas un Priekuļos novietotās karaspēka daļas štāba novietni, kā arī veselu rindu lauku māju, kuras bija ieņēmis ienaidnieks. Nezinu, cik ievāktās ziņas bija vērtīgas turpmākajām mūsu spēku operācijām. Vēlāk tiku dzirdējis, ka abas iepriekš minētās ienaidnieka lielgabalu baterijas bija sašāvuši mūsu artilēristi. No tēva mājām pēc tam saņēmu ziņas, ka nākošajā dienā pēc manas aiziešanas, tur ieradusies vācu jātnieku patruļa, kura stipri brutālā kārtā pārmeklējusi visu māju. Iespējams, ka kāds no kaimiņiem bija palaidis muti.

Igaņu – latviešu vadība bija pareizi novērtējusi stāvokli, ka izlīgšana miera ceļā nebija iespējama. 19. jūnija rītā vācieši atsāka uzbrukumu, bet tas viņiem beidzās traģiski. Viņi tika galīgi sakauti un panikā atkāpās uz Incukalnu, ceļā pamezdami daudz kara materiālu, ko pievāca igauņi.

Kad pēc vairākiem gadiem kādās viesībās man bija izdevība runāt ar ģenerāli Berķi par rotas gaitām, tad ģenerālis izteicās, ka bataljona komandiera rīcība bijusi nepārdomāta, jo mēs ļoti viegli varējusi krist vācu rokās. Pa iepriekš minēto neitrālo joslu patruļēja ienaidnieka jātnieki un saduroties ar tiem, mūsu stāvoklis jau būtu apzīmogots, jo ne vācieši, nedz arī igauņi, neņēma gūstekņus, bet saņemtos ienaidnieka karavīrus vienkārši apšāva. Mums pirmajās izlūku gaitās bija laimējies.

Ģenerālis Berķis atzina, ka ne tikai trīs jaunie izlūki bija pelnījuši apbalvošanu ar Lāčplēša kara ordeni, bet vēl daudzi citi šīs rotas karavīri. Tajā laikā L. K. O. piešķiršana jau bija izbeigta un tur neko vairs nevarēja līdzēt. Skolnieku rotaš komandējošais sastāvs bija bieži mainījies un nākošajam rotas komandierim nekas nebija zināms par rotas dalībnieku iepriekšējām gaitām. Tamdēļ arī neviens nebija cilājis apbalvojuma lietas. Ar ģenerāļa Berķa gādību, kā mazu kompensāciju par skolniekiem nodarīto pārestību, visi rotas karavīri vēlāk tika apbalvoti ar Triju zvaigžņu ordeni.

Atceroties Latvijas atbrīvošanas laikus un salīdzinot tos ar šīs die-

nas mentalitāti, paliek mazliet skumji: mēdzam gan daudz runāt, ka jācinās par Latvijas atbrīvošanu un mūsu jauniešu saglabāšanu mūsu tautai, bet kā ir ar darbiem?

Pirms vairākiem gadiem man iznāca sastapties ar paziņu no Latvijas laikiem. Sarunā pieskāramies arī Skolnieku rotas gaitām. Mans paziņa žēlojās, ka tagad neesot tādi apstākļi, kā toreiz, — atbrīvošanas cīņas laikā, kad pat pusaudžiem bijis iespējams parādīt varonību. Es viņam ieminējos, ja viņš var iemācīt savai sievai — sveštautietei latviešu valodu un izaudzināt bērnus par latviešiem, tad viņš būs izdarījis ne mazāku varoņdarbu, kā skolnieku rotas jaunieši tajās — brīvības cīņu dienās. — Tad mans paziņa palika domīgs un steidzīgi atvadījās.

NO ZOBENA SAULE LĒCA

1919. gads

Cēsu skolnieku rotas
kareivja atmiņās

Jūnija sākumā Cēsis ienāca Latvijas Nacionālās armijas 2. Cēsu pulks. Dažādos tērpos tērtie karavīri izskatījās diezgan nožēlojami. Bet viņi bija apņēmušies cīnīties vai krist par tīru lietu, par latvisko Latviju, brīvu no svešas varas. "Mēs negribam lūgt to, kas mūsu, bet ņemt" — šie Plūdoņa vārdi tika iemiesoti dzīvē.

Bija nerakstīti aicinājumi skolniekiem iestāties pulkā par pulka rakstvežiem. Es to uz sevi neattiecināju. Bet nu nāca citas ziņas. Andrievs Niedra un dakteris Teodors Vankins esot pārdevušies lielgruntniekiem (baroniem) un nodibinājuši savu valdību, ko atbalsta Vācija. Šī bauma drīz vien apstiprinājās. Cēsis ieradās landesvēra karaspēks. Atceros lepojošus jātņieku eskadronu uz baznīcas laukuma. Tipiski baronu vīzdeguņi, uzpūtušies oficiēri staigāja pa pilsētas labākajiem namiem, meklēdami sev dzīvokļus. Parādījās arī landesvēra deklarācija uz ielas stūriem. Pirmajā punktā bija drukāts, ka landesvērs cīnoties par tādu kārtību, kāda bijusi pirms kara(!). Tas vien jau īstu latvieti iedzina depresijā. Nezinu, kam varētu patikt cara kārtība ar baroniem kā rīkotājiem. Visos nākamajos punktos bija dažādi ierobežojumi. Katra punkta noslēgumā draudi. No desmit uzskaitītiem punktiem septiņi beidzās ar nāves soda piesolišanu, bet pēdējie trīs — "tikš sodīts ar augstāko soda mēru". Tas jau nu bija par daudz. Sākās masveida brīvprātīgo pieteikšanās Nacionālajā armijā, lai karotu ar baroniem un viņu kalpiem. Man bija 18 gadu. Smaga pārdomu nakts, pavadīta bez miega, iznīcināja katras šaubas. Izšķīros spert nopietnu soli, par ko agrāk nekad nebiju domājis. Kara lietas un ar tām saistīta karjera mani neinteresēja. Bet šeit jau bija pašizsargāšanās nepieciešamība. Kā lai mēs apmierinātos ar tādas kārtības atjaunošanu, kāda bija pirms kara? Tad jau nav vērts dzīvot. Tie mūsu tautai bija bēdīgi laiki. Latviešu tautas dēli cīnijās visdažādākajās frontēs.

Cēsu pulka skolnieku rotā iestājos 1919. gada 4. jūnijā. Ģērbies biju diezgan apvalkāta skolnieka tērpā. Uz frontes līniju dodoties, savu vadmalas mēteli atstāju kazarmā, kurš tur arī palika, jo nācās atkāpties.

Mums izdeva šautenes un patronas. Kādā sētmalē atradu krievu zaldātu vecu katliņu, to rūpīgi nospodrināju un izmazgāju. Šautene bija jauna un peldēja vazelinā. Bez lupatām tādu notīrīt — īsts pārbaudījums. Bijām gatavi karavīri, gan gluži neapmācīti. Kazarmām

mums ierādīja Cēsu progimnāzijas telpas. Sarakstā alfabēta kārtībā biju pirmais, laikam tādēļ jau pirmajā diennaktī tiku norīkots par rotas dežurantu. Kā par spīti sākās notikumi, kas lika man domāt un rīkoties, jo rotas komandiera vai arī cita, kam prasīt nebija tuvumā. Naktī piepeši ieradās svešs virsnieks un, atsaukdamiem uz savu dienesta stāvokli, pieprasīja man, lai dodot trīs karavīrus šā rīcībā: esot jāiet diversanta dzīvokli taisīt kratīšanu. Ja arī varbūt uz īsu brīdi samulsu, tad aši apsvēru un atteicos šādu pavēli pildīt. Nākamajā dienā ieradās rotas komandieris un nokomandēja stāties, lai ietu uz staciju sagaidīt atbraukušos Valmieras skolniekus. Šo priecīgo papildinājumu sastapām jau ceļā. Apvienojāmies un, tautas dziesmas dziedādami, pārnācām kazarmās. Kad arī valmierieši saņēma šautenes, rotas komandieris atkal deva komandu stāties. Bataljona komandieris kapteinis Veidemanis (vēlāk krita kaujā) mūs uzrunāja, ka šaut mēs iemācīsimies, šaujot tiešajā mērķī, t. i., baronos. Manuprāt, tanī brīdī mēs ne visai apzinājāmies, cik patiesi tas ir, jo nebijām vēl īstēni iejutušies jaunajos apstākļos. Tāpat nedomājām, ka šaus arī uz mums. Un ka tas būs vēl šajā pašā diennaktī.

Bijām jau sadalīti pa vadiem telpās, kurās iekārtojāmies pat gultās, protams, kailās. Gulēšana tikpat kā neiznāca. Atceros, vairākiem mūsu skolniekiem bija atnākušas apmeklētājas (māsas vai paziņas), ģimnāzistes. Bija atnesušas baltas rozes. Varbūt negulētās naktis, varbūt nospiestais garstāvoklis neļāva priecāties, kad arī es dabūju vienu baltu ziedu, kuru iespraudu šautenes stobra galā, jo ierocis atradās piesliets pie gultas. Daži skolnieki izcēlās ar pusmilitāru apģērbu, galifē biksēm un pat jostu ar portupeju, bet vairums — kā no skolas nākuši. Par rotas virsseržantu tika iecelts Valmieras vingrošanas skolotājs Lukstiņš.

Nakts. Klusums. Drīz tomēr virsseržanta skaļā balss modināja visus un lika stāties. Bija jāpiesakās 2 – 3 karavīriem, kas zinot Ieriķu apkārtni. Tie dosies līdzīgu igauņu bruņotajam vilcienam, lai palīdzētu orientēties. Kauja jau sākusies, to noprātām pēc lielgabalu dunoņas.

Gājām atkal pie miera. Pēc nomoda naktīm ļoti gribējās atkal aizmigt, sāpēja arī galva. No snaudas nekas nesanāca. Atkal ieskrēja Lukstiņš un paniskā balsī sauca stāties. Visas karaspēka daļas saka, ka mēs esot vairs vienīgais balsts, un tūlīt jādodas kaujā. Te tev nu bija izgulēšanās! Sapīkuši, rīta dzestrumā sarāvušies, klausījāmies ložmetēju tarkšķēšanā un šauteņu prakstoņā, kas nāca no Straupes puses. Dzirdējām arī lielgabalu. Mums nebija ne ložmetēju, ne lielgabalu. Ar tiem gan bija apgādāts igauņu bruņotais vilciens.

Dzestrais rīts šķita neparasti smags, kad devāmies uz uguns līniju. Vēl neredzamā ienaidnieka ložu svilpšana radīja paniku. Parupjais rotas komandieris lietoja spēcīgus vārdus, lai rotu izklidinātu ķēdē. Stipri jāšaubās par mūsu šaušanas precizitāti, jo dažviet tika pat

pāršauti telefona vadi. Kad sūtīja pēc patronām, tad citi sūtīto apskauda. Uzradās arī savvaļnieki, kas gribēja līdzī iet, un bija jāatsauc atpakaļ.

Jau pirmajā kaujā vērojām, ka vērtīgs ir nosvērts virsnieks, bet lietu bojā gļēvulis. Pēdējo skaitā, manuprāt, ieskaitāms vada komandieris leitnants Mērnies. Turpmākās kaujās šī pārlicība nostiprinājās. Dienas otrajā pusē no ieņemtajām pozīcijām mūs pārsveda uz citām kādā kapsētā. Komandieri nebija redzami un dzirdami. Visi klīda paši. Tad redzējām kaimiņu daļas nekārtībā atkāpjami. Noskaņa tāda, ka prāts uz jokiem nenesās. Jo tālāk klīdām Liepas virzienā, jo vairāk tur sastapām mūsu rotas karavīrus. Šauteni turēju rokās kā dārgu mantu. Ja pamestu šauteni un noplēstu pašu taisīto imitēto sarkanbaltsarkano cepures zīmīti, būtu atpakaļ pārvērties skolniekā. Tāda kauna lieta gan prātā nenāca, kaut gan sajūta bija ļoti slikta. Atkāpties! Uz kuriem? Pārāk maz vēl izpratu kara stratēģiju. Pēc negulētajām naktīm un kaujas neveiksmes jutos kā murgos, kā mulsumā, tomēr, kad ieraudzīju savas rotas karavīrus, kas bija pametuši dārgo ieroci, radās sašutums, ko arī necentos slēpt. Izņemot personīgo apņemšanos un šauteni, nekas cits taču mūs nesaistīja ar Cēsu pulka Skolnieku rotu.

Savējos vairs nevarējām atrast. Sastapāmies dažī, pienāca arī vēl kādi sveši. Kāds deva padomu, ka jādodas uz Valmieru.

Naktī pārgulējām kādā istabas augšā sienā, mājas iedzīvotāji tam deva atļauju. Apkampu savu šauteni jau kā dārgu draugu, drošības sargu. Valmierā sastapām savu virsseržantu ar visiem valmieriešiem un dažiem cēsiniekiem no Skolnieku rotas. Izvadīti ar puķēm, devāmies atpakaļ uz Liepas muižu, kur atradās Cēsu pulks. Rotas komandieris bija priecīgs, mūs ieraugot. Kā vēlāk noskaidrojās, daudzi no dzīvi palikušajiem un neievainotajiem rotā tomēr neatgriezās. Kā "nepieciešami speciālisti rakstu darbos" tie bija atraduši sev siltākas vietas topošajā Nacionālajā armijā.

Kaujas ar landesvēru turpinājās. Turpinājās arī mūsu apmācība frontieres apstākļos. Rotu komandēja virsleitnants Grīns, vada komandieris – leitnants Mērnies. Katrā vadā tagad bija piedzīvojuši seržanti, bijušie latviešu strēlnieki. Mēs dabūjām arī šauteņu siksnas – gan ne ādas, bet audekla, jo sākumā nebija nekādu. Kaut kur biju pievācis arī vācu kasku. Par mūsu apģērbu neviens neinteresējās. Labi, ka man bija adata ar diegu: ielāpiem lupatiņu jau vieglāk varēja atrast, lai salāpītu biksēs radušos caurumus.

Biju kareivis un pilnā mērā jutos kā akls ierocis komandieru rīcībā. Tādēļ arī sikumos neatceros kauju vietas un to nozīmi. Bijām izvietoti starp igauņu karaspēka vienībām. Ar igauņiem varējām sazināties krieviski. Prātā palicis to uzmundrinošais: "paronov piķ puķem" (sitīsim baronus), kas par to, ka viņu "b" izklausās kā "p". Drau-

dzība. Visā visumā patlaban Skolnieku rota atradās armijas tuvākajā rezervē.

Mūs nemitīgi apmācija, kamēr vien tas bija iespējams. Daudzas dienas un naktis nācās pavadīt pozīcijās ceļa grāvī piecu soļu attālumā vienam no otra. Sāku īsteni sajūst, ko nozīmē nakts karavīram bez mēteļa. Bet bija jāpacieš. Pārvietojamies allaž piepeši un pusskriešus. Šad tad nācās ciest slāpes, jo līdz ņemamo pudeļu mums nebija. Kādu diennakti nesaņēmām nekādu uzturu. Nekurnējām. Jo vācieši sāka atkāpties. Mūsu pavāri katlā lika arī karā kritušo zirgu gaļu. Katrs varēja saņemt savu porciju buljonu, bet gaļu, cik patik. Apmierinājāmies vienīgi ar buljonu, gaļai nepieskaroties. Tātad no bada bijām vēl tālu.

Salīdzinot igauņu karaspēka sastāvu ar mūsējo, izskatījāmies diezgan nožēlojami. Igaņu vairums – spēku briedumā, labi apģērbti. Mūsu rindās – vecāki vīri un pusaugu jaunekļi, pat 16 gadus veci zēni. Mūsējie katrs savās privātdrēbēs. Kopīga ar igauņiem mums bija sajūsma, ka beidzot kaujam savu simtgadīgo ienaidnieku. Vājākajiem uzsaucām, lai turas, jo citādi barons prasīs tēvam renti maksāt. Bija starp mums arī pārliecināti sociāldemokrāti, pat komunisti.

Mūsu draugos igauņos drīz vērojām nevēlamas lietas. No Igaunijas atbrauca viņu sievas ar tukšiem ratiem un vājiem zirgēļiem. Latvijā vājo zirgu un pajūgu iemainīja pret labiem, neprasot īpašnieka piekrišanu: piepildīja ar mantām (klavierēm, mēbelēm u. c.), kuras tad aizveda mājās. Kara laupīšana...

Radās iespaids, ka mūsu bataljona komandieris visu laiku pavada zirga mugurā. Labi zinādams apkārtni, viņš orientējās katrā situācijā. No mums savukārt tas prasīja ātru pārvietošanos uz jaunām pozīcijām. Sevišķa rosība sākās pēc 18. jūnija. Prātā palikušas Gruzdu mājas. Ātrā pārgājienā tur ieradāmies pārguruši, izsalkuši. Mums izdalīja lāpstas. Piebrauca arī pavārs ar katlu karstas viras. Nepaguvām iestrēbt ne karotes viruma, jo tūlīt atkal bija klāt bataljona komandieris un nokomandēja saliet ēdienu atpakaļ katlā, bet pašiem steidzīgi ierakties norādītajā līnijā. Tā bija dārza viņā malā, puslokā pret garāmejošo ceļu. Gaisā dienas laikā trauksmainā noskaņojumā ierakāmies. Bija pavēle, ienaidniekam parādoties, nešaut, pielaist to klāt un saņemt gūstā.

Kad pa labi lielceļa uzkalnā pavīdēja četri apbruņoti ienaidnieka riteņbraucēji, sasprindzināti gaidījām. Tie, pavērojuši apkārtni, devās mums tuvāk no kalna lejā. Nešaut, nešaut. Jau ap 150 metru. Te uzreiz labajā spārnā sākās nervoza šaudīšanās. Pretinieks atkāpās, pametot divriteņus. Metāmies to vajāt. Jaunās pozīcijās novietojāmies bez ierakumiem un bez kāda aizsarga uz klāja pakalna. Ienaidnieks pa mūsu ķēdi atklāja artilērijas uguni. Bija smagi ievainotie. Tobrīd visā pilnībā izjutu zaldātiņu nožēlojamo stāvokli, jo mūs komandēja tas pats nelaimīgais Mērnīeks. Bataljona komandiera labi izdomāto

operāciju sagandēja paniska virsseržanta šaušana un tālākās vada komandiera pavēles. Vienai neveiksmei sekoja nākamā.

Uz klaja lauka zem artilērijas tiešas uguns kļuva zēl pašam sevis. Vēl tikpat kā neesi dzīvojis, nekā neesi ne sasniedzis, ne izjutis. Bet tevi vienā mirkli var sajaukt ar zemi. Un tu būsi vienīgi sāpes radījis saviem vecākiem. Mūs apšauda vieglā lauku artilērija, bet mēs viņus nevarām sasniegt, varam būt tikai par mērķi ienaidniekam un pa starpām klausīties nepārdomātas pavēles. Šaprātu, ka muļķīgi ir atdot tā savu dzīvību. Tad jau labāk pašam kļūt par virsnieku, nekā šitā atrasties zem nespējīga cilvēka vadības.

Pēc izšķirošajām kaujām 22. jūnijā landesvērs atkāpās Ieriķu virzienā.

23. jūnijā iegājām Cēsīs. Tauta mums uzgavilēja. Ceļš, pa kuru gājām, tāpat ielas nokaisītas puķēm. Jauni un veci stāvēja ielu malās un sveica mūs. Bet sirmiemi vīriem bija acis asaras, daudziem rokās mutautiņi, kamēr mēs, priecīgi dziedādami soļojām.

Labsajūta mums bija lieliska, kaut gan tērpušies bijām skrandās, daudzi kailām kājām. Mani skolnieka puszābaki arī vairs tālāk neizturēja.

Aiz muguras bija palicis apmēram triju nedēļu garais karošanas un kara apmācības laiks Cēsīs un to apkārtnē. Savdabīgs laiks. Gleznainajā Cēsu apkaimē, kad nebijām tiešākā ugunslijnijā, vakara jundā atklātā laukā ar pilnu krūti allaž dziedājām divas dziesmas. Skaidrajos vakaros tās skanēja tālu, pāršalcot apkārtni, vairāk vai mazāk atbalsojoties kalnos un pakalnos. Šim dziesmām bija īpašs svars – “Dievs, svēti Latviju!” un “Dievs Kungs ir mūsu stiprā pils”.

Cēsu pulkam ierādīja apmešanos ārpus Cēsīm tukšajā lauku draudzēs mācītājmuižā. Saņēmām arī šo to no ietērpa. Man iedeva garus angļu fasona stulmu zābakus. Tie bija par lieliem un smagi, toties istas ādas. Uz pilsētu mūs izlaida tikai pēc pāris dienām. Tad arī dabūjām zināt, ka igauņi Cēsīs izlaupijuši, īpaši veikalus. Kļuva skaidrs, kādēļ sabiedroto igauņu virspavēlniecība mūs novietoja ārpus pilsētas...

Cēsīs paspēju ieskriet dzīvoklī, kur irēju savu kaktu skolas gados. Uzzināju, ka pilsētā bijis Niedras valdības kara ministrs Vankins. Ar siksnām sajozies, dakteris lielījies, ka tos latviešu salašņas, ganu zēnus, kas gribot karot ar priekšzīmīgu armiju, šis vienkārši iznīcināšot. To dzirdot, pasmejās par šo maldu latvieti, kas pārvērtējis baronus, bet nav sapratis latviešu puikas un tēvus. Baronu varenība bija iedragāta, lai gan iznīcināšana vēl stāvēja priekšā.

Pēc dažu dienu atpūtas devāmies tālāk Rīgas virzienā. Spēja tik kājas turēt. Man, protams, tās bija tulznās no jaunajiem zābakiem. Bet tas neskumdināja. Priecājāmies, ka baroniem atkāpjoties tik ātrs solis. Atdūrāmies pie Stopiņiem. Tur mūs novietoja vecajās krievu – vācu kara tranšējās, kuras pusapļa veidā ietvēra pakalnu pret

ienaidnieku. Dienā mūs apšaudīja ar liелgabaliem, bet naktis varējām katrs savā ķēdes posmā mierīgi snaust. Upes aizsargātajā pozīcijā vācu ložmetēja rejas mūs drīzāk nomierināja nekā traucēja. Jo troksnis nāca no viena un tā paša attāluma.

Piemeklēja cita nelaime – dzestras lietus dienas. Ēsot visu laiku zem klajām debesīm bez mēteļa, svārki izmirka. Bet ugunsgrūku drikstēja kurināt aizsegtajā pakalna pusē vienīgi dienā. Naktis atlika drebināties mitrajās tranšējās. Pa kreisi no manis gulēja patikams jauneklis Leikarts, kurš bija nobeidzis reālskolas pēdējo klasi. Arī viņam nebija mēteļa. Nolēmām radīt jumtu virs galvas no zariem un lapām. Kaimiņš pa labi gribēja ierakties zemē. Kad mēs jau glābāmies zem pašdarinātā jumta, mūsu draugs vēl tusnidams urbās savā alā arvien dziļāk. Te uzreiz pustumsā manijām, ka līdzās iestājās aizdomīgs klusums. Satrūkāmies. Tiešām – nav ne kaimiņa ne alas! Aši ķērāmies pie atrakšanas un vēl dzīvu, bet jau aizslāpušu, ciņubiedru izvilkām ārā no smiltīm. Cietušais uzreiz nevarēja atjēgties. Kad atguva valodu, šķendējās. Labi, ka mēs nebijām iesnaukušies, citādi karabiedrs tā arī būtu palicis dzīvs aprakts. Viņš dienā noskatījies, ka pakalna segtajā pusē karavīri bija uztaisījuši kaut kādu Gūtmaņa alai līdzīgu nišu, tur iekārtojās blīvajā smilšu slāņojumā. Šeit turpretī smilšu tranšejas brustvērā slānī bija izirdināta, nepietiekami blīva, lai derētu patvēruma alai.

Snaušana tranšējā zem pašu darinātā lapu seguma tomēr iznāca trūcīga. Atkal un atkal bija jāsaraujas no ūdens strūkliņām, kuras, atradušas sev spraudziņas zem lapām, tecēja aiz apkakles vai citā jūtīgā vietā. Nē, nepavisam nav patikama tāda vēsa, lietaina nakts tranšējā karavīram bez mēteļa. No rīta nevarēju vien sagaidīt krūzīti karstas melnas kafijas un, beidzot to saņēmis, pilnā mērā izjutu savu bezpajumtnieka stāvokli.

Uz ežiņas galvu liku,
Sargāj' savu tēvu zemi.

Dziesmiņā tas patikamāk skan, nekā istenībā to pieredzēt.

Labāk manu galvu ņēma,
Nekā manu tēvu zemi.

Ja galvu vien ņemtu. Ciešanas un mocības, kas jāiztur karavīram, dažkārt prasa lielāku vīrišķību nekā viss cits. Ne katrs šaviņš trāpa. Ne katrs nogalina. Mūsu tranšeja apjoza uzkalniņu. Tā vidū bija izrakta padziļa piecus sešus metrus plata bedre, lietojama īpašām vajadzībām. Kāds no kareivjiem tur bija atradies pa bombardēšanas laiku. Šrapnelis trāpīja šo bedri. Prātā traģiski komisks skats, kad minētais karavīrs ar nolaistām biksēm un asiņainu dibenu izskrēja

ārā. Savāda ir cilvēka daba. Viņš meklē smieklīgu arī tur, kur tā nav. Ievainoto nogādāja slimnīcā, bet pat tad vēl bija ap ko mēles trīt.

Atkal sākām pārgājienu. Bet rotas komandieris jau brauca karietē. Mūsos tas izsauca sašutumu. Paklīda valodas: kariete iegūta nelikumīgi. Vēlāk, pēc Rīgas ieņemšanas, uzzinājām, ka šim valodam bijis pamats. Bet tad jau mums bija cits komandieris.

Pēc kaujām pie Rīgas labu laiciņu mīņājāmies uz vietas.

Jūlija sākumā ar orķestri priekšgalā iegājām Latvijas galvaspilsētā.

Pie Gaisa tilta, mūs sagaidot, militāri sveica Jāņa Baloža brigādes karaspēka daļa. Satikās Neatkarīgās Latvijas Ziemeļu un Dienvidu karaspēku pavēlnieki Jorģis Zemitāns un Jānis Balodis. Kurš no viņiem būs virspavēlnieks?

Dienvidnieki nebija tik nodriskāti kā mēs. Cik sapratām, arī ar baroniem nebija kāvušies. Tātad izjutām morālas priekšrocības. Dienvidnieku galvassegas bija latviskas, un Rīgā arī mēs centāmies tādas iegādāties. Ar uzlēcošās saules zīmi pie cepures.

Abas karaspēka daļas apvienojās, bet no solītā apģērba nekā neņēma.

7. jūlijā Rīgā vajadzēja ierasties kuģim no Liepājas ar Latvijas pagaidu valdību. Lai to sagaidītu ar militāru godu, Daugavmalā nostādīja divas špaleras ar karavīriem. Vienā pusē stāvējām mēs, ziemeļnieki, otrā – dienvidnieki. No ziemeļniekiem bijām izlasīti mazāk noplīsušie. Tajā vēsturiskajā dienā apzinājos, ka ir pavisam labi pašam salāpīt savu tēpu, jo vienīgi tādēļ biju atzīts par derīgu parādei. Mēs, ziemeļnieki, savā apziņā lepojāmies, nedomājot par mūsu driskām. Daudziem jau bija arī pašu pirktais standartizētās cepures ar saulīti pierē. Stāvējām, kuģi gaidot. Tanī brīdī pie mums pienāca kāds trausls vecītis krievu pusmilitārā tērpā. Apmainījās ar mums, ierindniekiem, nenozīmīgām frāzēm. Mēs viņu nepazinām. Dažas dienas pēc tam lasījām avīzē, ka par Latvijas Armijas virspavēlnieku iecelts ģenerālis Dāvids Šimonsons. Tas bija šis nevarīgais vecītis. Sajutām zināmu vilšanos, bet apzinājāmies, ka valdībai tā lieta labāk saprotama. Lēni pienāca kuģis. Mierīgi pa trapu nokāpa valdības locekļi. Militārie sveicēni, puķes. Neatkarīgās Latvijas likumīgā valdība aizgāja uz savu rezidenci. Bet mēs soļojām uz kazarmām.

Pēc Rīgas ieņemšanas mūsu ēdienu devas kļuva ļoti sliktas. Tā kā mums katram izsniedza nelielu algu, tad varējām uzturu papildināt. Mums iedotos igauņu "vabarikus" gan ne visur Rīgā ņēma pretī.

Nomāca tas, ka maz tikām pastaigā uz pilsētu. Rīgā taču daudz kas būtu apskatāms. Bet dežūrvirsniekam reti labpatika mūs atlaist. Sevišķi neciešams formālists šajos jautājumos bija leitnants Mērnīeks. Mēs taču labi redzējām, ka virsnieki atļaujas sev lielu brīvību. Tātad ne varbūtējas trauksmes dēļ mūs spieda uzturēties kazarmās. Radās spīts, gribējās izbrīvēties no muļķīgā stāvokļa.

Atrašanās Rīgā bija neinteresanta vēl tālab, ka nācās pildīt garni-

zona dienestu. Stāvēt sardzē, sveicināt garāmstaigājošos virsniekus man ļoti nepatika, tāds darbs nospieda manu brīvprātīgā cīnītāja pašcieņu. Ne jau tādēļ biju pagaidām atteicies no izglītības ceļa un gājis karā.

Rīgā mums deva "paaugstinājumus". Dažs kļuva par kaprāli, cits par dižkareivi. Ari es. Sākumā centos nepievērst tam uzmanību. Tomēr vēlāk mana dižkareivja pakāpe izrādījās visai būtiska. Izriķot sardzē norikotos karavīrus bija neinteresanti, garlaicīgā bezdarbībā nācās gaidīt nākamo sardzes maiņu.

Karš vēl toreiz nebeidzās. Drīzumā mūs atkal sūtīja ārā no Rīgas. Novietojāmies Tīreļpurvā. Mūsu ziņā bija sardzes postenis pie Baložu kapsētas. Uzturu deva spēcinošu, bet pamaz: puskilo baltmaizes un puskārbas gaļas konservu. Ēdienkarte dažādojās, kad mums atļāva Tīreļmuižā pirkt pienu.

Regulārais sardžu dienests. Apmācības tuvākajā aizmugurē. Tas viss vienmuļi mainījās. Visapkārt purvs. Trūka dzeramā ūdens. Nācās paciest citas neērtības. Vienmuļība, klusums. Reiz šādā dienā nonācu neveiklā situācijā. Rotas stāvvieta atrados viens pats, jo biju dežurants. Bezdarbība. Garlaicība. Nolēmu mierīgi salāpīt savas krietni sairusās bikses, jo ielāpus biju sameklējis. Neviens traucētājs nav paredzams. Pašā raitākā darbā piepeši manā priekšā kā no zemes izauga daži augstāki virsnieki mirdzošās uniformās. Automašīna tos bija klusām pievedusi mājas frontālai pusei, bet es atrados dziļākā telpā. Sapratu stāvokļa komiskumu, kad raportēju bez biksēm. Virsnieku kungi tam nepiegrieza vērības, taču bija bargi. Tas mani aizskāra, jo nebija dota iespēja paskaidrot. Neveikluma sajūta palika.

Atkal "atpūta" Rīgā ar garnizona dienestu. Daudzi skolnieku rotas karavīri sarakstījās ar savām simpātijām, jaunavām no skolas gadiem. Man nebija īsti kam rakstīt, kaut gan gribējās apmainīties ar siltākiem vārdiem. Toties daži cita tipa skolnieki, atmetuši visam ar roku, izlietoja katru izdevību, lai mestos seklu kaislību vilnī. Šis izlaidības sekas lielākoties neizpalika. Kādu šādas "mīlas upuri", kas jau cieta, rotas komandieris nosauca par šausmīgu tipu. Nācās aprast, ja tāds paklidenis iekļuva "nelaimē", turpretim pavisam pretīgi bija redzēt, ka aridzan to vidū, kas sarakstījās ar pieklājīgām meitenēm, dažam gadās līdzīga ķeza.

Vēl Tīreļpurvā virsseržants man pieveda kādu jaunpienācēju kareivi. Lai ierādot rotā vietu. No paša sākuma ievēroju jauneklā skaidrību un vienkāršību, kā arī intelīgento izskatu. Iepazināmies. Jānis Steps jau bijis armijā. Tagad atteicies no siltas vietīņas ministrijā un ieradies frontē. Pieci gadi vecāks par mani, bijis pirmā kursa students. Ierādīju viņam vietu sev blakus. Tā bija laba zīme, ka it kā smalkais kundziņš nesamulsa no mūsu bēdīgajiem apstākļiem. Sadraudzējāmies. Šī karavīru draudzība izrādījās ilgstoša, pat liktenīga. Bijušais komercskolas audzēknis Jānis Steps Rīgā jutās kā zivs

ūdenī, zināja, kur notiek priekšlasījumi, ko skatīt teātros. Pašiem nezinot, bijām ieguvuši autoritāti rotas komandiera acīs. Atvaļinājumu uz pilsētu mums nekad neliedza. Taisnība, "ģeniālā idiota" leitnanta Mērnika vairs nebija mūsu rotā. To tagad komandēja virsleitnants Čirulis, bijis skolotājs ar asu audzinātāja skatu. Jānim Stepam neapšaubāmi piemita saimniecisks talants. Tas izpaudās visādos dzīves sīkumos. Vai nu tā bija labi nopirkta līdzī nēsājama ebonīta tintes pudele, ādas soma, vai par mūsuniecīgiem grašiem iegādāti kartupeļi.

Kādu dieņu mani izsauca rotas komandieris: vai nevēloties mācīties kara skolā?

Līdz pirmajām kaujām daudzi skolnieki sapņoja par karaskolu. Bet šie daži mēneši ar savu drūmumu izlikās gadiem gari. Nu daudzi virsnieku goda tīkotāji bija aizlavījušies uz aizmuguri kancelejās. Šos papīru speciālistus Rīgā šad un tad redzējām. Uz mums, frontes vēju un pīšļu appūstiem, viņi skatījās no augšas. Protams, arī mēs paudām šādu pašu nicināšanu. Šķita, ka rotā esam palikuši vienīgie pelēkie zaldātiņi, gatavi nest tālāk savu slogu. Rotas komandiera priekšlikumu nebiju gaidījis. Sāku taisnoties, ka manos plānos neietilpst palikt pa karavīru. Galvenā mana rūpe – beigt vidusskolu. Komandieris teicās mani saprotot, jo pats esot skolotājs. Un tomēr šis mani sūtišot uz karaskolu. Iekams kaujas nebeigsies, no mācīšanās nekas nesanāksot. Bet pēc tam karaskolā būsot miera laika kurss, kas ļausot iegūt vidusskolas izglītību. Bez tam katra izglītota pilsoņa pienākums demokrātiskā valstī – kalpot tēvzemei. Argumenti bija pārlicinoši. Iebildumus necēlu. Prātā nāca arī kaujas, kuras vadīja nevarīgi virsnieki.

Tuvojās rudens. Cerēju saņemt atvaļinājumu, lai pabūtu mājās. Šķita, ka tur neesmu bijis veselu mūžību. Iedomājos, ka tur varēšu papildināt apģērbu savām kara gaitām. Bet tad septembra vidū man tomēr izsniedza mēteli. Jaunu, siltu karavīra angļu vadmalas mēteli. Tā bija liela dāvana. Nu jau bez atvaļinājuma varēja iztikt.

Oktobrī atkal sabiezēja kara mākoņi. No jauna atradāmies Tīreļpurvā Kalnciema ceļa tuvumā. Komandieris skaidroja, ka gaidāmi papildspēki. Par pēdējo tuvošanos tomēr ziņu nebija. Pienāca man priecīgais ziņojums, ka uz divi nedēļām piešķirts atvaļinājums. Bet citā sarakstā varēja izlasīt, kuri puisī sūtāmi uz kara skolu. To vidū biju arī es, arī Jānis Steps un citi. Vecie seržanti izteica savas domas par disciplīnu karaskolā. Ne katrs to varot izturēt. Man uzmācās šaubas. Vai labāk neizmantot izdevību doties atvaļinājumā uz mājām? Visi tie, kas strādā kancelejās, ir daudz labākā formā, lai dotos uz karaskolu, nekā mēs, frontes apstākļos nopluskājušie un par pusmežoniem palikušie. Tomēr nelikās pareizi šobrīd atstāt karabiedrus, lai brauktu atvaļinājumā. Tā būtu bijusi izvairīšanās no tiešajām kara briesmām, kas daudziem nesa arī nāvi.

Nakti pārlaidām siena cisās pusgruvušā labības šķūnī netālu no Kalnciema šosejas. Pirms aizmigšanas dzirdēju no ēkas viņa kakta vecīgā seržanta Mieriņa dūcināšanu ar sava vada skolniekiem – karavīriem. Apsprieda karaskolas kandidātu sarakstu. Tādiem kā Jānis Steps un Oskars Alks tur nebūšot grūti. Šis mierīgais virs, kurš nemētājās ar vārdiem, pats to nezino, mani krietni uzmundrināja un cēla pašapziņu.

Atkal tajās pašās telpās, kur mitām pēc Rīgas ieņemšanas. Tikai tad namu greznoja uzraksts “Духовное училище”, bet tagad “Kara skola”. Likām iestāju pārbaudījumus. Tas gan šķita jocīgi un mulsināja vairāk nekā paši pirmie skolas eksāmeni. Vienkārši uzdevumi likās sarežģīti, radās kļūdas. Pie ierindas mācībām netikām. Mūs, visus kandidātus, sadalīja pa vadiem. Jau dunēja lielgabali.

Ienaidnieks bombardēja Rīgu. Sākās Bermonta–Avalova uzbrukums. Mani iedalīja karaskolas pirmās rotas otrajā vadā un iecēla par nodaļas komandieri. Vada komandieris pavēlēja saņemt ieročus un municiju. Pirmā pavēle, ko devu savai nodaļai, bija pārāk biedriska un klusa, varbūt pat bikla. Tūlīt arī dabūju brāzienu. Tā nevarot, šeit esot karaskola. Maniju, ka tintē nu esmu, bet tūlīt rēcu varbūt pat par stipru: “Nodaļa uz la – bo, soļos marš!” Saņēmām šautenes un patronas. Uz ātru roku saformētā karaskola tajā pašā dienā devās uz fronti. Gājām ar dziesmām, kas atbalsojās Rīgas namos: “Es vācieti dancināju uz karstiem ķieģeļiem.” Naidis pret mūsu tautas verdzīnātājiem, kas krājies gadu simteņos, tagad lauzās uz āru, darbībā. Redzējām gan arī, ka mums trūkst lielgabalu, ložmeteju, nemas nerunājot par lidmašīnām. Ienaidniekam tas viss bija. Tomēr mēs gājām, cietas gribas vadīti, savas Latvijas valdības sūtīti.

Nesen bija izdota Raiņa “Daugava”. To lasijām kā sakramentu. Rainis ar pareģa skatu redzēja, kas mums darāms un pārdzivojams kaujās:

Baskājiešu karapulki,
Ozolviru sūra vara,
Tie atņems latvju zemi
Svešu ļaužu varmākām.

Atkal atradāmies Tīrelpurvā, kur tik daudz biju staigājis kā Skolnieku rotas karavīrs. Šoreiz virs mūsu galvām lidinājās melna, baiga lidmašīna. Kauca un sprāga granātas, šrapneļi, spindza ložu spiets. Varējām vienīgi atgaiņāties, lai pēc tam atkāptos uz Daugavas labo krastu. Smaga sajūta, soļojot atpakaļ pa Daugavas tiltu. Pārāk liels bija ienaidnieka pārspēks. Jūtams arī izdomas trūkums mūsu vadības rīcībā. Labi, ka mēs tobrīd vēl nezinājām, ka mums pretī stāv vairāk nekā 40000 ienaidnieku karavīru. Bet mūsu rindās – tikai 4000 vīru. Ar gandarījumu uzņēmām ziņu, ka par ģenerālštāba priekšnieku iecelts Pēteris Radziņš, bet par armijas virspavēlnieku – pulkvežleitnants Jānis Balodis.

Ieņēmām frontes līniju Daugavas labajā krastā. Mūsu vada rajons bija Eksporta osta – Rīgas pils – Anglikāņu baznīca. Mūsu rindas bija pārāk retas, lai varētu cerēt uz pienācīgu atpūtu mainās. Veselu mēnesi netikām izģērbusies. Manas nodaļas uzdevums – turēt sardzi pie Anglikāņu baznīcas, izveidojot tranšejas Daugavas krastā. Ar durkļa palīdzību izcēl akmeni no bruģa nebija tik viegli. Ienaidnieks uzmanīja katru troksnīti un raidīja gaismas raķetes, nekavējās arī ar bombardēšanu. Izveidojām arī izrakumus. Ik pēc pāris stundām mainīju sardzes. Diennakti pēc diennakts, nedēļu pēc nedēļas, visu mēnesi.

Beidzot tikām no šī saspringtā stāvokļa ārā, pārejot tiltus un atbrīvojot Pārdaugavu. Tas izdevās vienīgi pēc tam, kad Rēzeknes pulks ieņēma Bolderāju. Sākās ienaidnieka vajāšana Jelgavas virzienā.

Karaskolas vienības atgriezās savās telpās. Komandieris teica, ka tagad būsim uz vietas vismaz mēnesi. Apmazgājāties, sakārtojāties, bet gulējām vēl uz grīdas. Mūs dzina pastiprinātās apmācības ierindā. Bijām katrs savā tērpā un nepavisam neizskatījāties pēc karaskolas audzēkņiem. Iepriecinātu ziņu no frontes nebija, ienaidnieks saimniekoja tepat nocietinātajā Jelgavā.

No 15. uz 16. novembri biju rotas dežurants. Apstaigājot vadu telpas, vēroju ka vīri sāk aizmirst frontes apstākļus. Daudziem parādījās tādi greznuma priekšmeti kā spoguļi, grāmatas. Dežurēt diennakti ir sīkums, ja salīdzina ar pienākumu mainīt sardzes ik pēc pāris stundām dienās un naktīs daudzās nedēļas, mēnešus, nemaz nerunājot par nakts kara trauksmēm.

Plkst. 21.30 abu rotu dežurantus izsauca dežurējošais virsnieks un lika paziņot pavēli pa vadiem, cik lielu papīru drikst lietot ūdensklozetos. Acīmredzot bijusi nepieciešamība dot tādu pavēli nesējajiem frontiniekiem, kamēr tie apgūst pilsētas kārtību. Šo “svarīgo” vēsti noziņoju pirmā vada telpās. No turienes aizejot, dzirdēju dažādas piezīmes. Tādas pamācības zēniem nepatīk. Tas pats vēl kodīgāk atkārtojās otrajā vadā. Trešajā vadā pēc ziņojuma ātri izmetos ārā.

Stundu vēlāk dežurvīrsnieks atkal aicināja rotu dežurantus. Gājām, mazliet saīguši par viņa rosību. Šoreiz tomēr ne viņa iegriba. Pēc pāris stundām jābūt gataviem izešanai uz pozīcijām. Kara trauksmes pārņemti, devāmies pildīt pavēli. Pirmajā vadā tūlīt dzirdēju dažu klusu, bet jautru piezīmi. Uzzinot, kas par lietu, noskaņojums krasi mainījās. Visos vados tūlīt sākās trauksmaina gatavošanās, pie sevis klusinot neapmierinātību.

Atkal atpakaļ uz fronti. Forsētā pārgājienā sasniedzām Vareļu kļeņģeļceļa apkārtni Lielupes labajā krastā pa kreisi no Jelgavas. Ritāsmā karaskolas komandieris aicināja virsniekus pie sevis. Mūsu vada komandieris pasauca arī mani. Iepazīstināja ar kaujas situāciju. Mums, slēpjoties aiz krūmiem, jāpiezogas pie ciema, tur jāiznīcina ap 30 vāciešu karavīru un Vareļos jānostiprinās. Manā rīcībā ir dota

pirmā un otrā nodaļa. Dienakts laikā no rotas dežuranta karaskolas telpās bija kļuvis par vadoni kaujas vienībā.

Rita drēgnuma un satraukuma pārņemti, klusi devāties uz priekšu, izvēršoties ķēdē. Šobrīd nu vairs bļautišānās nederēja. Manas pavēles atkal bija draudzīgi klusas, lai gan noteiktas. Izejot cauri nelielam krūmājam, atradāmies uz lidzena klāja lauka ap 800 metru no Vareļiem. Ķēdē ar attālumu 5 soļi devāties uz priekšu, ņemot šautenes gatavībā. Kad pārgājām mazu lauku grāvīti, mūs sāka apšaudīt. Biju devis pavēli 800 m no ciema ķēdei gulties un pa trim sākt pārskrējienu desmit soļus uz priekšu. Kluss gandarījums, ka biju uzminējis ienaidnieka iepriekšējo viltīgo klusēšanu un nebiju pievedis ķēdi par tuvu ložmetējiem.

Dienas gaismā virzīties pa klāju lauku uz priekšu būtu vieglprātīgi. Atvirzīju ķēdi 10 soļus atpakaļ dabīgajā grāvīti un, raportējot par stāvokli, lūdzu vada komandiera tālākos norādījumus. Saņēmu pavēli palikt uz vietas. Zeme mēreni apsnīgusi, sasalusī. Auksti. Gulējām zem ložmetēju uguns un atšaudījāmies. Pusdienām domātais viras spainis tika pasniegts pa ķēdi, katram atvēlot vienīgi pāris karotes. Trauka dibenā skalīnājās aukstas viras atliekas ar apsalušiem liellopu taukiem gar spaiņa malām. Pasmēlu savas pāris karotes, lai spaini virzītu tālāk. Tā visa šīsdienas deva, pie tam – auksta. Arī saņemtais maizes riecīens nespēja sasildīt uz sniega klātās zemes gulošos.

Pa dienu bijām pilnīgāk iepazīnušies ar ienaidnieka spēku izvietojumu. Saņēmām pavēli vakarā turpināt uzbrukumu un ieņemt ciemu par katru cenu. Mūsu pacietība patiesībā arī bija izsmelta. Vienalga, kā un kur, ka tikai nav jābūt bez kustībām. Augu dienu pavadīt uz asa vēja appūsta atklāta lauka sastingušiem sniegā bez piliena silta ēdiena... Mūsu niknums bija kāpināts. Zinājām, ka fričiem ir vieglas kājas, ja tos iekustina. Man ar pusvadu bija jādodas frontālā uzbrukumā, trešajai nodaļai jāapiet Vareļi no labās puses, ceturtā nodaļa palika rezervē pie vada komandiera.

Tumsai iestājoties, sākām virzīties. Ienaidnieka regulāri laistās gaismas raķetes mūs netraucēja, jo tūlīt pēc to izšaušanas trokšņa kritām gar zemi. Mums visiem bija anģļu parauga gumijas apmetņi, kuru gaišā krāsa saplūda ar nevisai balto sniegu. Pārgājiens ķēdē virzījās diezgan strauji. Drīz raķetes sāka krist mums aiz muguras. Nervus kārināja brīdis, kad, pie zemes pieplacis, maniju – tūdaļ tieši virsū uzkritīs vēl liesmojoša raķete. Ja tā skartu gumijoto telteni, sāktos degšana, mūs atklātu... Tomēr plēnējošais šāviņš nočūkstēja man pie kājām sniegā. Raķešu gaismā vērojām apkārtni. Priekšā bija šķērslis – dzeloņstieplju žogs. Uz fronti dodoties, mums izdeva stieplju grieznes. Katrs, kas dabūja šo nepatīkamo nastu, bija neapmierināts un sprieda, ka tagadējā karā dzeloņstieples nelieto. Un mums šo šķēru vairs nebija... Jāatrod cita izeja. Pacietīgi pētot apkārtni, ķēdes

labajā spārnā ievērojām grāvi, kas šķērsoja dzelozstieplu žogu. Tur visa ķēde varēja izlist cauri un novietoties ceļmalas grāvī, mazliet pa labi no ciema galvenās ēkas. Pēc norunas, gaidījām signālu no labā spārna. Ienaidnieka raķetes tagad krita uz lauka pa kreisi no mums. Situācija labvēlīga, pat izdevīga, lai dabūtu gūstekņus vai vismaz mēli. No kreisās puses pa ceļu patiesi nāca patruļa, pavēlēja nešaut, kamēr tā būs klāt mūsu ķēdes priekšā. Neizdevās. Kādam nepacietīgam karavīram mūsu ķēdes kreisajā spārnā paspruka šāviens pirms laika. "Halt, halt, wer da?" iebriecās vācieši. Sākās apšaudīšanās. Nu vairs nevarēja kavēties. Devāmies triecienā. Šaušana tumsā ir muļķīga lieta, īpaši, ja maz patronu. Trieciena brīdī atklājām, ka mūsu šautenes ļoti slikti darbojas. Var būt tam par iemeslu mūsu ilgstošā vilšanās pa zemi un pārlīšana?

Trieciens bija sekmīgs. Ieguvām ložmetēju pilnā kaujas gatavībā. Tagad mēs varējām atklāt arī ložmetējuguņi. Ienaidnieks atšaudīdamies atkāpās pāri aizsalušajai Lielupei. No pagraba izlida nedaudzie mājas iedzīvotāji un steidzās mūs padzirdīt ar siltu kafiju. Saņēmām pavēli palikt uz vietas un izlikt sardzes. Bijām laimīgi, ka varējām kaut uz brīdi atkrist siltā telpā. Tomēr šautenei vēl arvien jābūt pie rokas. Pēc neilga laika ieradās kaimiņu karaspēka daļa. Cēsu pulka skolnieku rota. Sastapu dažus pazīstamus kaujas biedrus. Priecīga, kaut arī ļoti īslaicīga satikšanās, jo viņiem dota pavēle šeit neuzkavēties. Mums atnesa spaini atdzisušas viras. Nesēji stāstīja, ka šie pa ceļam esot apšaudīti. Neticējām, jo mēs taču atnācām ar kauju un ienaidnieks bija atkāpies. Nikni pārmetām viras nesējiem, ka tie daļu ēdamā izlaistījuši.

Gaismai austot, apstākļi noskaidrojās. Vāciešiem pienākuši papildspēki. Tie uz mums atklāja spēcīgu artilērijas un ložmetēju uguni. Bijām krustugunīs. Cēsu pulkam atvirzoties, mūsu labais spārns palicis neaizsegts. Ātri zaudējām ložmetējnieku. Tā vietu ieņēma cits, tad arī tas krita. Nogalināto un ievainoto skaits strauji auga. Saņēmu pavēli atšaudoties atiet uz iepriekšējām pozīcijām. Atkāpties nācās ķēdē pa klaju lauku ceļu, kuru vācieši turēja zem sprostuguns. Atkal zaudējām cīņubiedrus. Nedaudzus no ievainotajiem izvācām. No 33 mūsu vada karavīriem neskarti vairs bijām tikai trīs, tie, kas atkāpāmies pēdējie. Pagaidām jākaru kopā ar pirmo vadu. Vēl viena apšaušana ar granātām. No pārguruma viss šķita vienaldzīgs. Skatījos rieta saules debesis. No tās puses lielgabali šāva granātas, katrs šāviņa sprādziens it kā papildināja rieta atblāzmu.

Vēlāk noskaidrojās, ka no mūsu vada 33 karavīriem krituši un no ievainojumiem miruši septiņpadsmit.

Naktij iestājoties, mēs trīs palikušie otrā vada karavīri saņēmām pavēli doties uz karaskolas komandiera štābu. Vājā mēnesgaismā, pa nezināmu apvidu maldoties, beidzot atradām vajadzīgo vietu. Nonā-

kuši siltā telpā, neinteresējoties par vakariņām, kā atkritām, tā arī aizmigām.

No snaudas pamodināja pavēle stāties. Paliekot tuvākajā rezervē, maršējām līdztekus frontei. Uzausa diena, mēs tikai gājām un gājām. Likās, nebūs gala mūsu pārgājienam kā nav gala arī mūsu pārgurumam. Par ēšanu neviens neko nerunāja, jo "kilobundžas" (tā frontiņieki sauca apgādniekus) palikuši kaut kur aizmugurē. Vēlā naktī sasniedzām lauku mājas, kurās mums pagaidām jāapmetas. Tūlīt iegrimām dziļā miegā. Otrā dienā mūs ilgi netraucēja. Tad beidzot ieradās "kilobundžas" un kaut kā mūs pabaroja.

Naktī devāmies izlūkot. Mūsu rotai ilgi nācās stāvēt salā un vējā uz vietas. Atkritām atpūsties. Locekļi sāka stingt no sala. Mācās virsū tāds nogurums, ka vairs nesajutām salu. Bija jātrūkstas augšā, lai neaizmigtu uz mūžu.

Atkal sākās pārgājiens. Šoreiz tieši uz Jelgavu. Jelgavas lepno pili aizdedzinājis bēgošais ienaidnieks. Ēka dega spožās liesmās, lieku reizi mācās virsū niknums un sašutums pret šiem postītājiem. Bez nožēlas, pat ar ļaunu prieku skatījām, ka ne mazums pretinieku krita. Dzelzceļa stacijā starp liķiem redzējām virsnieku ķeizara laiku uniformā. Nav brīnums. Jau Pārdaugavā dabūjām zināt, ka šie krievu un vācu bendes uz mums skatījušies vienīgi kā uz traucēkli viņu gājienā uz Krieviju. Bermontiešu virsniekiem bijis sastādīts siks plāns, kur katrs no viņiem būs par gubernatoru, aprīnķa priekšnieku vai kādu citu amatpersonu. Nu šie bijušās godības atjaunotāji dusēja mierā ar caursautiem galvaskausiem.

Mūsu vads tika saformēts no jauna. Manai nodaļai uzdeva nodrošināt sardzi uz Jonišķu šosejas. Apmetāmies marmelādes fabrikā. Kādu laiku marmelāde tad arī bija vienīgā mūsu barība, jo apgāde kliboja.

Atgriezoties no sargpostēņa, redzējām, ka mūsu karabiedriem bijusi iespēja iegūt trofejas. Arī mums atstājuši aizbēgušo bermontiešu relikvijas. Man krita pāris smalka linu auduma salvetes ar vareņiem cilts ģerboņiem uz stūriem. Pierādījums, ka esam dzinuši ķeizariskos kalpus un baronus.

Jelgavā iegājām 21. novembrī. Pēc dažām dienām kopā ar vada komandieri devāmies uz kara slimnīcu. Varbūt sastapsim dažus no mūsējiem, kas ievainoti pie Vareļiem.

Cerības nebija veltīgas. Lielajā barakā mums pretī smaidīja otrās grupas komandieris Ozoliņš, kam sadragāts gurna kauls. No brāļiem Palmiem viens bija kritis pie Vareļiem, bet otrs, ļoti smagi ievainots, atradās slimnīcā, bija vēl daži citi.

Kauja pie Vareļiem man neaizmirstas visu mūžu. Divaini, ka pats esi palicis starp dzīvajiem. Tie taču visi bija zaļoksnēji, spara un cerību pilni jaunekļi. Dažus toreiz ievainotos sastapu arī vēlāk. Skumjas atmiņas, kas nav izstāstāmas vārdos. Jau pieminētais Ozoliņš pēc

ilgstošas ārstēšanās atstāja slimnicu. Par kaujas nopelniem viņu paugustināja par leitnantu. Jutās brašs virsnieks un spara pilns. Vēlāk tomēr, kā dzirdēju, meties dzeršanā. Beidzis dzīvi pašnāvībā. Ir vēl citi, kuru vārdus neatceros, bet visi viņi karā sagrautās veselības dēļ nejutās spējīgi dzīvē kaut ko nopietnu iesākt.

Visiem pie Vareļiem kritušajiem piešķirts Lāčplēša kara ordeņis. Tāds tika piešķirts arī mūsu vada komandierim Veckalniņam.

1. decembrī atkal sākas mācības karaskolā.

No Jelgavas izbraucām naktī. Preču vagonā. Pēc kara gaitu sākuma pirmo reizi nācās braukt ar vilcienu. Par Jelgavu palika iespaids, ka tur badu necieš. Protams, ne par brīvu, bet viss bija dabūjams.

Soļojot no Rīgas stacijas uz karaskolu, gudrojām, ar kādiem cepešiem mūs sagaidīs. Garajos pārgājienos un kaujās diezgan badojāmies. Mūsu vilšanās bija bezgalīga. Vakariņās pasniedza melnu surogātu kafiju bez cukura un gabalu sausas rupjmaizes.

Nākamajā dienā pirti savedām sevi kārtībā. Aizsviedu veco, pagalam novalkāto veļu. Jaunas drānas: vienkāršs, bet ērts, angļu gādāts, kareivja tērps. Zēl bija atdot manu Tireļpurvā saņemto jauno kara mēteli. Gan izsniedza citu, arī angļu, apvalkātu, iztīrītu. Tas rosināja pārdomas. Zinājām, ka mums i Anglija, i ASV pārdod visu nepieciešamo. Zinājām arī, ka šautenes kaujās izrādījās ar defektiem. Tagad šāds mēteliš. Vai tas pārdots kā jauns vai lietots? Kā par to būs jāmaksā? Uz šādiem smagiem jautājumiem desmit gadus vēlāk gaismas staru meta mana saskaršanās ar dažiem saimnieciskiem jautājumiem. Atrdoties armijā, man par to nebija ne jausmas. Zinājām, ka mūsu valsts kase tukša, ka mūs baro ar solījumiem, ka tas, ko dažreiz pasniedz, nav pilnvērtīgs. Zinājām arī to, ka karojam labākas dzīves dēļ, karojam ar muižniekiem, karojam par tautas brīvību un labākām nākotnes cerībām.

Iepazīnu karaskolā uzņemto sarakstu. Pēc kaujām vēl nākuši klāt no citām karaspēka daļām. Mūsu vadā iedalīts instruktoru rotu beigušais Ošiņš. Manā nodaļā no pirmatnējā sastāva, izņemot Ritenbergu un Balodi, maz kas palicis. Par nodaļas komandieri tika iecelts kaprālis Ošiņš, brašs pilsētnieks ar tetovējumiem uz rokām. Galvā vienīgi militāra stāja un vēlēšanās izkalpot. Prāta gan viņam bija pietiekami, lai prastu piesegt savu garīgo tukšumu. Rīgas pašpuika, bet ar oderi. Lai gan biju apmierināts, ka atbrīvojos no priekšnieciskā goda karaskolas apstākļos, tomēr atcelšana ir atcelšana... Piesieties vecākiem un gudrākiem karabiedriem par sīkām formalitātēm nav patīkami, bet karaskolā bez tā nevar, jo šeit katrs ārišķīgais sīkums ir svarīgs. It kā niecīgs pašķiebums jau ir notikums. Ošiņš bija jaunpieņacējs un nu rikojās pēc trafareta. Man tas nederēja. Centos atrast individuālu pieeju, bet arī sapratu, ka skolas laiks ir par īsu, lai ko lielāku panāktu. Starp mums bija studenti no dažādām fakultātēm.

No tiem centos vairāk iegūt draudzīgās sarunās. Kā to darīt frontes apstākļos, zināju, bet par priekšnieku karaskolā tiem nederēju, pašam vēl jāmacās.

No speciāliem priekšmetiem mani visvairāk interesēja ložmetēju un šauteņu mehānismi. Nācās sikumos iepazīties ar visas pasaules ieročiem. Neizpalika arī pamatīgas praktiskās apmācības. Interesanta šķita kara topogrāfija, taktika un stratēģija. Artilērija interesēja ar savu svešumu, jo agrāk par viņu nekā nezināju.

Garu bendējošā ierindas mācība un visādi citi reglamenti gāja gar ādu.

Tomēr bez īpašas piepūles beidzu karaskolu ar pirmo šķiru. Tas deva virsnieka izdienu no 1919. gada 1. decembra.

Bijām ar kara mācībām puskursā, kad mums nolasiņa pavēli, ar kuru visi 1901. gadā dzimušie tika demobilizēti. Tie no viņiem, kas mācoties kara skolā, pēc pašu vēlēšanās varot turpināt izglītību un pēc skolas beigšanas vai nu palikt armijā, vai demobilizēties. Izšķiros, ka skola jāpabeidz.

Turpinājās intensīvas apmācības. Cēlāmiem pēc komandas agri, lai pusstundu skrietu ap karaskolas korpusu. Rīta vingrošana. Brokastis. Teorētiskās apmācības no pulksten 8 līdz 12. Atkal vingrošana. Pusdienas. Pēcpusdienā lauka apmācības. Tad vakariņas. Mācīšanās klasē. Stingra kārtība katrai dienai. Jābadojas vairs nebija. Gluži otrādi, gaļas porcija bija par 50 procentiem lielāka nekā citās karaspēka daļās. Bet apetīte arī bija neparasti liela. Dresūra prasīja kalorijas. Brīvā laika nebija. Neatlika laika un izdevības pabūt vienatnē, pie kā biju radis skolas gados. Apstākļi diktēja būt pastāvīgi kopā ar karabiedriem, nepalikt par savdabi.

Pirms karaskolas beigšanas notika manevri. Gājām uz Siguldu. Tur nejauši sastapāmies ar Valmieras vidusskolas ekskursantiem. Bijušais Skolnieku rotas ierindnieks Kiors vairs neizskatījās pēc kara nospiesta un šausmu mākta jaunekļa. Smaidīgais pēdējās klases skolnieks sarunājās ar laipnu pārākuma apziņu, jo šis, lūk, jau rudenī stāšoties augstskolā. Bet es nekādu tālākās darbības plānu nevarēju šinī brīdī pat iedomāties. Zināju tikai vienu: vidusskola jānobeidz jo ātrāk, jo labāk. Pēdējā gadā biju diezgan iepazīties ar dažādiem abiturienti, biju izvērtējis arī to attīstības līmeni, kuriem bija visus-pēcīga gatavības apliecība.

Manevri beidzās ar bēdīgu starpgadījumu. Siguldas tuvumā uz klaja lauka nodarbību starplaikā kāds kadets jokodams no liela attāluma mērķējis ar šauteni savam draugam. Kaujas patronu mums nebija. Minētais kadets, ar tīru sirdsapziņu turpinādams savu mērķēšanu, nospiedis gaili. Pārsteigts bija traģisks. Mērķētāja draugs kadets Bleķis nokrita ar caursautu sirdi. Pie kaujām radušie karavīri smagi pārdzīvoja šo nejauso traģisko notikumu.

No Siguldas līdz Rīgai ceļu veicām dienas pārgājienā. Jāsaka,

grūtības tas neradīja. Karaskolā atpūtāties un pēc tam devāties manevros uz Vecākiem. Tur naktī bija "jāatsit" jūras desants. Nostāigājušies un uzdevumu veikuši, devāties mājās. Bija saulains svētdienas rīts. Siltais laiks iedarbojās glāstoši, priecīgi soļojām ritmā ne tikai snauzdami, bet dažbrīd pilnīgi aizmiguši. Aizmigušam soļot ritmā, arī tā ir atpūta. Šis bija mūsu karaskolas pēdējais gājiens.

1920. gada 20. maijā Esplanādes laukumā bija paredzēta karaskolas pirmā izlaiduma akts ar augstāko valsts vīru piedalīšanos. 19. maija vakarā mums atnesa pēc mēra pašutos mundierus un zābakus. Atnesa arī krūšu nozīmes, kuras bija pēc mūsu pašu zīmējuma veidotas no sudraba, zelta un emaljas.

Šautenēm plecās vecajos kadetu tērpos maršējām uz parādi. Kā daudzreiz. Sevišķi daudz bijām staigājuši uz kapsētām, lai salūtētu mūsu kritušajiem biedriem. Šie gājieni man nekad nav aizmirsušie. Tuvinieku skati un asaras, mācītāja formālās, nenozīmīgās runas. Mācītāju vēsie vārdi nespēja izteikt pēdējo sveicienu tiem, kas bija krituši kaujas ugunīs, gara acīm skatot Latvijas brīvības sauli. Draudzīga šauteņu salutēšana gan bija vietā. Šī saule bija uzlēkusi. Savas zemes karaskolas pirmajā izlaidumā soļojām, lai saņemtu virsnieka pakāpi. Virsnieki būs administratīvie karavīru audzinātāji, pieaugušu cilvēku skolotāji. Vecākie, vairāk pieredzējušākie karavīri un biedri, kam jāzina, ka nevar sēsties pie galda vai likties gultā, iekams nav apmierinātas padoto cilvēku prasības. Atbildība par citiem. Es zināju, kā tas ir. Īpaši spilgti man tas prātā no kaujas pie Vareļiem. Ar saucieni "uz priekšu" tu dodies triecienā, domājot vienīgi par panākumiem, bet sevi aizmirstot. Vienota doma, viens mērķis — piepildīt vēsturisko nepieciešamību, ļaut savai tautai atstiept muguru taisni. Bija gan arī tādi, kas smagi kritizēja pārdrošo uzbrukumu pie Vareļiem, jo galu galā zaudējumi bija smagi. Bet tie aizmirst, ka ienaidnieks bija spiests pievilkt Vareļiem savas rezerves un vājināt spēkus pie Jelgavas, kur kaujā zaudēja. Karš prasīja upurus. Žēl to, kas arī gribēja atrasties starp mums, bet jau sen atdusas smiltīs. Ja mēs neesam starp viņiem, tad tā mums ir liela dzīves baļa.

Parādē ieradās parlamenta priekšsēdētājs Jānis Čakste un premjerministrs Kārlis Ulmanis. Tika nolasīts karaskolas beigušo saraksts, valsts varas pārstāvji paziņoja, ka militāro izglītību ieguvušie paaugstināti par virsniekiem leitnanta dienesta pakāpē. Pēc tam soļojām parastajā kārtībā atpakaļ uz karaskolas telpām. Tur nodevām šautenes uz visiem laikiem. Pārģērbāmies jaunajos mundieros. Otrajā dienā kārtojām dokumentus.

Demobilizējos un devos ceļā uz mājām. Rīgā biju sastapis savu skolas un kara biedru Kampiņu. Viņš bija iestājies universitātē kā hospitants, t. i., ar pienākumu nolikt vēl vidusskolas gala eksāmenu. Nevarēju braukt tieši uz mājām, bet caur Valku, kur atrodams apriņķa kara priekšnieks. Vilciens neilgi kavējās Cēsu stacijā. Uz perona

sastapu savu veco skolotāju M. Sosti. Pēc sasveicināšanās sāku interesēties par skolām. Karstas dziņas un sajūsmas man bija pietiekami, lai neapvainotos par skolotāja birokrātisko paskaidrojumu, ka jāliekot būšot eksāmens. To viņš teica man, kurš vienīgi no eksāmeniem meklēja sev glābiņu! Sastapu arī dažas pazīstamas Cēsu ģimnāzijas skolnieces. Ne prieku, bet kādu smeldzi izjutu, kad šīs abiturientes, vilcienam sākot kustēties, man klēpī iesvieda lielu ceriņu pušķi. Tas esot apsveikums sakarā ar karaskolas beigšanu.

Gulbenes stacijā mani sagaidīja tēvs. Pie viena izteica arī prieku, ka nu būšot strādnieks mājās. Brālis vēl esot armijā, un palīgs vajadzīgs tūlīt.

KĀ ES KĻUVU KARAVĪRS

Esmu dzimis 1900. gada 3. aprīlī Valkas apriņķa Ēveles pagasta "Mūrniekos" kā rentnieka dēls. 1907. gadā tēvs kopā ar manu vecāko brāli Robertu nopirka māju Valmieras apriņķa Rencēnu pagastā – "Jēkuļus". "Jēkuļos" saimniekoja mans brālis Roberts kopā ar manu tēvu. Līdz 1919. gadam brālis darbojās pagasta valdē. Ienākot lieliniekiem brāli arestēja. Valmieras revolucionārais tribunāls piesprieda viņam nāves sodu. Robertu pārveda uz Rīgu, kur lielinieki pie atkāpšanās viņu nošāva. Ap 1920. gadu Latvijas valdība ļāva viņa mirstīgās atliekas izrakt un cinka zārkā pārveda uz dzimtas kapiem Ēvelē. Tieši brāļa nāve kļuva par iemeslu manai brīvprātīgajai iestāšanai Skolnieku rotā.

1919. gada vasaras sākumā Valmierā atradās Latvijas karaspēka daļa pulkveža Zemitāna vadībā. Valmieras zēnus Skolnieku rotai organizēja Reālskolas fizikultūras skolotājs Alfrēds Lukstiņš. Mēs pansiņā dzīvojām četri skolnieki. Visi arī iestājāmies rotā. Leitnants Ezertēvs Skolnieku rotā pieņēma mūs visus, kas vēlējās, noskaņodams cīņai, jo daudzi mūsu radinieki bija nežēligi noslepkavoti.

1. jūnijā iestājos rotā un aizbraucu mājā atvadīties. 5. jūnijā ar kājām devāmies uz Cēsīm. No Valmieras izgājām ap 80 cīnītāju. Apmācīties vairs nebija laika. Cēsis pievienojās ap 40 brīvprātīgo un mums izdalīja šautenes. Jau pirmajā naktī bija trauksme. Kopā ar mums arī rotā palika skolotājs. Cēsis karaspēku komandēja pulkvedis Berķis. No rīta Cēsis iejāja vācieši barona Manteifela vadībā. Tā kā mums bija uzvilkti ložmetējs, vācieši atkāpās.

Otrā dienā vācieši nāca ar visu karaspēku, viņi bija iepriekš sagatavojušies, galvenokārt sastāvēja no baroniem un baronu dēliem. Rīta agrumā izvēršāmies ķēdē uz Rīgas pusi un, kaut nebijām sagatavoti, šāvām pretī. Līdz pusdienām noturējāmies, taču drīz vien vajadzēja atkāpties uz Valmieras pusi. Berķis deva pavēli kapteinim Bankinam apturēt mūsu atkāpšanos. Atkāpāmies līdz Lodei. Otrā dienā daudzi bija izklīduši. Pie Cēsīm krita viens no mūsējiem, ievainots vēderā, kas arī bija par iemeslu mūsu izbailem.

Bija dota ziņa igauņiem, lai nāk palīgā. Viņi ieradās ar bruņu vilcieni un šāva uz vāciešiem. Kādās zemnieku mājās mums bija apmetne, kur mums sākās apmācības. Tā pamazām vien ar igauņu palīdzību vāciešus aiztriecām līdz Juglai, kur Strazdmuižā noslēdza pamieru.

Igauņi atgriezās atpakaļ, jo vajadzēja arī karot ar lieliniekiem. Kopā ar Ziemeļarmiju iegājām Rīgā, – vācieši atkāpās aiz Daugavas. Tais kaujās es nepedalījos. Vienu laiku turējāmies Piņķu pagastā

aizsardzības joslā, – vācieši bija aizdzīti līdz Jelgavai. Rudens pusē Bermonta karaspēks uzsāka uzbrukumu. Pulkvedis Zemītāns deva pavēli atstāt Rīgu. Ulmanis neatlāva. Kad aizsardzības zona atnāca līdz Rīgai, vācieši jau bija priekšā, tilti ieņemti. Mūs pārcēla pār Daugavu. Vācieši ienāca Torņkalnā. Kopā cīnījāmies viss Latvijas karaspēks, – gan Valmieras pulks, gan Cēsu pulks, kurā ietilpa mūsu 8. rota. Vācieši bija spēcīgi un mums bija niknas kaujas pie Doles salas. Atceros, ka šajās kaujās krita arī mūsu rotas zēni no Cēsīm – Krastiņš un Putniņš. Grūti mums bija ieņemt kādu ciemu pie Lielupes. Palīgos mums atsūtīja karaskolas audzēkņus, kurus vadīja pulkvedis Klinsons. Atceros, kā karaskola atkāpās. Mēs gājām palīgā. Agrā rītā mūsu komandieris kopā ar karaskolas letnantu aizgāja izlūkos. Citu nevienu neņēma līdzī. Mēs tikmēr iegājām vienās mājās. Sēžam. Mums ir silti un patīkami. Te ieskrien tāds vecāks un sauc: “Nāk ārā! Jūs apsitīs! Vācieši mūs aplenkuši no labās puses! Nes ložmetējus!” Līdām pa grāvi, arī karaskola panikā atkāpās. Pēc šīs kaujas mums trūka ap astoņiem cilvēkiem. Bija ievainotie. Karaskolai zaudējumi bija lielāki un otrā dienā viņi aizbrauca atpakaļ.

Kurzeme bija jāatbrīvo. Tā palēnām ar kaujām vāciešus aiztriecām līdz Lietuvas robežai. Pie Žagares vāciešus izklīdinājām un tie aizbrauca uz Vāciju. Ziemassvētkus sagaidījām Dāmsmuižā. Ar bermontiešiem bijām tikuši galā. Nu vajadzēja iet karot ar lieliniekiem, kuri bija atkāpušies pie Zilupes. Mums pievienojās landesvērs, arī baltpoļi. Krievi bija nogurdināti un sevišķi pretošanos neizrādīja. Aiztriecām viņus līdz Daugavpīlij, Pitalovai. Pitalovā stāvējām visu vasaru. Valdība ievadīja miera sarunas un mēs braucām atpakaļ uz Rīgu pēc miera noslēgšanas. Izvietojāmies Rīgā.

Tos, kuri bija pārtraukuši mācības, rudenī atlaida uz mājām mācīties. Arī es 1920. gadā uzsāku mācības pēdējā klasē, taču sakarā ar tēva veselības stāvokli, mācības vajadzēja pārtraukt un atgriezties “Jēkuļos”, lai vadītu saimniecību.

Pēc vairākiem gadiem mums brīvprātīgajiem cīnītājiem prezidents Gustavs Zemgals pasniedza Trīszaigzņu ordeņa V pakāpi.

Tā kā 1948. gadā tiku apcietināts, visa mana saimniecība bija izputināta un atgriežoties mājās man vairs nepiederēja nekā. Pazuduši bija pat mani personības dokumenti. Vārdu sakot biju zaudējis visu, pat labo zemnieku vārdu.

Faint, illegible text covering the majority of the page, likely bleed-through from the reverse side.

18

Lielinieku nodedzinātais tilts pār Gauju Valmierā, kad tajā 1919. g. 26. maijā ienāca Igaunijas 6. kājnieku pulka dalas.

Valmieras reālskola. Ar bultīnu norādīts tā sauktais Šmita nams, kur pulcējās nākamie skolnieku rotas karavīri.

Valmieras reālskolnieku grupa ar pedagogiem 1919. g. pavasarī.
3. rindā 2. no kreisās puses – vingrošanas skolotājs A. Lukstins,
4. rindā 3. no kreisās puses – skolas direktors L. Adamovičs

Cēsu dzelzceļa stacija.

Bijusī vācu progimnāzija Cēsīs, kur 1919. g. 5. jūnijā Valmieras un Cēsu jaunieši apvienojās Skolnieku rotā.

Igaunijas bruņoto spēku virspavēlnieks 1919. g. J. Laidoners.

Igaunijas armijas 3. divīzijas komandieris 1919. g. E. Peders.

Igaunijas armijas 3. divīzijas štāba priekšnieks 1919. g. vasarā N. Rēks.

Igaunijas 6. kājnieku pulka komandieris 1919. g. K. Tallo.

Ziemeļlatvijas armijas virspavēlnieks Jorģis Zemitāns.

2. (5.) Cēsu kājnieku pulka komandieris Krišjānis Berkis.

Ziemeļlatvijas armijas virspavēlnieka palīgs un artilērijas priekšnieks Eduards Kalniņš.

Ziemeļlatvijas armijas štāba priekšnieka vietas izpildītājs Voldemārs Ozols.

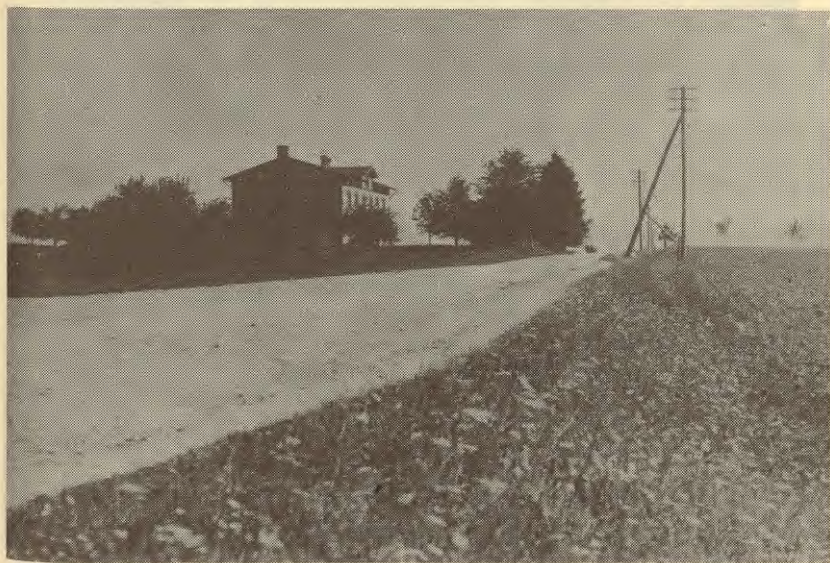

*Skolnieku rotas organizators un
virsseržants Alfrēds Lukstins,
Lāčplēša Kara ordena kavalieris.*

*Valmieras skolnieks Edgars
Krieviņš – pirmais kritušais rotas
karavīrs 6. jūnijā kaujā. Pēc nāves
apbalvots ar Lāčplēša Kara ordeni.*

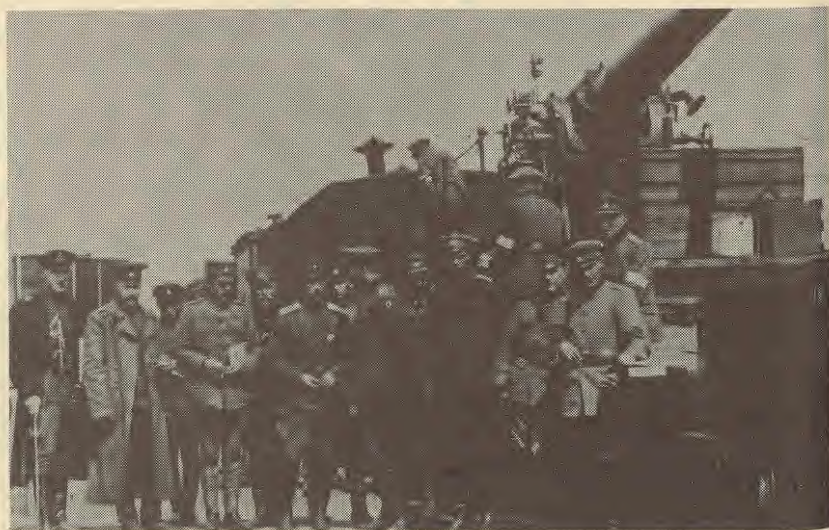
*Līvu pagasta nams, kura apkaimē notika pirmās cīņas ar landesvēru
1919. g. 6. jūnijā.*

*Skolnieku rotas karavīrs
Jānis Rozenbergs.*

*Skolnieku rotas karavīrs
Oskars Alks.*

*Latviešu un igauņu virsnieku grupa 1919. g. 6. jūnijā pie igauņu brunotā
vilciena, kas piedalījās Cēsu kaujās.
1. rindā no kreisās: 3. – J. Žemitāns, 4. – K. Berkis, 5. – V. Ozols.*

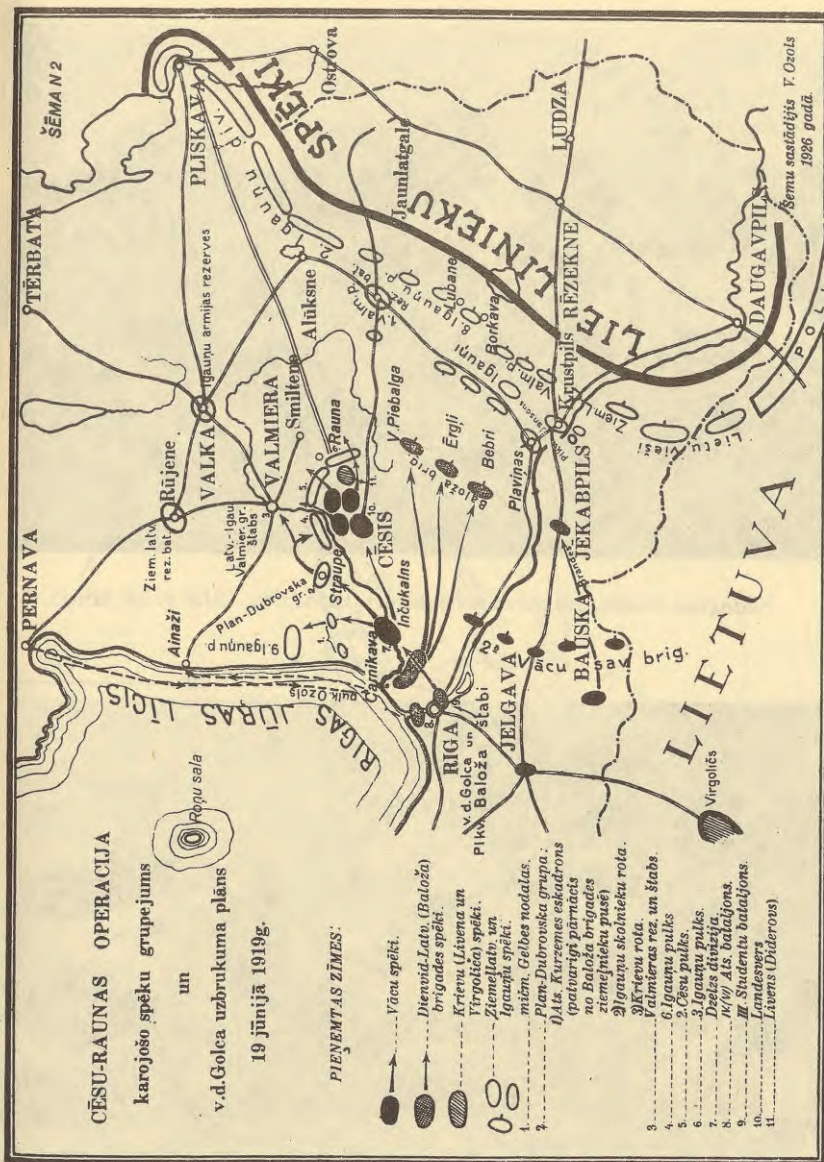
Skolnieku rotas zīnnesis Ādolfs Lasmanis ar vāciešiem atņemto divriteni.

Liepas pagasta "Jaunzemji", kur Cēsu kauju laikā atradās 2. Cēsu kājnieku pulka štābs.

*Cēsu viesīgās biedrības nama drupas pēc vācu karaspēka postījumiem.
P. Pauksēna foto.*

Shēma Nr. 2, 1919. g. 19. jūnijā.

Skangaļu muiža, pie kuras sakāva vācu karaspēku 1919. g. 22. jūnijā.

Igaunu bruņumašīna "Vanapagan".

CĒSU-RAUNAS KAUJĀS

19-26.6.1919g.

PIENĒMTĀS ZĪMES:

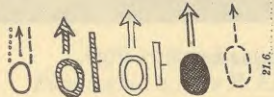
Vācu karaspēks

Izstrādājis un Ziemeļlatvijas
sabiņdarbības spēki no
19-28.6.

Izstrādājis Ziemeļlatvijas
spēki, 21-28.6.

Latv. Dienvid. Brīv.
spēki (pauku. Balozis) spēki

Pretā. Līduma spēki
(attiecāms vārds datāru tenijs
pret Ziem. Latvian Iguņiem)
21. jūnijā.

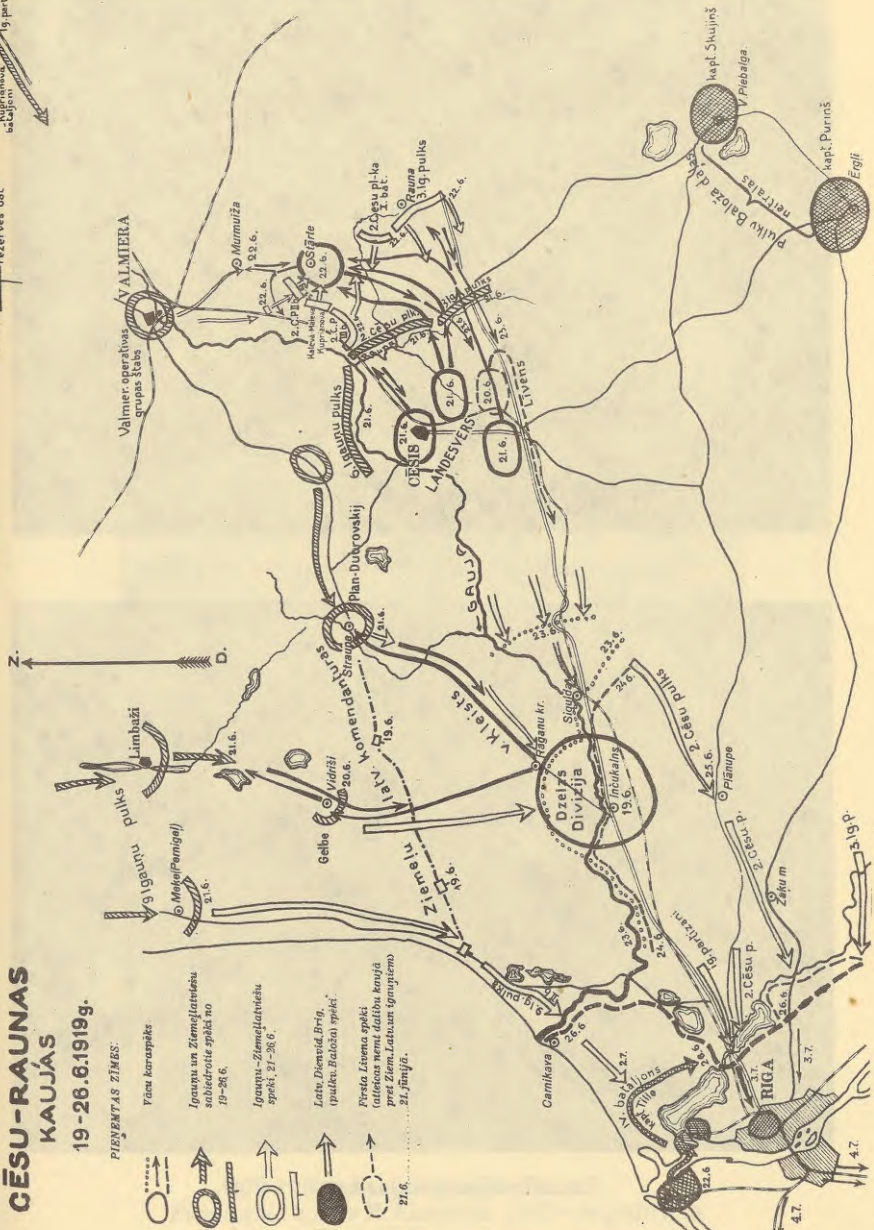

Shēma Nr. 3, 1919. g. 19. - 26. jūnijs.

VĀLKA
krievu
reserves
sacelgumi

Etujoms
Ziem. Latv.
reserves
bat

SEMĀNĀ

Ziemeļlatvijas armijas karavīri pirms ieiešanas Rīgā.

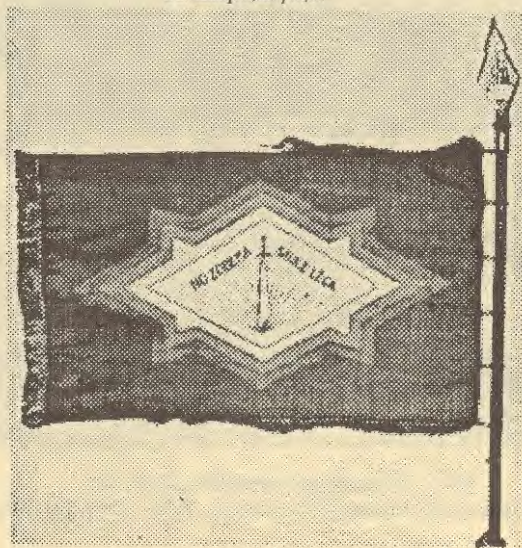
Ziemeļlatvijas armijas karavīri Rīgā.

*Uzvaras pieminēklis Cēsīs.
Pieminēkļa autors P. Kundziņš. 1930 – to gadu foto.*

*Cēsu pulka bijusās brīvprātīgo skolnieku rotas karavīru biedrības karogs.
A. Liepina foto.*

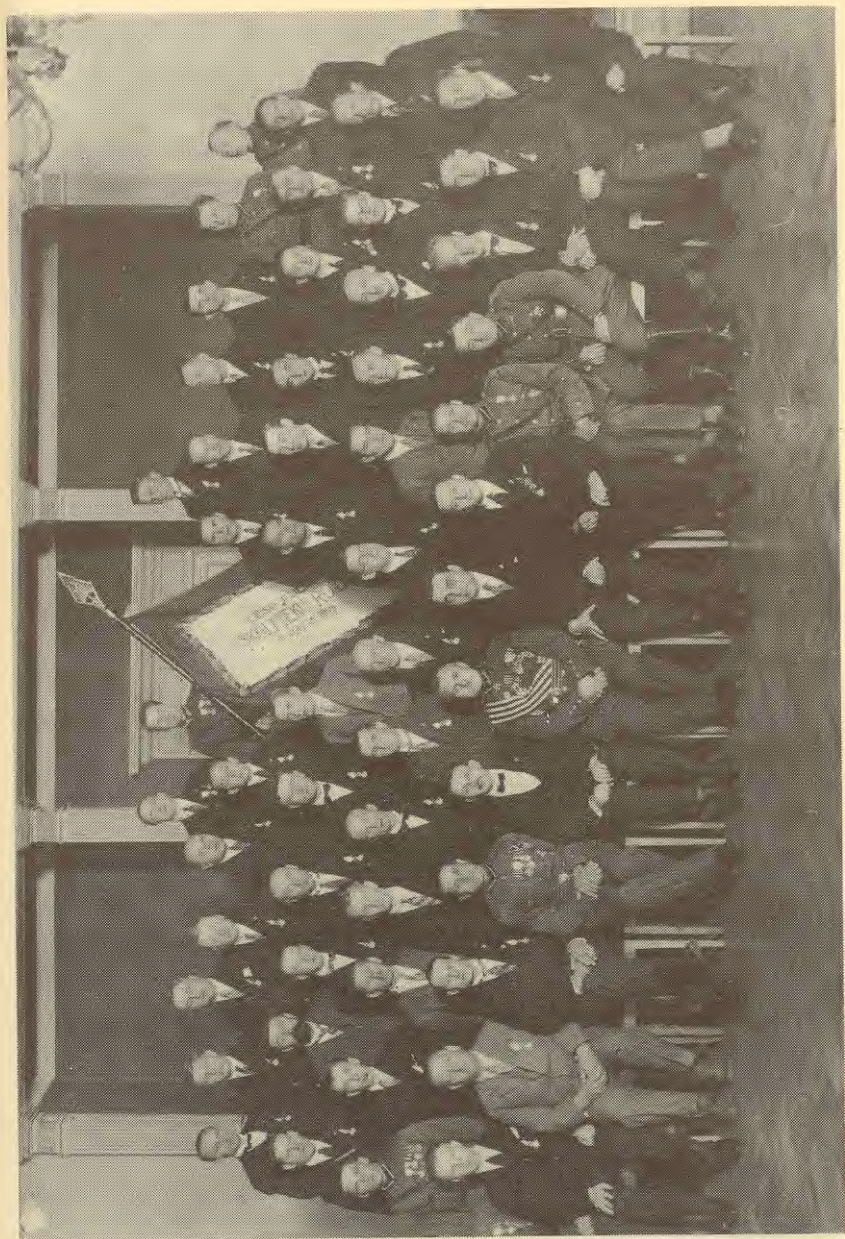
Skolnieku rotas karavīru grupa pie kritušā Edgara Krieviņa kapa Valmieras pilsētas kapsētā. No kreisās puses: 1.- virsleitnants A. Lukstiņš, 2.- O. Karitons, 3.- vingrošanas skolotājs Ābele, 4.- E. Lapinš, 6.- E. Cālitis, 7.- J. Valmiers, 8.- Eglītis, 11.- P. Stirna. 1920 - to gadu foto.

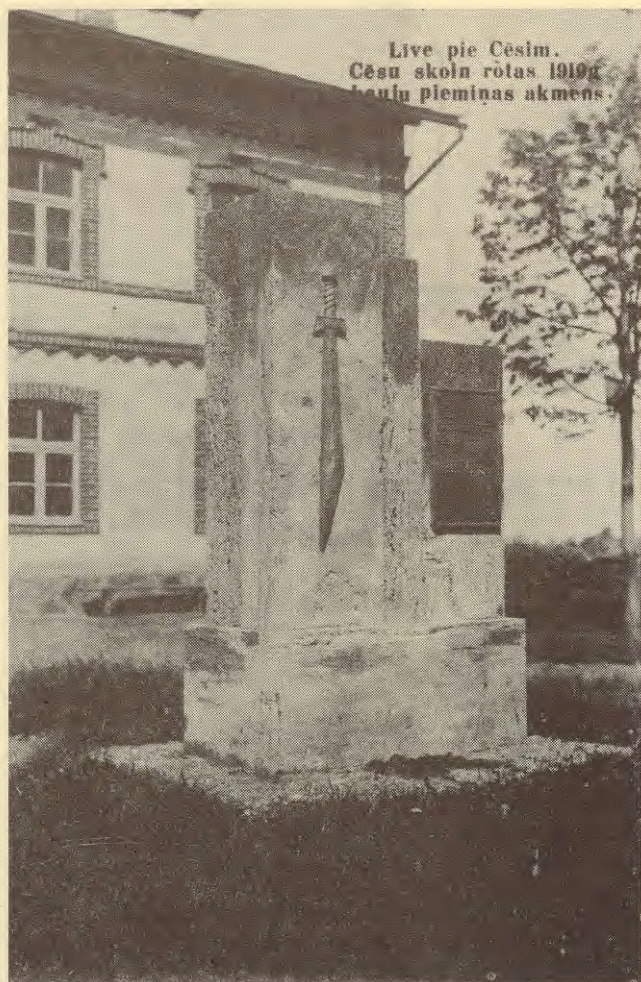
*Skolnieku rotas karavīri pie Cēsu ģimnāzijas Bērzainē 1929. g. 22. jūnijā.
1. rindā no kreisās puses: 4.- O. Lukstiņš, 5.- K. Dzirkalis, 6.- A. Lukstiņš, 7.-
V. Vīgants, 8. - J. Rozenbergs. E. Šneidrūta foto.*

→

*Skolnieku rotas karavīri pēc Triju Zvaigžņu ordeņu saņemšanas 1929. g.
1. rindā no kreisās puses: 3.- O. Lukstiņš, 4.- virsleitn. A. Lukstiņš, 5.- prof. L.
Adamovičs, 6.- ģen. K. Berkis, 7.- doc. L. Ausejs, 8.- K. Dzirkalis, 9.- virsleitn.
M. Ozols. 2. rindā 2. no labās puses M. Amats. 3. rindā no kreisās puses 1.- J.
Rozenbergs, 6.- J. Valmiers. 4. rindā 1. no labās puses - A. Lasmanis.
K. Rakes foto.*

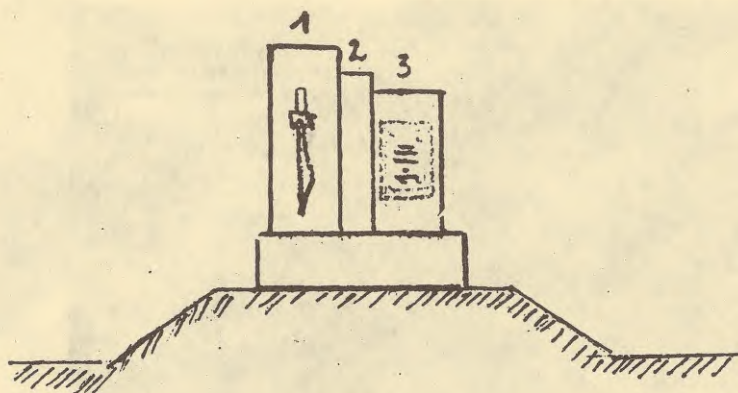

Piemineklis Skolnieku rotas atcerei tās pirmās kaujas vietā pie bijušā Līvu pagastnama.

←

Kara muzejā pie Skolnieku rotas uzstādītajiem manekeniem.

- 1. rindā 1. no kreisās virsleitn. A. Lukstiņš, 2. rindā no kreisās puses:
3.- M. Amats, 5.- pulkv. F. Virsaitis, 6.- prof. L. Adamovičs, 7.- doc. L. Ausejs,
8.- ģen K. Berkis, 10.- virsleitn. O. Pommers, 11.- A. Liepiņš.*

Piemņas akmens pie Līvu pagasta nama idejiskais paskaidrojums.

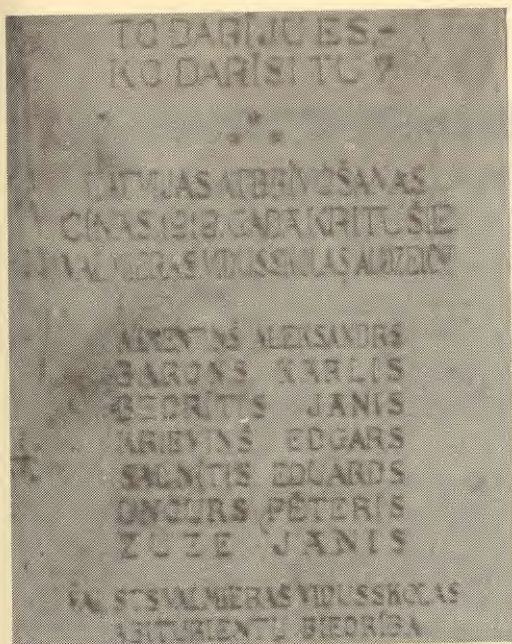
K. Dzirkaļa mets un apraksts
piemineklim pie bijušā Līvu pagastnama.

Vispirms trīs blakus novietotie šūnakmeņi atgādina karavīru ierindu, t. i., pēc lieluma stāvošus, sarindotus karavīru tēlus. Latvijas atbrīvošanā vislielākie tiešie nopelni arī piekrita karavīriem.

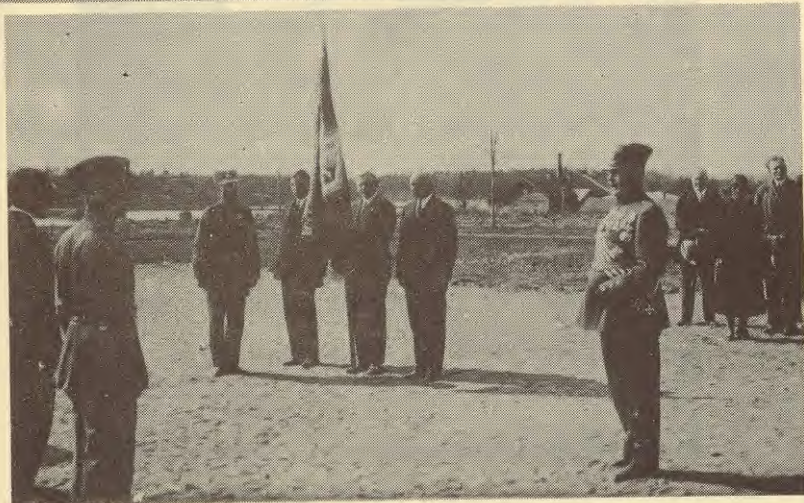
Otrkārt šie akmeņi izteic mūsu valsts izcīnīšanas stūr un pamatakmēņus, uz kuriem balstījās toreiz mūsu uzvara. Tie ir – 1. – karavīru spars un šķēpa asums, 2. – sasprindzinātais apgarotības un sajūsmas gars un 3. – plašā tēvu zemes mīlestība.

Treškārt pieminās akmens norāda mūsu valsts idejas tapšanu un izveidošanos. Akmens 1. izteiktu tautiskās apziņas dzimšanu un atmodu, kad latvju domām un darbiem bij jābūt asiem, lai pierādītu savas dzīves spējas (Kr. Valdemars, Rainis u. c.). Akmens 2. norāda savā zinā tautas sasaurināšanos, kara un bēgļu laikā, postu un rūpes. Trešais akmens nozīmē tagadējo jauno paaudzi, uz kuras pleciem ar ieročiem rokās izcīnīja brīvību. Pēdējais tāpēc ir stabils un stingrs. Uz tā arī būs atzīme par notikušās lielās un pēdējās cīņas sākumu plāksnes veidā. Kā zināms, pirmais signals un sāviens notika pie Līvu pagasta nama, kur sākās cīņa skolnieku rotas un Manteifeļa jātnieku nodalās starpā.

LVA 1967. fonds, 1. apr., 17. lieta, 8. lp.

1930. gada 29. maijā
atklātā pieminas plāksne
kritušajiem skolniekiem
Valmieras ģimnāzijā.
Plāksne atjaunota 1989. g.

Karoga atdošana Skolnieku rotas pārstāvjiem Valmieras ģimnāzijā 1931.
g. 14. jūnijā. Svinīgā brīža dalībniekus uzrunā ģen. K. Berkis. Pie karoga no
kreisās: A. Lukstiņš, J. Valmiers, E. Birke un E. Cālītis.

Liturģisks svētku
dievkalpojums

*sakarā ar Cēsu un Lielbritānijas atbrīvošanas atceri,
Cēsu pulka skolnieku rotas pieminēša iesvētīšanu
un
Cēsu pulka skolnieku rotas karoga nodošanu
Cēsu ģimnazijai.*

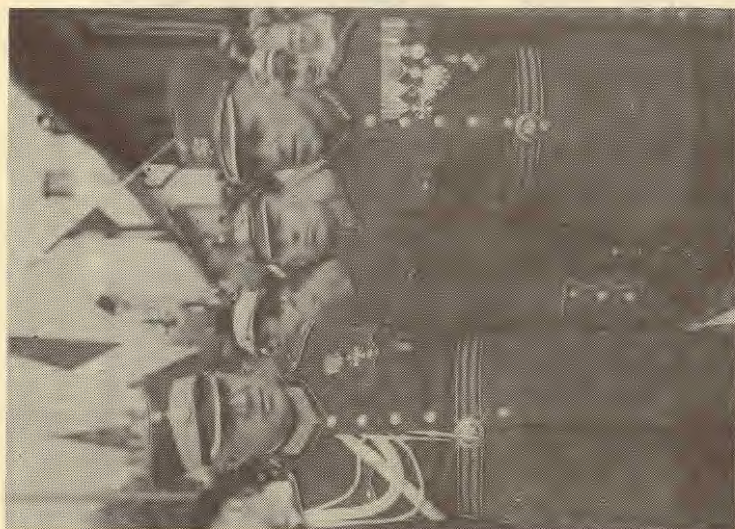
Cēsu Sv. Jāņa baznīcā

*Debesbraukšanas dienā
1938. gada 26. maijā.*

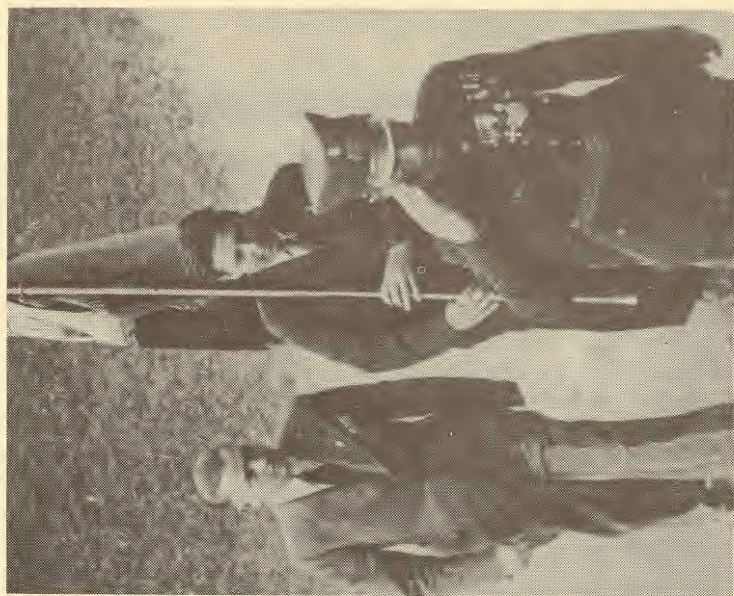
Piemīnas lapina svētku dievkalpojumam.

*Piemineklis Skolnieku rotai Cēsīs.
Pieminekli pēc J. Rozenberga meta veidojuši E. Aboltnis un J. Zibens.*

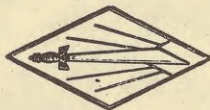
Cēsu pilsetas pirmais komandants 1919. g., rotas
Goda biedrs Raimonds Bebris (1. no kreisās puses) un
virslietn. A. Lukstīns 1938. g. Cēsis.

Skoluieku rotas karavīri (no kreisās puses) E. Birke,
J. Rozenbergs un A. Lukstīns ar rotas karogu.

CĒSU PULKA BIJUŠĀS BRĪVPRĀTĪGO

SKOLNIEKU ROTAS

KARAVĪRU BIEDRĪBA

TEKOŠS RĒĶINS PASTĀ: Nr. 697

TĀLRUNIS 2-8-2-1-2

ADRESE: IZGLĪTĪBAS MINISTRIJĀ
Rīga, Valdemāra iela 36-a

"12." martā 1929.

God. M. Amata kungam,

Sakarā ar Jūsu paskaļārojumu, kļātpielikto kara klausības
apliecību un aculiecinieku parakstiem Cēsu pulka bij. brīvprā-
tīgo skolnieku rotas karavīru biedrības valde, savā s. g. 27. febr.
sēdē nolēma. Jūs ieskaitīt biedrībā kā aktīvu biedri, skaitot
Jūsu testāšanos brīvprātīgi bij. 2. Cēsu k. p. 8. skolnieku rotā
ar 15. jūniju 1919. gadu.

Pielikumā: karaklausības apliecība un 8. sant. zīmogmarkās.

Ar patiesu cieņu,

Priekšnieks:

Sekretārs: *Uzrunātais*

Skolnieku rotas karavīru biedrības paziņojums Mārtinam Amatam par viņa uzņemšanu biedrībā.

Skolnieku rotas 70. gadadiena 1989. g. 6. jūnijā. Atjaunotā pieminekļa atklāšana pie bijušā Livu pagastnama (tēlnieki M. Baltiņa un A. Jansons, arhitekts I. Timermanis). Augšējā attēlā centrā no kreisās bijušie rotas karavīri K. Dekmeiers, A. Lasmanis un J. Valmiers.

D. Jansona foto.

*Latvijas brīvības cīnītāji 1989. g. 22. jūnijā pie bijušā Līvu pagastnama.
Sēž no kreisās puses Antons Tevgiass no Igaunijas un
skolnieku rotas karavīri Artūrs Ozols un Arnolds Grinbergs.
Stāv no kreisās Jānis Valmiers un Kārlis Dekmeiers.*

D. Jansona foto.

*Cēsu kauju 70. gadadiena 1989. g. 22. jūnijā pie bijušā Līvu pagastnama.
D. Jansona foto.*

*Skolnieku rotas karavīri Jānis Valmiers (centrā no kreisās puses) un Pēteris
Stirna ar Cēsu skautiem pie bijušā Līvu pagastnama 1992. g. 6. jūnijā.
I. Melcera foto.*

*Cēsu pulka skolnieku rotai veltītā pieminekļa atklāšana Cēsīs
pie agrākā pilsētas valdes nama 1992. g. 11. novembrī. Tēlniece M. Baltiņa.
J. Vēvera foto.*

Latvijas pasta speciālie zīmogi, kas lietoti Valmierā un Cēsīs 1994. g. 4. un 5. jūnijā sakarā ar Cēsu pulka Skolnieku rotas 75. gadadienu. Šī notikuma atcerei bija veltītas arī greznuma aplokšnes.

Piemīnas akmens Skolnieku ro tai pie bijušā Valmieras reālskolas nama (autors Jānis Vimba), kuru ar "Daugavas Vanagu" Tālavas nodaļas atbalstu atklāja 1994. g. 26. maijā.

A. Kozīneca foto.

24. Krieviņš Edgars Ernesta d.	„
25. Krusts Jānis Miķeļa d.	„
26. Ķebers Kārlis Pētera d.	„
27. Ķīns Gustavs Jāņa d.	„
28. Ķīvrs Antons Mārča d.	„
29. Ķīsis Kārlis Eduarda d.	„
30. Lapiņš Ervins Jāņa d.	„
31. Liepa Kārlis Bernharda d.	„
32. Liepiņš Aleksandrs Jāņa d.	„
33. Losbergs Jānis Jāņa d.	„
34. Lūkins Otto Friča d.	„
35. Lukstiņš Alfreds Voldemāra d.	„
36. Lukstiņš Egons Voldemāra d.	„
37. Muska Pēters Andža d.	„
38. Ozols Arturs Jāņa d.	„
39. Osis Teodors Jēkaba d.	„
40. Pāvuliņš Jānis Kārļa d.	„
41. Pommers Oskars Pētera d.	„
42. Pūka Eduards Dāva d.	„
43. Preimans Julius Pētera d.	„
44. Reiters Jānis Jāņa d.	„
45. Riekstiņš Jānis Kārļa d.	„
46. Ruks Kārlis Mārča d.	„
47. Ruks Teodors Mārča d.	„
48. Zālīts Jānis Antona d.	„
49. Zalts Pēters Jēkaba d.	„
50. Zatlērs Jānis Pētera d.	„
51. Zeibots Hermanis Jāņa d.	„
52. Zībergs Pēters Pētera d.	„
53. Zvirgzdiņš Roberts Jāņa d.	„
54. Sarķis Haritons Pētera d.	„
55. Sarķis Nikolajs Pētera d.	„
56. Sietnieks Kārlis Pētera d.	„
57. Spalviņš Vilis Jāņa d.	„
58. Spona Voldemārs Ādama d.	„
59. Staklis Roberts Kārļa d.	„
60. Steikmanis Hermanis Mārtiņa d.	„
61. Stirna Pēters Jāņa d.	„
62. Stūrīts Vilhelms Jēkaba d.	„
63. Žilinskis Oskars Jāņa d.	„
64. Students Jānis Mārtiņa d.	„
65. Tankelovičs Ābrams Leibes d.	„
66. Valmiers Jānis Jāņa d.	„
67. Vegers Kārlis Friča d.	„

68. Viksne Alberts Pētera d.	„
69. Vilciņš Arturs Jāņa d.	„
70. Vitenbergs Hermans Hermaņa d.	„
71. Gailis Voldemārs Roberta d.	„
72. Treimanis Teodors Antona d.	„
73. Šmidts Pauls Jāņa d.	„
74. Dārznieks Konstantins Georga d.	„
75. Martinsons Alberts Eduarda d.	„
76. Atslēga Voldemārs Jāņa d.	„
77. Alks Oskars Otto d.	„
78. Bānits Arturs Jura d.	„
79. Caucis Kārlis Jēkaba d.	„
80. Dzirnekels Jānis Jāņa d.	„
81. Kampiņš Kārlis Dāva d.	„
82. Eriss Voldemārs Jāņa d.	„
83. Sulainis Osvalds Kārļa d.	„
84. Kaugerts Jānis Pauļa d.	„
85. Matheas Aleksandrs Jāņa d.	„
86. Matheas Arsenijs Pētera d.	„
87. Felsbergs Jānis Friča d.	„
88. Grasis Jānis Augusta d.	„
89. Lauciņš Herberts Pētera d.	„
90. Putniņš Kārlis Mārča d.	„
91. Štāks Arvids Jēkaba d.	„
92. Pētersons Aleksandrs Kārļa d.	„
93. Viģants Valfrīds Jāņa	„
94. Fromholdts Kārlis Heinriha d.	„
95. Viģants Arvids Jūlija d.	„
96. Janelsītis Alfrēds Roberta d.	„
97. Bišerts Oļģerts Oskara d.	„
98. Rozenbergs Jānis Jēkaba d.	„
99. Leitis Hermanis Jēkaba d.	„
100. Likums Arturs Pētera d.	„
101. Roze Vitauts Jāņa d.	„
102. Ozols Mārtiņš Mārča d.	„
103. Kampe Jānis Dāva d.	„
104. Treijs Heinrihs Kuno d.	„
105. Liepiņš Haralds Kārļa d.	„
106. Zariņš Herberts Kārļa d.	„
107. Zariņš Jānis Riharda d.	„
108. Sūrits Hermanis Dāva d.	„

No 5. jūnija š. g.

P a v ē l e 2. Cēsu kājnieku pulkam Nr. 84, 7. jūnijā 1919. g.

§ 1

Par 8. rotas komandieri ieceļu no š. g. 7. jūnija 6. rotas komandieri virsl. Grīnu, kura vietā no tā paša laika par 6. rotas komandieri ieceļu leitenantu Krievu.

.....

Pulka komandieris kopvedis Berķis

200. lp.

P a v ē l e 2. Cēsu kājnieku pulkam Nr. 90, 13. jūnijā 1919. g.

Brīvprātīgi iestājušos ieskaitīt pulka sarakstos uz pilnu uzturu un algu.

8. rota

9. feldš.	Sestuls Pauls Fridriha d.	no 9. jūnija
10. kar.	Ploša Vilhelms Pētera d.	no 8. jūnija
11. „	Mieriņš Voldemārs Jāņa d.	„
12. „	Kanters Maksis Marka d.	„
13. „	Andersons Jānis Andreja d.	no 10. jūnija

220. lp.

P a v ē l e 2. Cēsu kājnieku pulkam Nr. 94, 17. jūnijā 1919. g.

.....

§ 5

Ieradušos no Valmieras apr. komandanta 26 kareivjus ieskaitīt sarakstos uz pilnu uzturu un algu no 16. š. g. jūnija.

.....

20. 8. rota Lukstiņš Oļģerts Voldemāra d.

§ 6

Bīvprātīgi iestājušos 4 kareivjus ieskaitīt no 16. jūnija 4. 8. rotā Leikarts Mārtiņš Pētera d.

238. - 239. lp.

Pavēle 2. Cēsu kājnieku pulkam Nr. 96, 19. jūnijā 1919. g.

§ 8.

Ievainotus kaujā pie Cēsīm 6. jūnijā kareivjus evakuētus uz slimnīcu dēļ ārstēšanās izslēgt no uztura no 7. jūnija š. g.

- 16. 8. rotas Krieviņš Edgars Ernesta d.
- 17. „ Zālītis Jānis Antona d.
- 18. „ Žilinskis Oskars Jāņa d.
- 19. „ Lauciņš Herberts Pētera d.
- 20. „ Bišerts Oļģerts Oskara d.
- 21. „ Ķivrs Antons Mārča d.
- 22. „ Pāvuliņš Jan. Kārļa d.

...

Ievainojumus atzīmēt minēto kareivju dienesta sarakstos.

Pamats. Komandieru raporti... 8. rotas Nr. 15.

250. lp. 1. p.

§ 9

Bez vēsts pazudušus kaujā pie Cēsīm 6. jūnijā 92 kareivjus izslēgt no pulka rotu un komandu sarakstiem, no pilna uztura un algas no 7. š. g. jūnija

Pamats: komandieru raporti:..., 8. rotas Nr. 30.,

.....
Pielikums – saraksts.

§ 10

Apakšā minētos virsniekus un kareivjus, patvarīgi aizgājušus no pulka un līdz šim laikam neatgriezušos skaitīt par dezertējušiem izslēdzot no uztura un algas no sarakstā uzrādītā laika

.....
13. 8. rotas kar. Leitis Hermanis Jēkaba d. 11. jūnijā., atsk. 12. jūnijā

Pamats: komandieru raporti:....., 8. rotas Nr. 20.

Pulka komandieris kopvedis Berķis
Ar oriģinālu pareizi:
Pulka adjutants kapitāns Duņēns

251. lp. 1. p.

Pielikums pie pavēles Nr. 96, § 9.

Saraksts par kareivjiem,
kuri kaujā pie Cēsīm, 6. š. g. jūnijā bez vēsts pazuduši.

Nr. pk.	Kādas rotas	Uzvārds, vārds un tēva vārds
36.	8. rota	Baumanis Voldemārs Pētera d.
37.	„	Dižekačs Pauls Roberta d.
38.	„	Birzgals Antons Jāņa d.
39.	„	Kuplis Arvids Fridriha d.
40.	„	Dekmeijers Kārlis Pētera d.
41.	„	Kīns Gustavs Jāņa d.
42.	„	Muska Pēters Anča d.
43.	„	Zalts Pēters Jēkaba d.
44.	„	Sarķis Haritons Pētera d.
45.	„	Sarķis Nikolajs Pētera d.
46.	„	Staklis Roberts Kārļa d.
47.	„	Stūrītis Vilhelms Jēkaba d.
48.	„	Tankelovičs Ābrams Leiba d.
49.	„	Viksne Alberts Pētera d.
50.	„	Vitenbergs Hermanis Hermana d.
51.	„	Vīgants Valfrīds Jāņa d.
52.	„	Fromholds Kārlis Heinriha d.
53.	„	Mateas Arsenijs Pētera d.
54.	„	Caucis Kārlis Jēkaba d.
55.	„	Pētersons Aleksandrs Kārļa d.
56.	„	Zariņš Jānis Riharda d.
57.	„	Vīgants Arvids Jūlija d.

.....

Pulka adjutants kapitāns Duņēns

---

252. lp. 1., 2. p.

Pavēle 2.Cēsu kājinieku pulkam Nr. 97, 20. jūnijā 1919. g.

§ 8

Atzīmēt 8. rotas kareivja Greizis Pētera Teņa d. un 7. rotas kareivja Roze Pētera Jāņa d. dienesta sarakstos, ka viņi kaujā pie Cēsīm, 6. jūnijā š. g. ievainoti, bet palikuši rotā.

Pamats: komandieru raporti.....8. rotas Nr. 15, 7. rotas Nr. 142

---

254. lp. 1. p.

Pavēle 2. Cēsu kājnieku pulkam Nr. 100. 23. jūnijā 1919.

§ 4

Minētus no ārstu komisijas pie pulka ambulances 13. jūnijā par kara dienesta nederīgajiem apakšā minētos 30 kareivjus izslēgt no pulka rotu un komandu sarakstiem, no pilna uztura un algas no 23. š. g. jūnija.

.....
20. 8. kar. Jurgis Viktors Jāņa d.

256. lp. 1. p.

Pavēle 2. Cēsu kājnieku pulkam Nr. 101. , 24. jūnijā 1919. g.

.....
§ 2.

Ieradušos no Valmieras un Cēsu apr. komendantiem 102 jaunmobilizētos kareivjus ieskaitīt pulka un rotu sarakstos uz algu no 16., uzturu no 18. š. g. jūnija.

Pamats: Komandieru raporti – 5. rotas Nr. 48. 8. rotas Nr. 45, 11. rotas Nr. 39.

Pielikums – saraksts.

257. lp. 1. p.

Pielikums pie pavēles Nr. 101. , § 2.

Saraksts

No Cēsu apr. komandanta:

83.	8. rotā	Priedīts Jānis Kārļa d.
84.	”	Kauķis Arvids Jāņa d.
85.	”	Bauris Jānis Jāņa d.
86.	”	Ķevins Eduards Jāņa d.
87.	”	Čielēns Mārtiņš Dāva d.
88.	”	Šicis Eduards Kārļa d.
89.	”	Zandersons Voldemārs Dāva d.
90.	”	Rācens Pēters Pētera d.
91.	”	Viksne Kārlis Eduarda d.
92.	”	Kalniņš Pēters Jēkaba d.
93.	”	Jansons Voldemārs Eduarda d.
94.	”	Miķis Jānis Pētera d.
95.	”	Ozols Julius Eduarda d.
96.	”	Priedītis Hermanis Pētera d.
97.	”	Lazdiņš Kārlis Kārļa d.
98.	”	Kriķis Pēters Pētera d.

Cēsīm 6. jūnijā 7. rotas kareivi Gotfrīdu Kārļa d. Ēks, 8. rotas kareivi Albertu Pētera d. Viksne kā ieradušos ieskaitīt pulka un rota sarakstos, uz pilnu uzturu, pirmo no 23., otro no 27., algu – abus no 7. š. g. jūnija.

Pamats: Pavēle Nr. 96, § 9., 7. rotas komandiera raports Nr. 265 no 23/VI š. g. un Cēsu etapkomandanta apliecība Nr. 11.

266. lp. 1. p.

§ 5.

Ieradušies pēc izveseļošanās ievainoto 8. rotas kar. Jāni Antona d. Zālīti, skaitīt par veselu, ieskaitot uz uzturu no 30. š. g. jūnija. Minēto kareivi pārceļu uz Komandanta komandu.

Pamats: Ievainojuma apliecība Nr. 419 un pavēle 96., § 8.

§ 6.

Ieradušos no slimnīcas, izveseļojušos no ievainojuma 8. rotas kar. Herbertu Jāņa d. Lauciņu skaitīt par veselu ieskaitot uz uzturu no 15. š. g. jūnija.

Pamats: 8. rotas k-ra raports Nr. 43 no 15/VI un pavēle 96 § 8.

266. lp., 2. p.

Noraksts

Pavēle 2. Cēsu kājnieku pulkam Nr. 108, 1. jūlijā 1919. g.
Aktīvā armija.

§ 5

Brīvprātīgi ieradušos 27 kareivjus ieskaitīt pulka un komandu sarakstos uz pilnu uzturu un algu pēc saraksta.

19. 8. rota Kājiņš Vilhelms uz uztura 19. jūnijā alga 16. jūnijā
22. „ Ozols Augusts Mārča d. „ 25. jūnijā alga 16. jūnijā

269. lp. 2. p.

Pavēle 2. Cēsu kājnieku pulkam Nr. 110, 3. jūlijā 1919. g.

§ 4

Apakšā pievestā sarakstā minētos kareivjus ar rotu komandieru un komandu priekšnieku piekrišanu pārceļu: uz 8. rotu –

NN. p.k.	Kādas rotas vai komandas	Uzvārds, vārds, tēva vārds
7.	darba rotas	Rikmans Mārtiņš Mārtiņa d.
8.	7. rotas	Veidemans Haralds Rudolfa d.
9.	„	Veidemans Herberts Rudolfa d.
10.	„	Upīts Rūdolfs Friča d.
11.	1. rotas	Kaktiņš Otto Jāņa d.
12.	darba rotas	Kalniņš Jānis Jāņa d.
13.	1. rotas	Zirnis Augusts Andreja d.
14.	11. rotas	Vitols Jānis Jāņa d.
15.	2. rotas	Martinsons Eduards Jūļa d.
16.	„	Lācis Nikolajs Jūlija d.
17.	„	Skudruls Verners Ernesta d.
18.	„	Kaliņš Ēvalds Dāvida d.
19.	5. rotas	Miklavs Alfrēds Andreja d.
20.	6. rotas	Bārda Jānis Otto d.
21.	„	Jērums Jūlius Kārļa d.
22.	4. rotas	Egle Jānis Kārļa d.
23.	„	Skujiņš Pēteris Dāvida d.
24.	„	Lūsa Pēteris Augusta d.
25.	„	Misse Emils Dāva d.
26.	11. rotas	Bergs Aleksandrs Jāņa d.
27.	„	Andersons Nikolajs Jāņa d.
28.	1. rotas	Opmans Ādolfs Ādama d.
29.	„	Šūpuls Antons Jāņa d.
30.	„	Zirnis Arnolds Pētera d.
31.	„	Briedis Kārlis Jāņa d.
32.	„	Šics Gerhards Kārļa d.

---

275. lp. 2. p., 276 lp. 1. p.

Uz jātnieku izlūku komandu:

NN.p.k.	No kādas rotas	Uzvārds, vārds, tēva vārds
78.	8. rotas	Bērziņš Eduards Mārča d.
79.	„	Eglīts Kārlis Kārļa d.
80.	„	Steikmanis Hermanis Mārtiņa d.
81.	„	Balodis Voldemārs Jāņa d.
82.	„	Eglīts Pēters Jāņa d.
83.	„	Lūkins Otto Friča d.
84.	„	Pommers Oskars Pētera d.
85.	„	Reiters Jānis Jāņa d.
86.	„	Ruks Teodors Mārča d.
87.	„	Sietnieks Kārlis Pētera d.

88.	„	Vilciņš Arturs Jāņa d.
89.	„	Gailis Voldemārs Roberta d.
90.	„	Ploša Vilhelms Pētera d.
91.	„	Ābels Roberts Jāņa d.
92.	„	Spalviņš Vilis Jāņa d.
93.	10. rotas	Knore Tenis Roberta d.
94.	8. rotas	Ruks Kārlis Mārča d.

Pamats: komandieru raporti:

1. rotas Nr. 727, 763, 601. 3. rotas Nr. 416, 437, 4. rotas Nr. 184, 24, 5. rotas Nr. 40, 6. rotas Nr. 56, 7. rotas Nr. 146, 299, 252, 230, 8. rotas Nr. 26, 48, 44, 55, 2, 17; 9. rotas Nr. 21, 20, 19, 10. rotas Nr. 34, 41, 29, 11. rotas Nr. 15, 38, 14, 61, darba rotas Nr. 499, 378. Komandu priekšnieku raporti – kājnieku izlūku Nr. 24, 27., satiksmes Nr. 66, 88, kapellmeistara Nr. 71.

Parakstītājs : Pulka komandieris kopvedis Berķis

Ar orģinālu pareizi: Pulka adjutants kapitāns Duņēns.

276. lp. 2. p., 277. lp. 1. p.

Noraksts

P a v ē l e 2. Cēsu kājnieku pulkam Nr. 111, 4. jūlijā 1919. g.

§ 2

Leitnantu Lukstiņu pārcelt uz Ziemeļlatvijas Huzāru eskadronu, izslēgt no pulka virsnieku saraksta, no pilna uztura no 9. jūlija, algas no 1. jūlija š. g.

Pamats: Brigādes štāba priekšnieka uzraksts no š. g. 23. jūnija zem Nr. 1163

278. lp. 1. p.

Noraksts

P a v ē l e 2. Cēsu kājnieku pulkam Nr. 116, 9. jūlijā 1919. g.

§ 7

Pārvestus uz 5. bataljona sakaru komandu 8. rotas kar. Konstantīnu Georga d. Dārznieku un Herbertu Jāņa d. Zariņu izslēgt no pulka un 8. rotas sarakstiem, izslēdzot no pilna uztura un algas no š. g. 10. jūlija.

Pamats: 5. bataljona sakaru komandas priekšnieka raports no 10. jūlija zem Nr. 8 un 8. rotas komandiera raports Nr. 101.

293. lp. 1. p.

Noraksts

Pavēle 2. Cēsu kājnieku pulkam Nr. 119, 12. jūlijā 1919. g.

§ 15

8. rotas kar. Ēvaldu Jāņa d. Birku pārceļu uz jātnieku izlūku komandu.

Pamats: 8. rotas komandiera uzraksts no 9. VII. š. g. zem Nr. 84.

300. lp. 1. p.

Noraksts

Pavēle 2. Cēsu kājnieku pulkam Nr. 120, 13. jūlijā 1919. g.
Frontes daļa. Aktīvā armija.

§ 5

Ieradušos no Valmieras apr. komandanta 39 kareivjus, ieskaitīt pulka un rotu sarakstos, uz pilnu uzturu un algu pēc klātpielikta saraksta.

Pamats: komandieru raporti

1. rotas Nr. 889, 2. rotas Nr. 71, 477, 6. rotas Nr. 119, 8. rotas Nr. 107, 12. rotas Nr. 108, darba rotas Nr. 621 (647)

Pielikums: saraksts.

301. lp. 1. p.

Pielikums pavēlei Nr. 120, § 5.

33. 8. rota Auziņš Pēteris Mārtiņa d. uz uzturu 16. jūn. algu 16. jūn.

34. „ Dreimanis Pēteris Pētera d. „ 16. jūn. „ 16. jūn.

302. lp. 2. p.

§ 8

Pazudušu bezvēsts kaujā pie Cēsīm 6. jūnijā, 8. rotas kar. Jāni Friča d. Felsbergu, izslēgt no pulka un rotas sarakstiem, no pilna uztura un algas no 7. š. g. jūnija.

Pamats: 8. rotas komandiera raports Nr. 110 no 11. VII š. g.

301. lp. 1. p.

§ 11

Pavēles Nr. 96 § 9. daļu, kas attiecas uz 8. rotas kar. Kārli Pētera d. Dekmeijeru un Robertu Kārļa d. Staklis izslēgsanu no pulka un rotas sakariem, atceļu, minētos kareivjus pārceļu uz jātnieku izlūku komandu.

Pamats: Jātņieku izlūku komandas priekšnieka raports Nr. 77 no 29. š. g. jūnija.

Parakstījis: Pulka komandieris kopvedis Berķis
Ar oriģinālu pareizi: Pulka adjutants kapitāns Duņēns.

---

304. lp. 1. p.

Pavēle 2. Cēsu kājnieku pulkam Nr. 121, 13. jūlijs 1919. g.

§ 18

Saņemti pulka pagaidu lietošanā sekojoši instrumenti no Auseja reālskolas Cēsis: 1 b. basu, 1 es basu, 1 baritonu, 1 b – tenoru, 1 es – altu, 1 b kornetu 1 b' trompeti, ierakstīt pulka muzikantu komandas inventāra grāmatas ienākumos.

Pamats: kapellmeistara raports zem Nr. 60.

---

308. lp. 1. p.

Pavēle 2. Cēsu kājnieku pulkam Nr. 122, 14. jūlijā 1919. g.
Frontes daļa. Aktīvā armijā.

§ 13

Izmainot pavēles Nr. 96 § 8. daļu, kas attiecas uz 8. rotas kareivja Antona Mārča d. Kiora ievainošanu, minēto kareivi skaitīt ne par ievainotu, bet evakuētu slimības dēļ un kā pēc izveseļošanās ieradušos rotā, ieskaitīt uz uzturu no š. g. 11. jūlija.

Pamats: 8. rotas komandiera raports Nr. 104 no 11. VII š. g.

---

313. lp. 1. p.

§ 16

Atceļu pavēles Nr. 110 § 4. daļu, kas attiecas uz 1. rotas kareivja Arnolda Pētera d. Zirnis pārceļšanu uz 8. rotu, tāpat atceļu pavēles Nr. 86 § 7. par minētā kareivja atstāšanu pulkā un izmainot pavēles Nr. 82 § 1. daļu, kas attiecas uz Arnolda Pētera d. Zirnis pārceļšanu uz Partizānu pulku, minēto kareivi skaitīt pārceļtu ne no izlūku komandas, bet no 1. rotas.

Pamats: 1. rotas komandiera raports Nr. 909 no 12. š. g. jūlija.

---

313. lp. 2. p.

Pavēle 2. Cēsu kājnieku pulkam Nr. 123, 14. jūlijā 1919. g.
Aktīvā armija. Saimniecības daļa.

§ 4

III Alga par jūnija I pusi
8. rotai ..... 6800 M.

315. lp.

Pavēle 2. Cēsu kājnieku pulkam Nr. 124, 15. jūlijā 1919. g.
Aktīvā armija.

§ 10

Ievainotus un kontuzētus kaujās no 21. jūnija līdz 3. jūlijam, zemāk pievestā sarakstā minētos 66 kareivjus skaitīt par evakuētiem, izslēdzot no uztura no sarakstā norādītā laika.

Pamats : komandieru raporti:

8. rotas saraksts no 24. VI š. g.

ievainoti:

27. 8. rotas Andersons Nikolajs Jāņa d. 2. jūl. pie Bēma fabr. no 3. jūl.
28. „ Sestulis Pauls Fridriha d. 21. jūn. pie Striķu mājām.
(feldšers) no 23. jūnija
29. „ Treimanis Teodors Augusta d. 22. jūn. pie Kurma mājām,
no 23. jūn.

322. lp. 2. p.

kontuzēti:

65. 8. rotas Šmits Paulis Jāņa d. 22. jūn. pie Kurma mājām,
no 23. jūn.

Ievainojumus un kontūzijas atzīmēt min. kareivju dienesta sarakstos.

323. lp. 1. p.

Pavēle 2. Cēsu kājnieku pulkam Nr. 125, 16. jūlijā 1919. g.
Frontes daļa Noraksts
Aktīvā armijā

§ 1

Virslieņantū Grīnu par patvarīgu rīkošanos un pilnīgu nezināšanu kas notiek rotā, atceļu no rotas komandiera amata un nolieku par jaunāko virsnieku 1. rotā.

Par 8. rotas komandieri ieceļu no š. g. 16. jūlija virslieņantū Zvirbuli.

Virsliecināšanai Grīnam nodot un virsliecin. Zvirbulim pieņemt (rotu) paziņojot man par to ar raportiem un pieliekot attiecīgus pieņemšanas un nodošanas aktus.

325. l.p. 2. p.

§ 16

8. rotas kareivjus Alfrēdu Voldemāra d. Lukstiņu un Maksi Marka d. Kanteri apstiprināju – pirmo par dižkareivja v. i., otro par vadinieku, abus no 1. š.g. jūnija.

Pamats: 8. rotas komandiera raports Nr. 108

Parakstījis: Pulka komandieris kopvedis Berķis.

Ar oriģinālu pareizi: Pulka adjutants kapitāns Duņēns.

326. l.p. 1. p., 327. l.p. 2. p.

Noraksts

P a v ē l e Cēsu kājnieku pulkam Nr. 127.

Frontes daļa

Aktivā armija.

§ 12

Ievainotos kaujās ar ienaidnieku no 21. jūnija līdz 2. jūlijam š. g. apakšā minētos kareivjus skaitīt evakuācijā, izslēdzot no uztura no sarakstā norādītā laika

.....		
Nr. p. k. Rota	Kādā apvidū un kad iev.	Izslēgts
5. 8. rota Miķis Jānis Pētera d.	2. jūl. pie Juglas upes	3. jūl.

Ievainojumus atzīmēt minēto kareivju dienesta sarakstos.

329. l.p., 2. p.

§ 15

Pārceltu uz I Ziemeļlatvijas atsevišķo eskadronu 8. rotas kareivi Jāni Otto d. Bārdi izslēgt no pulka un rotas sarakstiem no pilna uztura no 19., algas – no 16. š. g. jūlija.

Pamats: Pavēle brigādei Nr. 95, § 9.

330. l.p. 2. p.

§ 19

Apakšā minētos kareivjus pārceļu uz 1. rotu.

8. rotas   Zirnis Augusts Andreja d.

„   Opmanis Adolfs Ādama d.

„   Šūpuls Antons Jāņa d.

„   Briedis Kārlis Jāņa d.

„   Šics Gerhards Kārļa d.

Uz 4. rotu

8. rotas   Lūs Pēteris Augusta d.

„   Egle Jānis Kārļa d.

Uz 7. rotu

8. rotas   Ozols Augusts Mārtiņa d.

.....
Parakstījis: Pulka komandieris kopvedis Berķis.

Ar oriģinālu pareizi: Pulka adjutants kapitāns Duņēns.

331. lp. 1. p.

Noraksts

Pavēle 2. Cēsu kājnieku pulkam Nr. 129, 19. jūlijā 1919. g.

Frontes daļa.

Aktīvā armija.

§ 1

Izsludinu norakstā, priekš zināšanas un ievēribas § 3 no Armijas Virspavēlnieka pavēles Nr. 4 no 15. š. g. jūlija.

"Ziemeļlatvijas Brigādes komandieri pulkvedi Zemitānu ieceļu par 1. Vidzemes divīzijas komandieri.

Parakstījuši: Armijas Virspavēlnieks ģenerālis Sīmansons.
Štāba priekšnieka v. i. kopvedis Kalniņš."

§ 4

Nozīmētu ar divīzijas pavēlnieka rīcību uz man uzticēto pulku virsleitnantu Lēmani, ieskaitīt pulka virsnieku sarakstos (par) jaunāko virsnieku 8. rotā, uz algu no 15. jūnija un skaitīt kā evakuētu slimības dēļ no 26. jūnija š. g.

Pamats: Pavēle Ziemeļlatvijas brigādei Nr. 77 § 4 un 1. Vidzemes divīzijas štāba priekšnieka uzraksts no 17. š. g. jūlija Nr. 1793.

334. lp. 1. p.

§ 7

Virsleitnantam Lēmanim izsaku rājienu par griešanos pie priekšniecības ar raportu, uzrakstītu krievu valodā.

334. lp. 2. p.

§ 14

Apakšā minētos kareivjus, patvarīgi aizgājušus no pulka (un) līdz šim laikam neieradušos, skaitīt par dezertieriem, izslēdzot no pulka sarakstiem, no uztura un algas no sarakstā uzrādītā laika

335. lp. 1. p.

44. 8. rotas. Lazdiņš Kārlis Kārļa d. no 22. jūnija.

45. „ Bēniņš Arturs Jāņa d. „ „

Pamats: komandieru raporti,..... 8. rotas Nr. 64, ...

Parakstījis: Pulka komandieris kopvedis Berķis.

Ar oriģinālu pareizi: Pulka adjutants kapitāns Duņēns.

335. lp. 2. p., 336. lp. 1. p.

P a v ē l e 2. Cēsu kājnieku pulkam Nr. 130, 20. jūlijā 1919.g. Noraksts
Frontes daļa Aktīvā armija.

§ 6

Klāt pieliktā sarakstā minētos kareivjus apstiprināju amatos, kurus viņi ieņem attiecīgās rotās un komandās (no) sarakstā uzrādītā laika.

Pamats; komandieru raporti, ... 8. rotas Nr. 108,.....

Pielikums: saraksts.

§ 9

Brīvprātīgi iestājušos kareivi Jāni Kārļa d. Stepu, ieskaitīt pulka un 8. rotas sarakstos uz pilnu uzturu no 20., algu no 16.š. g. jūlija.

Pamats: Divīzijas štāba insp. d. adjutanta pavadraksts Nr. 1807 no š. g. 18./VII

337. lp. 2. p.

§ 11

Pārceļtu no Rezerves bataljona kareivi Jāni Grīslī, ieskaitīt pulka un 8. rotas sarakstos uz pilnu uzturu no 13., algu no 1. š. g. jūlija.

Pamats: 8. rotas komandiera raports Nr. 128, Rezerves bataljona k-ra raksts Nr. 1895 no 9. š. g. jūlija un atestāts Nr. 75

§ 12

Bezvēsts pazudušus kaujās no 6. jūnija līdz 3. jūlijam, klāt pieliktā sarakstā minētos 205 kareivjus izslēgt no pulka sarakstiem, no pilna uztura un algas no sarakstā uzrādītā laika.

Pamats : komandieru raporti.
Pielikums : saraksts.

338. lp. 1. p.

§ 25

Sastāvējušus pulka rīcībā, apakšā minētos šķūtniekus ieskaitīt uz uztūru pie attiecīgām rotām un komandām, bet kā atlaistus izslēgt no uztura saraksta.

Pie kādas rotas jeb komandas.	Cik šķūtnieku sastāvējis.	No kāda laika uz uztura uzskaiti.	No kāda laika no uztura izsl.
-------------------------------	---------------------------	-----------------------------------	-------------------------------

.....
8. rotas   5 šķūtn.   no 28. jūnija   no 7. jūlija
.....

Pamats: Komandieru raporti. 8. rotas Nr. Nr. 68., 80.
Parakstījis: Pulka komandieris kopvedis Berķis.
Ar oriģinālu pareizi: Pulka adjutants kapitāns Duņēns.

339. lp. 2. p.

Pielikums pie pavēles Nr. 130. § .6.
Saraksts kareivjiem kuri tiek apstiprināti amatos.

Nr. p. k.	Kādā rota	Kādā amatā	Uzvārds, vārds, tēva v.	No kāda laika apstiprināts
93.	8. rota	dižkareiv.	Kanters Maksis Marka d.	no 22.jūn. š. g.
94.	„	vadinieks	Lukstiņš Alfreds Voldemāra d.	„
95.	„	„	Dreimanis Pēteris Pētera d.	no 16. jūn. š. g.
96.	„	„	Auziņš Pēteris Mārtiņa d.	„
97.	„	„	Mieriņš Voldemārs Jāņa d.	no 1. jūl. š. g.
98.	„	nodaļnieks	Zībergs Pēteris Pētera d.	„
99.	„	„	Pāvuliņš Jānis Kārļa d.	„
100.	„	„	Greizis Pēteris Teņa d.	„
101.	„	„	Liepiņš Aleksandrs Jāņa d.	„
102.	„	„	Lapiņš Ervins Jāņa d.	„
103.	„	„	Zatlers Jānis Pētera d.	no 16. jūn. š. g.
104.	„	„	Martinsons Alberts Eduarda d.	„
105.	„	„	Stāks Arvids Jēkaba d.	„
106.	„	jefreitors	Ķisis Arturs Kārļa d.	„
107.	„	„	Andersons Jānis Andreja d.	„
108.	„	„	Students Jānis Mārtiņa d.	„
109.	„	„	Lukstiņš Egons Voldemāra d.	„

110.	„	„	Lukstiņš Oļģerts Voldemāra d.	„
111.	„	„	Alks Oskars Otto d.	„
112.	„	„	Krusts Jānis Miķeļa d.	„
113.	„	„	Putniņš Kārlis Mārča d.	„
114.	„	„	Mateass Aleksandrs Jāņa d.	„
115.	„	„	Kaugerts Jānis Pauļa d.	„
116.	„	„	Kurzemnieks Jānis Edes d.	„
117.	„	mantzinis	Zvirgzdiņš Roberts Jāņa d.	no 1. jūlija š.g.
118.	„	rakstvedis	Vītols Jānis Jāņa d.	no 12. jūnija š. g.

.....
 Pulka adjutants kapitāns Duņēns.

341. lp. 1. p.

Pielikums pie pavēles Nr. 130. § 12.

Saraksts kareivjiem, kuri bezvēsts pazuduši kaujās no 6. jūnija līdz 3. jūlijam.

.....
 119. 8. rotas Miklāvs Alfrēds Andreja d. 21. jūnijā izsl. no 22. jūn.

344. lp. 2. p.

P a v ē l e 2. Cēsu kājnieku pulkam Nr. 134, 23. jūlijā 1919. g.
 Frontes daļa Aktīvā armija

§ 1

Izsludinu norakstā priekš zināšanas paragrāfu 4 no Armijas Virspavēlnieka pavēles Nr. 8 no 19. š. g. jūlija. "Pavēlē no 15. jūlija š. g. zem Nr. 4 izlabot 2. un 4. §§. Ziemeļlatvijas Brigāde sauksies ne par I, bet II. Vidzemes Diviziju un Dienvidlatvijas Brigāde sauksies par I. Kurzemes Diviziju, tāpēc, ka pēdējās kadrs bija decembra mēnesi pag. gadā saformēts Rīgā, bet Ziemeļlatvijas Brigāde sāka formēties daudz vēlāk.

Parakstītājs : Armijas Virspavēlnieks ģenerālis Sīmansons.
 Atsauksme: pavēle 2. Vidzemes divizijai Nr. 102.

357. lp. 1. p.

§ 5

Atzītus no ārsta komisijas pie pulka ambulances 16. š. g. jūlijā par kara dienestam pilnīgi nederīgiem apakšā minētos kareivjus atvaļināju no dienesta, izslēdzot no pulka sarakstiem, no pilna uztura un algas, kā uzrādīts zemāk.

.....
 8. 8. rotas Ķebers Kārlis Pētera d. no 23. jūlija

357. lp. 2. p.

§ 8

Atrodošos slimnīcā no 7. š. g. jūlija ievainoto 8. rotas kar. Augustu Oļģerta d. Bišeru, atlaistu no ārsta komisijas pie Cēsu apr. komendantūras atvaļinājumā līdz 14. augustam š. g., pārceļu uz Rezerves bataljonu, izslēdzot no pulka sarakstiem, slimo skaita un algas no 15. š. g. jūlija.

Pamats: Cēsu apr. Komendanta raksts Nr 1860 no 14. š. g. jūlija un pavēle Nr. 9638.

---

358. l.p. 1. p.

Parakstījis: Pulka komandieris kopvedis Berķis.
Ar oriģinālu pareizi: Pulka adjutants kapitāns Duņēns.

Noraksts

Pavēle 2. Cēsu kājnieku pulkam Nr. 138, 27. jūlijā 1919. g.
Frontes daļa Aktīvā armija.

§ 17

Piekomandētu pie Zemkopības ministrijas 8. rotas kar. (posminieka v. i.) Oļģertu Voldemāra d. Lukstiņu skaitīt minētā komandējumā, izslēdzot no uztura no 28. š. g. jūlija un skaitīt par neieņemošu posminieka vietu.

Pamats: Pavēle divīzijai Nr. 108, § 3.

---

369. l.p. 1. p.

Pavēle 2. Cēsu kājnieku pulkam Nr. 139, 28. jūlijā 1919. š. g.
Frontes daļa. Aktīvā daļa.

§ 2

Pavēlu rezerves rotu izformēt. Rotā atrodošos kareivjus izdalot vienlīdzīgi pa 10. un 11. rotām.

Rotas komandieri virsleitnantu Briedi nolieku par jaunāko virsnieku 5. rotā; rotas jaunāko virsnieku leitnantu Jauntirānu 8. rotā tani pašā amatā.

---

373. l.p. 1. p.

§ 17

Pārceltu uz man uzticēto pulku 3. Jelgavas pulka jaun. ap. virsn. Kārli Jēkaba d. Prauliņu ieskaitīt pulka un 8. rotas sarakstos uz pilnu uzturu un algu no 28. š. g. jūlija.

Pamats: Divīzijas štāba Insp. d. adjutanta raksta Nr. 2195.
Parakstījis: Pulka komandieris kopvedis Berķis.
Ar oriģinālu pareizi: Pulka adjutants kapitāns Duņēns.

---

374. lp. 1., 2. p.

Pavēle 2. Cēsu kājnieku pulkam Nr. 140.
Frontes daļa.

Aktīvā armija.

§ 2

Virsliecinātu Grīnu, atvaļinātu līdz 18. jūlijam, kā neieradušos no minētā atvaļinājuma skaitīt par dezertieri, izslēdzot no atvaļināto skaita no 18. š. g. jūlija.

Pamats: pavēle pulkam Nr. 139.

---

375. lp. 1. p.

§ 10

Atvaļinātus no kara dienesta uz Divīzijas Pavēlnieka rezolūcijas pamata 8. rotas kar. Ervinu Jāņa d. Lapiņu un 10. rotas kar. Robertu Teņa d. Gailīti, izslēgt no pulka sarakstiem, no pilna uztura un algas. Pirmo no 25., otro no 29. š. g. jūlija.

Pamats: Divīzijas štāba priekšnieka uzraksti Nr. 1675 un Nr. 1679 no 14./VII š. g..

---

376. lp. 1. p.

§ 15

Izmainot pavēles Nr. 134 § 8 – atvaļināto 8. rotas kar. skaitīt ne Bišeru Augustu Oļģerta d., bet Bišertu Oļģertu Oskara d.

Atsauksme: pavēle Nr. 96., § 8.

---

376. lp. 2. p.

Noraksts

Pavēle 2. Cēsu kājnieku pulkam Nr. 141, 30. jūlijā 1919. g.
Aktīvā armija

Frontes daļa.

§ 3

Brīvprātīgi iestājušos kar. Osvaldu Kārļa d. Krastiņu un Antonu Miķeļa d. Zemeleviču ieskaitīt pulka sarakstos, – Krastiņu 8. rotā, Zemeleviču kājnieku izlūku komandā, uz pilnu uzturu un algu, pirmo no 10., otro no 30. š. g. jūlija.

Pamats: 8. rotas komandiera uzraksts Nr. 196 un apliecību zem Nr. 135.

---

377. lp. 1. p.

§ 10

Apakšā pievestā sarakstā minētos kareivjus pārceļu:

Uz 2. rotu

13. 8. rotas Skudruls Verners Ernesta d.

14. „ Kaliņš Evalds Dāva d.

---

378. lp. 1. p.

§ 11

Atzītus no ārsta komisijas pie pulka ambulances 16. jūlijā par frontes dienestam nederīgiem, bet derīgiem priekš dienesta darbiem, apakšā minētos kareivjus pārceļu uz darba rotu.

17. 8. rotas Kriķis Pēters Pētera d.

Pamats: vecākā ārsta raports Nr. 555 no 17./VII š. g.

Parakstījis: Pulka komandieris kopvedis Berķis.

Ar oriģinālu pareizi: Pulka adjutants kapitāns Duņēns.

---

378. lp. 2. p.

Pavēle 2. Cēsu kājnieku pulkam Nr. 147, 3. augustā 1919. g.
Frontes daļa. Aktīvā armija.

§ 15

Saslimušus un nosūtītus uz slimnīcām, apakšā minētos kareivjus skaitīt par slimiem, izslēdzot no uztura pēc saraksta.

...
28. 8. rotas Stāks Arvids Jēkaba d. no 19. jūlija.

...
40. 8. rotas Students Jānis Mārtaņa d. no 21. jūlija.

---

402. lp. 1. p.

Pavēle 2. Cēsu kājnieku pulkam Nr. 148. 4. augustā 1919. g.
Frontes daļa. Aktīvā armija. Noraksts

Piekomandēto pie Zemkopības Ministrijas 8. rotas kar. Oļģertu Lukstiņu, – izslēgt no pulka sarakstiem, komandēto skaita un algas no 1. š. g. augusta, kā pārceļu uz minēto Ministriju.

Pamats. Armijas Virspavēlnieka štāba inspekcijas daļas kancelejas priekšnieka raksts Nr. 177 no 28. š. g. jūlija. – pavēle Vidz. div. Nr. 115 § 12 un pavēle pulkam Nr. 138 § 17.

404. lp. 2. p., 405. lp. 1. p.

Noraksts

Pavēle 2. Cēsu kājnieku pulkam Nr. 149., 5. augustā 1919. g.
Frontes daļa. Aktīvā armija.

§ 8.

Ieradušos no slimnīcas izveseļojušos kareivjus – 8. rotas – Žilinski Oskaru Jāņa d., Šmitu Pauli Jāņa d., ... skaitīt par veselīgiem ieskaitot uz uzturu – pirmo no 31., otro no 14. jūlija.

Pamats. Pavēles pulkam.

407. lp. 1. p.

**IGAUNIJAS ARMIJAS
VIRSPAVĒLNIEKA 1919. GADĀ
J. LAIDONERA APSVEIKUMS**

6 Oellepruuli, Tallinn,
11. jūnijā, 1929. g.

Agr. Cēsu pulka brīvpr. skoln. rotas cīnītāju
biedrības valdei.

Atļaujiet apsveikt Jūs un visus mūsu atbrīvošanas cīņu, sevišķi pret Landesvēru, līdzcīnītājus un sirsnīgi pateikties par atminēšanos un uzaicinājumu piedalīties Cēsu atbrīvošanas svētkos. Būt par goda biedri Jūsu biedrībā mani tiešām pagodina.

Latvju un igauņu tautu likteņi bijuši vienādi: mūs apdraud vienādas briesmas, un lai sargātu savu tautu intereses, savas valstis, mums ir tikai viena iespējamība – cieša kopdarbība starp abām tautām un valstīm. To vislabāk saprotam mēs, kas ņēma dalību grūtās cīņās 1919. g. Un es esmu pārliecināts, ka Jūs, kas desmit gadus atpakaļ vēl bijāt jauni skolnieki, bet jau pilni sajūsmas, tagad, izauguši par stipriem un vēl stiprākiem tēvijas dēliem – Jūs vienmēr būsāt gatavi izveidot domu un apziņu, ka mūsu tautu labākais sargs ir mūsu cieša kopdarbība visās nozarēs. Jo vairāk tā domājoši pilsoņi būs Latvijā un Igaunijā, jo stiprāka būs abu tautu nākotne.

Labprāt būtu piedalījies Cēsu atbrīvošanas svētku svinībās, bet par nožēlošanu, es esmu apsolījis ņemt dalību mūsu Brīvības Krusta svinībās Narvā, kuras šogad noliktas uz 23. jūniju. Tādēļ šogad esmu spiests atteikties no brauciena uz Cēsīm, bet ceru, ka nākotnē man būs iespējams šinī dienā būt starp Jums.

Ar sirsnīgu sveicienu.
Ģenerālis J. Laidoners.

LVVA 1967. fonds, 1. apr., 7. lieta.

Cēsu pulka bijušās brīvprātīgo skolnieku rotas KARAVĪRU BIEDRĪBA

(Izvilums no cirkulāra Nr. 4.)

Mīlais cīņu biedri,

pēc notikušiem rotas 10 gadu atceres svētkiem š. g. 22. jūnijā Cēsis, kopēji ar Valsts Uzvaras svētku svinībām, valde griežās pie visiem rotas bijušajiem karavīriem, aicinot vēl ciešāki pulcēties ap mums pasniegto karogu un nekad neaizmirst, ka vienībā ir spēks, kas visu spēj un var. Šajos svētkos rotas karavīri pirmo reizi pēc 10 gadiem atkal varēja pierādīt tautai, cik bezgala liela ir bijusi tā dzimtenes mīlestība, ar kuru iesvaidīti bijām Cēsu kaujās. Rota oficiāli parādījās Valsts Galvas, valdības un sabiedrības priekšā un saņēma no Ziemeļlatvijas vidusskolām dāvinātu un darinātu skaistu karogu, kas pirmo gadu glabāsies Valsts Cēsu vidusskolā. No laikrakstiem jau visiem bij iespējams informēties par svētku kuplo izdošanos un lielo uzmanību un vērību, kāda bij piegriezta skolnieku rotai. Atzīmējams tikai tas, ka Bērzainē notika biedru pilna sapulce, kurā piedalījās 55 biedri. Galvenie lēmumi sekojošie: Par goda biedriem ievēlēti: ģenerāļi Laidoners, Peders, Rēks, pirmais Ministru prezidents Ulmanis, ģen. Berķis, ģen. Kalniņš, pulkv. Pencis, pulkv. Virsaitis, doc. Ausejs un doc. L. Adamovičs. Pieņemts darbības pārskats no š. g. 20. febr. līdz 22. jūnijam, nolēmts gādāt par bij. Ziemeļlatvijas armijas virspavēlnieka pulkv. J. Zemitāna kapa kopšanu un piemiņas plāksnes uzlikšanu, piešķīra revīzijas komisijai darbības pilnvaras līdz 6. jūnijam 1930. g., pieņēma biedru naudas maksu Ls 4 – par 1930. gadu u. c.

Svētku vakarā notika Viesīgās biedrības zālē rotas karavīru un viesu mielasts, kurā vienprātīgi nolēma uz priekšu visiem rotas karavīriem savā starpā saukties uz "Tu", par ko atgādinām visus biedrus. (...)

Sakarā ar ļoti svarīgām pārrunām un nepieciešamību, valde nolēma sasaukt vēl šorudenī vienu ārkārtēju pilnu sapulci svētdien, 15. septembrī 1929. g. pl. 10 r. Virsnieku klubā Rīgā, kurai dienas kārtību paziņos nākošajā cirkulārā. Tā kā pārrunājami jautājumi ir sevišķi svarīgi, tad katra biedra pienākums tajā piedalīties.

Starp citu jāpiezīmē, ka Triju Zvaigžņu ordeņa dome, savā š. g. 25. jūnija sēdē apbalvoja ar ordeņa V šķiru pavisam 77 bijušos mūsu rotas karavīrus, kuru vārdi ir sekošie:

R. Ābels, O. Alks, M. Amats, V. Balodis, E. Birke, O. Bišers, E. Cālitis, K. Dārznieks, J. Dzirneklis, K. Eidsuks, V. Eriss, K. Fromholds, P. Greizis, V. Gailis, J. Grasis, J. Grislis, A. Grīnbergs, A. Janelisītis, H. Jostsons, H. Konrāds, J. Kurzemnieks, K. Ņebers, G. Kīns, A. Kīors, K. Ņisis, K. Kampiņš, J. Kampe, J. Krieviņš, A. Liepiņš, H.

Liepiņš, A. Lukstiņš, O. Lukstiņš, E. Lukstiņš, J. Lorbergs, H. Lauciņš, H. Leitis, A. Likums, A. Martinsons, Ars. Mateass, V. Mieriņš, M. Ozols, J. Ozols, A. Ozols, T. Osis, J. Pāvuliņš, O. Pommers, E. Pūka, A. Pētersons, J. Reiters, J. Riekstiņš, J. Rozenbergs, H. Sarkis, N. Sarkis, K. Sietnieks, R. Staklis, H. Steikmanis, H. Sūritis, V. Spōņa, P. Stirna, V. Stūrītis, P. Sestulis, J. Students, A. Stāks, J. Zariņš, H. Zariņš, J. Zatlērs, H. Zeibots, P. Zībergs, O. Žilinskis, T. Treimanis, V. Vīgants, A. Vīgants, Herb. Veidemanis, Har. Veidemanis, J. Valmiers, H. Vitenbergs, K. Vegers.

Ordeņa zīmes Valsts Prezidenta uzdevumā izsniegs mūsu goda biedrs, ģenerālis Berķis pirms pilnas sapulces svinīgā aktā š. g. 15. sept. pl. 10 ritā Armijas virsnieku kluba zālē. (...)

Pēc svinīgā akta un sekojošas pilnas sapulces vakarā Sieviešu Palīdzības korpusa telpās, Blaumaņa ielā 19, pl. 19.00 notiks pirmais biedru vakars, ar koncerta programmu, tējas galdu, deju u.t.t. Biedrus lūdz uzaicināt savus ģimenes locekļus un paziņas, lai ciešāki savā starpā iepazītos un nodibinātu draudzīgas saites. Piedalīšanās, resp. kopējā tējas galda dalības maksa būs ļoti minimāla un tās lielumu paziņos nākošā cirkulārā. Aicinām arī šet biedrus ierasties un kuplīnāt savu pirmo biedru vakaru.

Bez tam piezīmējam, ka š. g. 15. septembrī svinīgā aktā izdalīs visiem mūsu biedriem Jubilejas piemiņas medaļas mūsu goda biedrs ģen. E. Kalniņš. Par medaļām pēdējais ir gādājis un tās saņems par brīvu. Svinīgā aktā biedri varēs redzēt arī savu rotas karogu, kas speciāli būs ievests no Cēsīm.

Cēsu Uzvaras svētku komiteja piešķirusi Cēsu pulka skolnieku rotai Ls 300, kurus izlietos piemiņas akmeņa iegādāšanai un uzstādīšanai Cēsu kauju atcerei, domājams apmēram pie Līvu pagasta nama, ceļa malā. Sīkākus lēmumus un paskaidrojumus sniegs nākošos cirkulāros. Piemiņas akmens domāts kā piemiņas zīme kritušajiem skolnieku rotas karavīriem. (...)

Rīgā, 7. aug. 1929.
cirk. Nr. 4.

Valde: Priekšnieks vltn. A. Lukstiņš
Priekšn. b. V. Vīgants
Sekretārs K. Dzirkalis
Kasieris agr. O. Lukstiņš
Loceklis vltn. M. Ozols

5. CĒSU KĀJNIEKU PULKA
8. ROTAS KARAVĪRU IZLŪKGĀJIENS
1919. GADA 18. NOVEMBRĪ.

11. oktobri [19]29.

Pulkv. PENCIM

Augsti godātais Pulkveža kungs.

Sakarā ar bij. 2. Cēsu k. pulka komandiera Ģenerāļa Kr. Berķa kunga priekšlikumu stādīt priekšā apbalvošanai ar Lāčplēša kara ordeni vēl dažus nokavētus priekšastādījumus par bij. 8. skolnieku rotas karavīriem, rotas karavīru biedriba pagodinās Jums, godātais Pulkveža kungs, piesūtīt uz oficiālas aptaujas pamata sastādīto aprakstu, kas saskan ar patiesiem apstākļiem un notikumiem. Minēto rotas karavīru E. Birkes, T. Treimaņa, J. Rozenberga, J. Graša un J. Grišļa varonīgais izlūku gājiens 18. nov. 1919. g. pie Katrinmuižas bij liels pakalpojums mūsu armijai, jo caur to 8. skolnieku rota un Kara skola izglābās no galīgas aplenkšanas un sakaušanas.

Apraksts vairākkārt pārbaudīts un atliek izdarīt tā laika amatpersonu formālo parakstīšanos uz šī iesnieguma. Ceram, ka Jūs, kā toreizējais pulka komandieris neatteiksaties nākt pretim mūsu lūgumam neliedzot savu parakstu, tādējādi labojot kļūmīgo zituaciju, ko pielaida mūsu bijušie tiešie priekšnieki, kas 8. skolnieku rotu apbalvošanas ziņā bij pavisam aizmirsuši.

Jūs dziļi cienot,

zīmējamies

Priekšnieks
Sekretars

1919. gadā, kad mūsu varonīgā armija izmisumā cīnījās pret Bermonta karaspēku par Latvijas brīvību, 18. novembrī 5. Cēsu kājnieku pulka 8. brīvprātīgo skolnieku rota atradās kaujās pret ienaidnieku pie Katrīnas muižas, Jelgavas tuvumā. Šinī dienā, 18. novembrī pl. 4 rītā 8. brīvprātīgo skolnieku rota izgāja no "Namiķu" mājām un aizvirzījās apm. 3 km uz priekšu Katrīnas muižas virzienā, ieņemot kopā ar karas skolas kadetiņiem "Cizaru" mājas.

Pēc "Cizaru" mājas ieņemšanas, krēslai rodoties, izrādījās, ka minētās karaspēka vienības nokļuvušas kļūmīgā stāvoklī, jo cik bij vērojams ienaidnieks pret "Cizaru" mājām koncentrēja savus spēkus un bez tam nenoskaidroti spēki virzījās uz ziemeļiem no "Cizaru" mājām.

Šajā kritiskajā brīdī, faktiskā stāvokļa noskaidrošanai, 8. brīvprātī-

go skolnieku rotas vada komandieris ltn. Adamsons uzaicināja pieteikties pieciem kareivjiem, kas būtu ar mieru brīvprātīgi doties izlūkošanā, ienaidnieka darbības joslā uz Katrinas muižu un tās apkārtni. Uz šo uzaicinājumu nekavejoši pieteicās sekojoši rotas kareivji: 1) Teodors Treimanis, 2) Evalds Birke, 3) Jānis Rozenbergs, 4) Jānis Grasis, 5) Jānis Grīslis un devās izlūkošanā ar uzdevumu izzināt ienaidnieka spēkus un apbruņojumu, viņu atrašanos un grupēšanas vietas, kā arī noskaidrot augstāk minēto nezināmo spēku piederību.

Neskatoties uz grūtiem apstākļiem un dzīvībai draudošām briesmām, jo ienaidnieks no visām pusēm apdraudēja 8. brīvprātīgo skolnieku rotu un Kara skolu, minētie izlūki devās Katrinas muižas virzienā, starp Lielupi un Jelgavas lielceļu apm. 600 m. aiz ienaidnieka priekšposteņiem, pārgriezta un izpostīta pavisam trīs ienaidnieka lauku telefona vadus, caur ko pārtrauca sakarus ienaidnieka artilērijai un atsevišķām kaujas vienībām, tā izjaucot viņu saskaņotu darbību. Pateicoties minētam, dažas stundas vēlāk, ienaidnieka uzbrukuma laikā 8. brīvprātīgo skolnieku rotai un Karaskolai, ienaidnieka artilērijas uguns darbojās nesekmīgi. Pēc tam izlūki, virzoties uz ziemeļiem, novēroja, ka ienaidnieks steidzīgi koncentrē pret 8. brīvprātīgo skolnieku rotu un Kara skolu lielākas kājnieku daļas, aplencot mūsu daļas. Uz dienvidu pusi "Cizaru" mājām steidzīgi virzījās viena kājnieku rota, bruņota 2 ložmetējiem un 1 minūmetēju un 4 patšautenēm; pēc tam, izlūki, pavisam uz ziemeļiem pusi – novēroja, ka gar mežmalu no Katrinas muižas lielā steigā dodās viens kājnieku vads, apbruņots patšautenēm, kuram sekoja apm. 200 metru atstatumā stiprāka kājnieku nodaļa ar 2 viegliem ložmetējiem un patšautenēm, bet frontes centrā, pretim "Cizaru" mājām novietojās apmēram 30 – 40 kājnieku, uzstādot smago ložmetēju. Aiz viņiem, pie muižas šķūņa, pilnā kaujas gatavībā stāvēja atsevišķa jātnieku nodaļa, sastāvoša no 30 jātniekiem.

Izdarijuši šos svarīgos novērojumus, minētie izlūki, steidzās atpakaļ savā iezes punktā, pie rotas, bet izrādījās, ka ienaidnieku kājnieku nodaļa, apm. 10 karavīru liela bij atgriezusi mūsu izlūku atgriešanās ceļu. Izlūki, apzinoties nopietno stāvokli un lai ziņotu par draudošām briesmām savai priekšniecībai, pašaieliedzīgi, riskējami ar savu dzīvību ar kauju izsitās cauri ienaidnieka nodaļai. Šini ciņā smagi ievainoja izlūku Ēvaldu Birke, kuru ar pūlēm ciņu biedri, neatstādami ienaidnieka rokās, nogādāja rotā.

Neskatoties uz šiem sevišķi grūtajiem apstākļiem, izlūki pēdējā brīdī tomēr paspēja atgriezties rotā un ziņoja savai priekšniecībai, ka 8. brīvprātīgo skolnieku rota un līdz ar to arī Kara skola top steidzīgi aplenkta no labā un kreisā spārna, kā arī sniedza ziņas par novērotiem ienaidnieka spēkiem un apbruņojumu.

Pateicoties šim ziņām, radās iespēja mūsu kaujas vienībām sakār-

toties un sagatavoties ienaidnieka uzbrukuma atsišanai, lai kārtīgi un bez liekiem zaudējumiem atkāptos.

Ienaidnieka uzbrukumam sākoties, saskaņā ar minēto izlūku novērojumiem, nekavējoši mūsu artilērija pārnesa savu viesuļuguni uz labo spārnu, tā atbalstot 8. brīvprātīgo skolnieku rotas un Kara skolas atkāpšanos no "Cizaru" mājām.

Caur šādu augstāk pievesto brīvprātīgo izlūku Teodora T r e i m a ņ a, Ēvalda B i r k e s, Jāņa R o z e n b e r g a, Jāņa G r a š a un Jāņa G r i š ļ a pašreizējai, drošsirdīgai un varonīgo rīcību, 5. Cēsu kājnieku pulka 8. brīvprātīgo skolnieku rotu un Kara skolu izglāba no skaitliski un apbruņojuma ziņā pārsvarā esošā ienaidnieka galīgas ielenkšanas un sakaušanas, lai nākošās dienās atkārtotā gājienā ieņemtu Garozas un Katrīnas muižas un piedalītos, ar uzvarām vaināgotā tālākā Kurzemes atbrīvošanā no Bermonta karaspēka.

Augstāk pievesto ziņu pareizību apliecinam:

LVVA 1967. fonds, 1. apr., 6. lieta, 108. – 110. lp.

(Sakarā ar to, ka apbalvošana ar Lāčplēša Kara ordeni bija pārtraukta, augstāk minētais ieteikums netika realizēts.)

Cēsu pulka brīvprātīgo skolnieku rotas karavīru biedrības prezidija sēdes protokols Nr. 132., 1939. g. 7. februārī.

Valsts 20. gadu pastāvēšanas svētkos ar Triju Zvaigžņu ordeņa 5. šķiru apbalvoti vēl:

Arturs Bānītis Nr. 4495.

Pēteris Bedrītis Nr. 4496.

Pēteris Eglītis Nr. 4497.

Ervīns Lapiņš Nr. 4498.

Martiņš Leikartis Nr. 4499.

Kārlis Ruks Nr. 4500.

Teodors Ruks Nr. 4501.

Heinrihs Treijs Nr. 4502.

Kārlis Cirulis Nr. 4503.

LVVA 1967. fonds, 1. apr., 2. lieta.

Neizpaužams
Rūpīgi glabājams, lai
nenokļūtu svešās rokās!

Cēsu pulka bij. brīvprātīgo skolnieku rotas KARAVĪRU SARAKSTS

(rekonstruēts 1948. g. 6. jūnijā, Fišbachā, Vācijā pēc sanāksmes
dalībnieku atmiņas)

1. Alks Oskars, Dr., deportēts 1941. g.; pēc ziņām 1953. g. bijis Severo – Krasnojarskā, Sibīrijā
2. Ābele Voldemārs, laikam palicis Latvijā
3. Amats Mārtiņš, laikam palicis Latvijā
4. Auziņš Miervaldis, seržants, vada komandieris 1919. g. laikam palicis Latvijā
5. Atslēga Jānis Pēteris, kritis 1919. g.
6. Adamsons ltn., vada komandieris 1919. g.
7. Bēniņš Alfrēds
8. Baumanis Voldemārs
9. Bānītis Arturs
10. Bedrītis
11. Bērziņš Eduards, deportēts 1945. g. uz Krieviju
12. Balodis Voldemārs (Pižons), miris Latvijā
13. Bišers Oļģerts, laikam palicis Latvijā
14. Birke Evalds USA
15. Biezais Alfrēds USA
16. Čālītis Ernests, miris Latvijā
17. Cīrulis Jānis, rotas komandieris 1919. g.
18. Dārznieks Konstantīns (Kostja)
19. Dzirkalis Kārlis (Čārlis) USA
20. Dekmeiers Jānis, laikam palicis Latvijā (Valmierā)
21. Dzirnēklis Jānis, redzēts Eslingenā, Vācijā
22. Dārziņš Voldemārs (?)
23. Eglītis Pēteris (Ādis), miris pēc komunistu 3. okupācijas
24. Eiduks Kārlis, inž. A/S "Jugla", laikam palicis Latvijā
25. Fromholds Kārlis (Čārlis), Kanādā
26. Grasis Jānis, miris Latvijā
27. Grava (agr. Greizis) Pēteris, deportēts uz Sibīriju 1941. g.
28. Grīslis Jānis, laikam miris Prūsijā 1944. g.
29. Grīns O. (?), Pirmais rotas komandieris 1919. g.
30. Jostsons Harijs, USA
31. Jurģis Viktors, no vāciešiem nošauts Strenču nervu slimnīcu likvidējot
32. Janelsīts Alfrēds, redzēts Vācijā, bet laikam aizvests atpakaļ uz Latviju

33. Krieviņš Edgars, kritis 1919. g. 6. jūnijā pie Lives
34. Krieviņš Juris (Georgs), inž. USA
35. Kiors Antons, Dr. deportēts uz Sibīriju 1941. g.
36. Kanters Voldemārs, virsseržants
37. Kaugerts Jānis, kapt. bijis Fišbachas un Laufas nometnēs, Vācijā
38. Kaliņš Kārlis, kapt. , miris Vācijā, pārpelnots Nirnbergā
39. Kalve (agr. Sulainis) Osvalds, kapt., nošauts pēc komunistu padzišanas no Latvijas 1941. g.
40. Kuplis Arvids, palicis Latvijā
41. Konrāds Hermanis
42. Krusts Jānis (Krusts un bēdas)
43. Kīns, muitas darbinieks
44. Kīsis Kārlis, inž. dzīvoja Kuldīgā, laikam palicis Latvijā
45. Kampe Jānis, miris Latvijā (?)
46. Kampiņš Kārlis
47. Lasmanis Alfrēds, deportēts 1941. g.
48. Lauciņš Herberts, miris Latvijā 1940/41. g.
49. Leitis Hermanis, notārs Cēsis, deportēts 1941. g.
50. Leikarts Mārtiņš, agr. Līgatnē, laikam palicis Latvijā
51. Likums Arturs, vēlāk letnants, laikam palicis Latvijā
52. Lapiņš Ervins, no komunistiem apcietināts
53. Lukstiņš Alfrēds, pirmais virsseržants, deportēts 1941. g.
54. Lukstiņš Egons, tautsaimnieks – Austrālijā
55. Lukstiņš Oļģerts. agr., atgriezts no frontes, palicis Latvijā
56. Lūkins Otto – virsnieks Latv. leģionā
57. Liepiņš Aleksandrs (Alis) USA (miris)
58. Liepiņš Haralds, majors USA
59. Lorbergs Jānis (Lodirs) USA
60. Mateass Aleksandrs (Saša), art. majors, laikam kritis Prūsijā 1945. g.
61. Mateass Arsēnijs (Soņa), bijis Vācijā, laikam atgriezts no krieviem un nosūtīts uz Latviju
62. Osis Teodors, skolotājs, miris 1947. g. 12. jūlijā Vācijā, apglabāts Fišbachas kapos
63. Ozols Mārtiņš, art. kapteinis Anglijā
64. Ozols Jūlijs, inž. deportēts 1941. g.
65. Priedītis Teodors
66. Pāvuliņš Jānis, prokurors. deportēts 1941. g.
67. Pommers Oskars, kapt., kritis pie Opočkas
68. Pētersons Aleksandrs (Kafra), laikam palicis Latvijā
69. Pūka Eduards, mežzinis, laikam palicis Latvijā
70. Putniņš Kārlis, kritis 1919. g.
71. Puķītis
72. Preimanis Jūlijs
73. Ramats – Lejgalietis Eduards, kapt. rotas komandieris 1920. g.

74. Ruks Kārlis, 1944. g. bijis Kurzemē, tur palicis. Vēlāk no komunistiem aizsūtīts uz Vidzemi un nošauts
75. Ruks Teodors, USA (?)
76. Riekstiņš Jūlijs, (Papis – mammis)
77. Roze Vitauts, miris 1931. g. Latvijā
78. Reiters Jānis, Austrālijā
79. Rozenbergs Jānis, mākslinieks, palika Latvijā
80. Sietinsons Aleksandrs, miris Latvijā
81. Skrastiņš, kritis 1919. g.
82. Steps Jānis, Sēklu Eksporta Dir. miris mocekļa nāvē 1941. g.
83. Stūrītis Vilhelms, Dr. bijis Kaseles nometnē
84. Stirna Pēteris (Jānis?)
85. Spoņa Voldemārs
86. Sestulis Paulis, Vācijā
87. Spalviņš Vilis (Spalding William) USA
88. Students Kārlis
89. Sūrītis
90. Staklis Roberts, USA
91. Sarkis Nikolajs, žurnālists, miris Latvijā
92. Sarkis Spiridons, miris Latvijā
93. Steikmanis Hermanis, miris Latvijā
94. Štāks Arvids, skolotājs, Anglijā
95. Šmits, jātnieks
96. Treimanis Teodors, palicis Latvijā (Fedja)
97. Treijs Indriķis – Heinrichs Austrālijā
98. Vīgants Valfrīds, Izgl. Min. daļas vad. deportēts 1941. g. miris
99. Vīgants Arvids, laikam palicis Latvijā
100. Vittenbergs Hermanis Vācijā
101. Valmiers Jānis, deportēts 1945. g. un vēlāk miris (dzīvs Valmierā)
102. Vegers Kārlis, art. kapt. miris Latvijā (?)
103. Zariņš Herberts (Rusksij Zarin) Austrijā
104. Zariņš Jānis, miris Šveicē
105. Zvirgzdiņš
106. Zībergs Pēteris Vācijā
107. Zeibots Hermanis, palicis Latvijā
108. Zatlērs Jānis, redzēts Vācijā – Ludvigsburgā
109. Žilinskis Oskars, laikam palicis Latvijā

NB. Saraksts nav pilnīgs, jo sastādīts pēc atmiņas. Lūdzam rotas biedrus par katru piesūtīt pilnīgākas ziņas, dzimšanas datus, labojumus, grozījumus, precīzus priekšvārdus, arī zināmos "špicvārdus".

Tālis Pumpuriņš

CĒSU PULKA BRĪVPRĀTĪGO SKOLNIEKU ROTA UN TĀS KARAVĪRU BIEDRĪBA

1919. gada jūnijā slavenajās Cēsu kaujās apvienotās igauņu un latviešu nacionālo armiju vienības sakāva savus mūzsenos ienaidniekus – visreakcionārākos vācu interventu spēkus, kuri apdraudēja Baltijas valstu un tautu eksistenci. Šajās cīņās aktīvi piedalījās Ziemeļlatvijas skolu jaunatne – Cēsu pulka brīvprātīgo skolnieku rota.

1919. gada 26. maijā 6. igauņu kājnieku pulka daļas ieņēma Valmieru, kuru atstāja lielnieku karaspēks. Igauņu pulka sastāvā bija skolnieku rota, kas arī pamudināja patriotiski noskaņoto Valmieras un tās apkārtnes skolu jaunatni stāties tēvijas sargu rindās. 30. maijā, kad Valmierā ieradās Ziemeļlatvijas brigādes 2. Cēsu kājnieku pulka daļas kopveža Krišjāņa Berķa vadībā, bija jau nobriedusi doma pie pulka izveidot īpašu karaspēka vienību tikai no skolniekiem. Jūnija pirmajās dienās Valmierā pieteicās ap septiņdesmit vecāko klašu skolēnu un arī viņu vienaudžu, kuri tajā laikā skolā negāja. Kā pirmais brīvprātīgi pieteicies reālskolas audzēknis Aleksandrs Liepiņš, bet kā iniciators un iedvesmotājs bija vingrošanas skolotājs, vēlākais rotas virsseržants Alfreds Lukstiņš.

A. Lukstiņš dzimis 1892. gadā Lielstraupē. Viņš mācījies Rīgas pil-sētas tirdzniecības skolā un 1910. gadā kā eksterns nokārtojis eksāmenus Sumī kadetu skolā, kur ieguva savvaļnieka tiesības. Pirmā pasaules kara laikā nokļuva vācu gūstā. 1918. gada decembrī viņš atgriezās pie saviem piederīgajiem, kuri bija apmetušies Valmierā. 1919. gada janvārī A. Lukstiņš sāka strādāt reālskolā par vingrošanas skolotāju. Jūnijā viņš bija galvenais jauniešu organizētājs cīņai pret ienaidnieku. Skolnieku rotā kā brīvprātīgie iestājās arī viņa abi brāļi – Oļģerts un Egons. 1919. gada rudenī A. Lukstiņš kļuva par Kara skolas kadetu un par cīņām pret bermontiešiem saņēma Lāčplēša Kara ordeni. Miera laikā viņš strādāja par fiziskās audzināšanas instruktoru armijā un skolotāju skolās Rīgā, bija aktīvs Latvijas sporta dzīves organizators un dalībnieks. Virsleitnanta Alfrēda Lukstiņa mūžs pāragri aprāvās 1942. gada beigās Soļikamskas noietnē, kur viņš bija izsūtīts 1941. gadā.

Par valmieriešu ierosmi – dibināt skolnieku karaspēka vienību, paziņoja uz Cēsīm, kur ap četrdesmit audzēkņu apvienojās grupā un virsleitnanta Gustava Grīna vadībā uzsāka militāro apmācību. Skolnieku vēlmi cīnīties pret Latvijas ienaidniekiem atbalstīja gan Valmieras reālskolas direktors L. Adamovičs, gan Cēsu reālskolas vadītājs L. Ausējs.

Valmieras un Cēsu jauniešu apvienošanās notika 5. jūnijā Cēsu

proģimnāzijas telpās. 108 skolnieki, kuri kā brīvprātīgie tika ieskaitīti 2. Cēsu kājnieku pulkā, izveidoja 8. rotu, tautā sauktu par Cēsu pulka skolnieku rotu. Jau pirms rotas noformēšanas daži skolnieki tika piekomandēti citām karaspēka vienībām. Kā brīvprātīgos pulka sakaru komandā ieskaitīja Valmieras skolniekus Juri (Georgu) Krieviņu un Jāni Bedriti. J. Bedritis krita 6. jūnija kaujā pie Cēsīm.

Par skolnieku rotas komandieri iecēla virsleitnantu Gustavu Grīnu, kurš līdz tam komandēja 6. rotu. Vācu karaspēka uzbrukuma tuvums neļāva puisiem iziet kaut cik nopietnu militārās sagatavošanas kursu. Pirmajā vakarā jau izsniedza šautenes. Kā vēlāk atcerējās rotas karavīrs Oskars Alks: "Bataljona komandieris kapt. Veidemanis (vēlāk krita kaujā) mūs uzrunāja, ka šaut mēs iemācīšoties šaujot tieši mērķī, t. i., baronos tieši. Manuprāt tani brīdī mēs nevisai apzinājāmieš, cik patiesi tas ir, jo nebijām vēl īstēni iejutušies jaunajās apstākļos, lai šiem vārdiem piešķirtu burtisku nozīmi. Tāpat nedomājām, ka šaus arī uz mums. Un ka tas būs vēl šini diennaktī".

Jau pirmajā naktī, t. i. no 5. uz 6. jūniju dažus skolnieku rotas karēivjus piekomandēja īgauņu bruņotam vilcienam kā apkārtnes pazinējus. Arī pārējiem no cerētās atpūtas nekas neiznāca, jo kādu stundu pēc pusnakts bija trauksme un rotai deva pavēli iziet uz pozīcijām. Rota izgāja līnijā Mācītājmuīža – Meijermuīža, kas skaitījās svarīgākais kaujas iecirknis. Kauju lakoniski aprakstījis viens no tās organizētājiem, Ziemeļlatvijas brigādes Ģenerālštāba kopvedis Voldemārs Ozols:

"6. jūnijā plkst. 3 no rīta, Landesvērs pārgāja straujā uzbrukumā, kuru balstīja stipra artilērijas, mīnumetēju un ložmetēju uguns. Pašā kaujas sākumā vāciešiem izdevās izsist 7. rotas vadu no Līvu pag. nama. Pārējie šīs rotas vadi apturēja pretinieku. Bet tomēr starp 1. rotu, kura ieņēma augstumus pie Meiermuīžas un 7. rotu, bija radījies pārtraukums, kuru pretinieks mēģināja izmantot. Tad 8. skolnieku rota, kura stāvēja aiz šīs apdraudētās vietas, neraugoties uz pretinieka stingru uguni, pārgāja uz priekšu un ieņēma augstumus pie mācītāja muīžas. Līdz plkst. 6 vāci galvenā kārtā koncentrēja savu artilērijas uguni un kājnieku uzbrukumu pa šo mūsu pozīciju centra iecirkni. Bet neraugoties uz 8. rotas zaudējumiem, šis uzbrukums ar mūsu ložmetēju un šauteņu uguni, bruņoto vilcienu artilērijai no kreisā spārna piepalīdzot, bija atsists."

Pēc sīvām kaujām īgauņu un latviešu karaspēka daļas tomēr bija spiestas atstāt Cēsis ienaidniekam un atkāpties Liepas un Raunas virzienā. Pirmās kaujas zaudējuma rūgtumu izjuta arī skolnieku rota. Pēc kaujas garš bija Cēsu pulka bezvēsts pazudušo karavīru saraksts. No skolnieku rotas vien pazuduši bija divdesmit divi karotāji. Lielā mērā tas saistījās ar haotisko atkāpšanos. Kā 1989. gadā atcerējās tolaik vēl dzīvais rotas dalībnieks Kārlis Dekmeiers – vairāk kā desmit rotas karavīri pārpeldējuši Gauju un gar tās labo krastu caur

Kokmuižu atgriezušies Valmierā, kur norunājuši nākošā rītā sapulcēties un doties atpakaļ Cēsu virzienā. Valmierā bija ieradušies arī tie skolnieki, kuri nākuši pa Gaujas kreiso krastu. Virsseržanta A. Lukstiņa vadībā skolnieku grupa atgriezās pie sava pulka Liepas muižā. Tāpat, kā viss Cēsu pulks, arī 8. skolnieku rota papildinājās ar jauniem kareivjiem. Vairāki skolnieku rotas cīnītāji tika iedalīti citās karaspēka daļās, īpaši jātnieku izlūku komandā.

Pirmajā kaujā vairākus skolniekus ievainoja, bet valmierietis Edgars Krieviņš no ļoti smaga ievainojuma vēderā tajā pašā dienā mira. Laikraksts "Vidzemnieks" informēja, ka 13. jūnijā "...E. Krieviņš, kura pišļi pārvesti Valmierā un, piedaloties lielam pavadītāju pulim, ar kareivisku godu paglabāti." Edgaru Krieviņu pēc nāves apbalvoja ar Lāčplēša Kara ordeni.

Neskatoties uz to, ka igauņu un latviešu daļas cieta zaudējumus un bija spiestas atkāpties, kopvedis V. Ozols vēlāk rakstīja: "Šī pirmā kauja ar Landesvēru pie Cēsīm, kuras asiņainais sākums ir vācu uzbrukums 5. jūnijā igauņu bruņotam vilcienam, uzskatāma kā ievads izšķirošai Cēsu – Raunas operācijai."

Skolnieku rota piedalījās ne vien tik nozīmīgajās Cēsu kaujās no 19. līdz 23. jūnijam, bet ņēma dalību arī visās pārējās Cēsu kājnieku pulka kaujās. Ziemeļlatvijas brigādes sastāvā rota jūlija sākumā iegāja Rigā, kur notika Latvijas karaspēka apvienošanās. Daļu skolnieku rotas kareivju nozīmēja goda sardzei Daugavmalā, kad atgriezās Latvijas Pagaidu valdība no Liepājas ar tvaikoni "Saratov".

Rudenī ap desmit karavīru iestājās Kara skolā. Viņu vidū bija vēlākie Latvijas armijas virsnieki – virsleitnants Ā. Lukstiņš, kapteiņi A. Mateass, M. Ozols, O. Pommers, K. Vegers, J. Kaugerts, K. Kaliņš, O. Kalve-Sulainis un H. Liepiņš.

Brīvības cīņu laikā skolnieku rota kopumā zaudēja 9 kritušos: Voldemāru Atslēgu, Jāni Bedriti, Verneru Ciguzi, Leonardu Freimani, Osvaidu Krastiņu, Edgaru Krieviņu, Jūliju Pulehtu, Kārli Putniņu un Vili Zeltiņu.

Pēc Latvijas Atbrīvošanās kara, atgriežoties miera laika dzīvē, daudzi bijušās Skolnieku rotas karavīri saglabāja savu patriotismu un centās to izmantot jaunatnes audzināšanā. Jau 1921. gadā Valmieras ģimnāzijā ar bijušo rotas cīnītāju atbalstu izveidojās jauniešu militāri patriotiska organizācija "Latvijas Vanagi", kas vēlāk sevi apvienoja ievērojamu jaunatnes daļu arī pārējā Latvijā, īpaši Ziemeļvidzemē. Latvijas skautu kustības organizēšanai pievērsās bijušais rotas karavīrs Kārlis Dzirkalis. Daudz nozīmīgāku ieguldījumu rotas kareivji varēja dot, kad tie no jauna apvienojās paši savā biedrībā.

1928. gada 4. novembrī Armijas virsnieku klubā Rigā sanāca 24 bijušie Cēsu pulka karavīri, kuri apsprieda jautājumus kā atjaunot sakarus starp 8-tās skolnieku rotas bijušo kopējo cīņu dalībniekiem un kā atzīmēt rotas kauju 10 gadu atceres dienu 1929. gadā.

Kā izteicās viens no šīs sapulces dalībniekiem Oļģerts Lukstiņš: "Būtu labi, ja no bijušiem 8-tās skolnieku rotas karavīriem nodibinātos maza biedrība, kura būtu šis vienojošais orgāns. – Saprotams, ilgs mūžs biedrībai nebūtu. – Cik ilgi dzīvotu bijušie skolnieki – tikpat ilgi varētu eksistēt arī biedrība."

Tad pat virsleitnants Mārtiņš Ozols teica, "ka visi brīvprātīgi iestājusies 8-tā rotā uzskatāmi par bijušajiem "skolniekiem"."

Šīs sanāksmes dalībnieki nolēma "par rotas svētku dienu uzskatīt 6. jūniju, kurā dienā 1919. g. rota pirmo reizi ieguva kaujas kristību".

K. Dzirkliis izsakās, "ka ļoti iespējams būtu realizēt domu par bijušo skolnieku rotas karogu".

Sapulcē ievēlēja topošās biedrības rīcības komiteju, kuras sastāvā bija A. Lukstiņš, K. Dzirkalis, V. Viģants, M. Ozols un O. Lukstiņš, kā kandidāti arī E. Lukstiņš un J. Valmiers.

Tādā veidā tika likti pamati vienai no rosīgākajām Latvijas atvaļināto karavīru organizācijām – Cēsu pulka bijušās brīvprātīgo skolnieku rotas karavīru biedrībai, kuras Statūtos Rīgas apgabaltiesa reģistrēja jau 1929. gada 16. janvārī. Biedrības pilnsapulces parasti notika reizi gadā (pēdējā – 1940. g. 6. janvārī). Prezidija sēdes līdz 1940. gada 8. jūlijam, kad protokolu grāmatā tika izdarīts pēdējais ieraksts, bija notikušas 157 reizes.

Latvijas Valsts vēstures arhīvā saglabājusies Cēsu pulka bijušās brīvprātīgo skolnieku rotas karavīru biedrības dokumentu kolekcija (fonds Nr. 1967), kas atspoguļo biedrības darbību no tās dibināšanas līdz pat piespiedu likvidēšanai 1940. gada vasarā.

Biedrība savu darbību izvērša galvenokārt divos virzienos. Pirmkārt – bijušo karabiedru savstarpējo saišu nostiprināšanā, otrkārt – jaunatnes patriotiskajā audzināšanā.

Jau no paša sākuma biedrībā iezīmējās stingri noteiktas, korporācijai raksturīgas, tradīcijas. Pēc biedrības apkārtrakstiem var redzēt, ka tā modri sekoja savu biedru tikumiskajai stājai. Katrs nopietnāks statūtu pārkāpums tika izskatīts prezidija sēdēs. Organizācijas aktīvo biedru skaits svārstījās nedaudz pāri simtam (1937. g. – 115 biedri). Virsleitnants J. Kaugerts jau 1929. gada pilnsapulcē ierosināja: "Lai neizsīktu biedru skaits, skaitīt par rotas pilntiesīgiem biedriem katru pirmo dēlu, bet par biedriem veicinājāmiem biedru tēvus un brāļus". Sapulce šo ierosinājumu pieņēma.

Biedrības goda biedru skaits bija ap 15 – 20 personu. No sākuma par goda biedriem ieskaitīja Latvijas un Igaunijas armiju augstas amatpersonas, izglītības iestāžu darbiniekus, kuri personīgi bija kautkāda veidā sekmējuši Skolnieku rotas izveidošanu 1919. gadā. Vēlāk par goda biedriem kļuva visi 5. Cēsu kājnieku pulka komandieri, kā arī vairākas citas prominentas personas. Organizācijas vadība mācēja izmantot šo goda biedru kopu gan savu biedru, gan arī plašākas sabiedrības labā. Spriežot pēc sarakstes, biedrības prezidijam

daudzkārt nācās ierindas biedru uzdevumā kārtot dažādus atvieglumus gan zemes, gan citos personīgos jautājumos. Tika izvirzīts jautājums, lai rotas biedrus pielīdzinātu tiesībās I kategorijas brīvības cīnītājiem zemes iegūšanā.

1929. gadā 77 bijušie Skolnieku rotas karavīri saņēma Triju Zvaigžņu ordeņa V šķiru. Tādējādi tika atzīti Skolnieku rotas nopelni Latvijas brīvības cīņās. 1938. gadā uz valsts divdesmito gadadienu vēl 9 bijušie rotas biedri saņēma šo ordeni.

Uz biedrību savu ietekmi atstāja arī 1934. gada 15. maija apvērsums. Jau tā paša gada jūnijā pilnsapulce pēc statūtu grozīšanas rotas goda biedru ģenerāli K. Berķi ievēl par goda šefu, bet virsleitnantu A. Lukstiņu – par goda priekšnieku.

Biedrības vadība rūpējās, lai dažādos svinīgos gadījumos pienācīgi tiktu pārstāvēta Cēsu pulka Skolnieku rota. Goda biedriem īpašus diplomus zīmēja mākslinieks Jānis Rozenbergs, kurš pats bija cīnījies rotā.

Biedru savstarpējo saišu stiprināšanai kalpoja arī pie biedrības izveidotā dāmu komiteja, kuru ilgstoši vadīja kādreizējā 5. Cēsu kājnieku pulka komandiera Virsaiša kundze.

Draudzības atjaunošanai ar igauņu cīņu biedriem bija domāta 1930. gada jūlijā sarīkotā ekskursija uz Igauniju. Tad arī tika nodoti diplomu un rotas miniatūri karodziņi ģenerālim J. Laidoneram un ģenerālmajoram N. Rēkam, kuri bija uzņēmi Skolnieku rotas goda biedros.

Biedrība arī gādāja, lai ar pienācīgu godu apglabātu savus mirušos biedrus, uzliekot to atdusas vietām kapa plāksnes. Vienubrīd pat tika izvirzīts jautājums, lai dabūtu atļauju bijušās Skolnieku rotas karavīrus pēc nāves apglabāt Brāļu kapos.

Tā kā biedrības prezidijs cieši sadarbojās ar Kara un Izglītības ministriju vadošiem darbiniekiem, kā arī ar armiju un pašvaldībām, tad biedrības darbs guva nozīmīgu atbalstu jaunatnes audzināšanai. Prezidija sēdeklis ilgus gadus atradās Izglītības ministrijā, kur atbildīgos amatos bija ilggadējais biedrības priekšnieks Valfrīds Vigants. Tas arī deva iespēju biedrībai plašāk izvērst savu darbu skolu jaunatnes vidū.

Visnozīmīgākā Cēsu pulka skolnieku rotas tradīcija saistījās ar tās karogu. Līdzekļus karogam saziedoja skolnieki un skolotāji no 9 Ziemeļlatvijas ģimnāzijām Cēsis, Valmierā, Limbažos, Mazsalacā, Rūjienā, Valkā, Smiltēnē, Gaujienā un Alūksnē, no kurām 1919. g. jūnija pirmās dienās iestājās brīvprātīgi skolnieki – karavīri bijušajā 2. Cēsu pulka 8. skolnieku rotā. Karoga metu zīmēja K. Dzirkalis. Karogam vienā pusē uzraksts "Cēsu pulka skolnieku rota" un "6. jūnijs 1919." uz balta laukuma, kas malās apņemts no zaļas apmales un ozola lapām. Otrā pusē pakāpeniska krāsu pāreja no tumši sarkana uz baltu, garenā rombā rotas krūšu nozīmes attēls ar uzrakstu "No zobena saule lēca". Rotas krūšu nozīmes meta autors arī bija K.

Dzirkalis un tā bija dzintara romba veidā, uz kura redzama lēcoša saule ar stariem un senlatviešu zobens. Karogu darināja Cēsu valsts ģimnāzijas audzēknes skolotājas A. Brincevas vadībā. Karogu 1929. gada 22. jūnijā Cēsis iesvētīja armijas mācītājs P. Apkalns un to pasniedza rotai Valsts prezidents G. Zemgals.

Rotas karogs kā bijušo brīvprātīgo skolnieku cīņu simbols ar izglītības ministrijas piekrišanu katru mācību gadu glabājās pēc kārtas minētās Ziemeļlatvijas ģimnāzijās. Bija paredzēts, ka pēc tam tas vienu gadu glabāsies 5. Cēsu kājnieku pulkā, bet tā nenotika un karogs sāka atreiz ceļot pēc kārtas pa ģimnāzijām.

1929. gadā karogu nodeva Cēsu ģimnāzijai, 1930. – Valmieras, 1931. – Limbažu, 1932. – Mazsalacas, 1933. – Rūjienas, 1934. – Valkas, 1935. – Alūksnes, 1936. – Gaujienas, 1937. – Smiltenes ģimnāzijai. 1938. gadā rotas karogu otrreiz nodeva glabāšanā Cēsu ģimnāzijai, bet 1938. gadā – Valmieras. Pēdējo reizi karoga nodošanas rituāls notika 1940. gadā Limbažos.

Biedrība bija izstrādājusi īpašu rotas karoga nodošanas skolām rituālu. Tas parasti notika Debesbraukšanas dienā – kristīgās baznīcas svētku dienā, kuru atzīmē desmit dienas pirms Vasarsvētkiem. Arī karoga nodošanas rituāls katreiz aizsākās ar dievkalpojumu vietējā baznīcā. Pēc dievkalpojuma sekoja plašas nacionālpatriotiskas svinības, kurās piedalījās augstas armijas amatpersonas, ievērojami valsts un sabiedriskie darbinieki. Šīs svinības guva lielu atsaucību skolu jaunatnē. Rotas biedrība šīm svinībām katreiz gatavojās ar lielu rūpību. Katru gadu pirms karoga nodošanas gan biedrības aktīvisti, gan armijas lektori apmeklēja daudzas Ziemeļlatvijas skolas, kur tie uzstājās ar priekšlasījumiem par Latvijas brīvības cīņu vēsturi. Visi šie pasākumi plaši atspoguļoti tā laika presē. Skolās, kur karogs bijis, biedrība atstāja tā miniatūrkopiju.

1930. gada martā, atsaucoties uz 1929. gada pilnsapulces lēmumu, biedrība griezās pie Kara ministra ar lūgumu attiecināt uz Cēsu pulka bijušās brīvprātīgo skolnieku rotas karogu noteikumus, kas attiecas uz militāriem karogiem. Kara ministrs šo lūgumu gan noraidīja kā likumiski nepamatotu.

Pēc 1940. gada 20. maija protokola redzams, ka rotas prezidijs gatavojis jaunu karoga reglamentu. Šo reglamentu izstrādājis rotas goda biedrs pulkvedis R. Bebris, kurš 1919. gada sākumā bija Cēsu komandants. Prezidijs nolēma karoga reglamentā paredzēt vēl, ka rotas varbūtējā likvidācijas gadījumā, karogs novietojams Kara muzejā. To, ka apmēram pēc mēneša likvidēs ne tikai biedrību, bet arī Latvijas valsti, kuras labā tā galvenokārt darbojās, neviens neparedzēja. Vēl 1940. gada janvārī pilnsapulcē biedrības priekšnieks atzīmēja, "ka esam sapulcējušies vēsturiskā laikā, kad visapkārt bango kara vētras. Neskatoties uz to, varam mierīgi sapulcēties un strādāt."

1940. gada 8. jūlijā ar Nr. 157 protokolu grāmatā izdarīts pēdējais

ieraksts, kas liecina, ka biedrības prezidijs “nolemj rotas karogu pagaidām no Limbažu Valsts ģimnāzijas pārņemt prezidija rīcībā un stāties sakaros ar Kara muzeju, lai noskaidrotu, vai nav iespējams tur deponēt rotas karogu.” To uzdeva nokārtot K. Fromholdam. Pēc 2. pasaules kara karogs atradās Latvijas Valsts vēstures muzejā.

Par tradīciju kļuva arī biedrības rīkoti konkursi skolās. Šie konkursi bija domāti Latvijas vēstures zināšanu popularizēšanai skolnieku vidū un to uzvarētājus prēmēja. Biedrība dāvāja arī speciālas balvas sporta sacensībām, kas norisinājās starp Ziemeļlatvijas skolām.

Savas darbības sākumā biedrības locekļi apņēmas “ierosināt dzejniekus, rakstniekus un māksliniekus minēt savos darbos rotu un viņas nopelnus.” Skolnieku ciņu gaitas romānā “Dvēseļu putenis” atspoguļoja pazīstamais rakstnieks Aleksandrs Grīns. Cēsu pulka skolnieku rotu plašākā rakstā apcerēja virsleitnants Vilis Akermanis paša sastādītajā “Skolēnu militārajā kalendārā 1935./36. mācību gadam”. Šis kalendārs bija populārs jaunatnē un piedzīvoja pat trīs iespaidumus. Kalendārā parādījās foto uzņēmums, kurā redzams 8. skolnieku rotas ziņnesis Ādolfs Lasmanis ar vāciešiem atņemto divriteni,. Šis attēls vēlāk tika iespiests skolu vēstures mācību grāmatās. V. Akermana kalendārā ievietots arī brīvības cīņās kritušo skolnieku rotas karavīru saraksts. Daudz materiālu par Cēsu pulka skolnieku rotu publicēts tā laika periodikā.

Lai popularizētu rotu, biedrība Kara muzejā uzstādīja latvju un igauņu skolnieku – karavīru manekenus, kurus Kara ministra vārdā 1933. gada 19. martā atklāja ģenerālis K. Goppers. Tā kā visur, runājot par rotu, uzsvēra Cēsis, tad valmierietis E. Birke 1931. gadā vēstulē biedrības vadībai rakstīja: lai dotu rotas vairākumam – valmieriešiem mazu gandarījumu “rotas manekenam, kas domāts uzstādīšanai kara muzejā, katrā ziņā dot Valmieras bij. realskolas krāsas galvas segai, zilgani – zaļš pamats ar dzeltenu iekantējumu.”

Skolnieku rotas bijušie karavīri daudz darija ar Cēsu kaujām un tās varoņiem saistīto piemiņas vietu izkopšanā. 1929. gadā rotas biedrība kopā ar bijušo Tērbatas Ziemeļlatvijas dāmu pulciņu uzlika kapa plāksni pirmajam Ziemeļlatvijas brigādes virspavēlniekam pulkvedim Jorģim Zemitānam (1873 – 1928) Brāļu kapos Rīgā. Nākošajā gadā Cēsu – Āraišu šosejas malā pie Līvu pagastnama, atzīmējot rotas pirmo kaujas vietu, uzstādīja pieminekli, kas bija veidots pēc K. Dzirkļa meta ar M. Plukas izgatavotu cilni. 1930. gadā ar rotas dalībnieku atbalstu atklāja arī piemiņas plāksni kritušo skolnieku piemiņai Valmieras ģimnāzijas zālē.

1937. gada 26. maijā pie nama kur kādreiz bija izvietojusies Valmieras reālskola (tā sauktais Šmita nams Dzirnauvu ielā Nr. 1, tagadējā L. Paegles ielā) atklāja pēc mākslinieka J. Rozenberga meta veidoto piemiņas plāksni. Vara plāksni ar rotas krūšu nozīmes attē-

lu – zobenu uz saules staru fona, bija kalis viens no Brīvības piemiņkļa Rīgā zvaigžņu kalējiem A. Naika. Plāksnes zeltītie burti vēstīja: “Šajā namā 1919. g. 26. maijā dibināta Cēsu pulka brīvprātīgo skolnieku rota”.

Nākošā – 1938. gada 26. maijā Cēsīs Dārza (tagad Bērzaies) un Palasta ielu stūrī atklāja mākslinieku E. Abolīņa un J. Zibeņa veidoto piemiņekli varā. Tā idejiskā meta autors bija J. Rozenbergs un tas “attēloja skolnieku, kurš atstāj grāmatas izglītības simbola – pūces sargāšanā, bet pats ar šauteni rokās dodas uz kaujas lauku.” Pie šūnakmens pamatnes bija bronzas plāksne ar tekstu: “Pa šo ceļu 1919. g. 6. jūnijā Cēsu pulka brīvprātīgo skolnieku rota aizgāja cīņā par Latviju”.

Biedrības vadībai bija vēl citas ieceres Cēsu kauju un tās varoņu piemiņas iemūžināšanai, tomēr ne visas tās realizēja dzīvē. 1935. gadā apsprieda jautājumu par vitrāžas veidošanu vienā no Cēsu Sv. Jāņa baznīcas logiem, kurā būtu attēlota arī skolnieku rota. Mākslinieks J. Rozenbergs ieteica darināt par šo tēmu fresku.

Ziemeļlatvijas pilsētu pašvaldībām biedrība iesniedza daudzus priekšlikumus ielu un laukumu pārdēvēšanai Cēsu kauju varoņu vārdos.

1939. gadā prezidijs nolēma, ka vietā, kur nāvīgi ievainoja rotas pirmo kritušo karavīru Edgaru Krieviņu jāiedēsta piemiņas ozols.

Sākot jau no savas dibināšanas biedrība domāja par Cēsu pulka brīvprātīgo skolnieku rotas vēstures uzrakstīšanu un izdošanu. Praktiski visus pastāvēšanas gadus biedrība vāca materiālus šim izdevumam. Intensīvāk šo darbu veica trīsdesmito gadu otrajā pusē, kad rotas vēstures komisiju vadīja A. Lukstiņš. Grūtības šim darbam radīja tas, ka nebija izdota Cēsu kājnieku pulka vēsture, kurai vajadzēja kalpot par pamatu rotas vēsturei. Toreizējos politiskajos apstākļos nebija arī iespējams objektīvu Cēsu pulka vēsturi uzrakstīt. Oficiālais viedoklis par Ziemeļlatvijas brigādi, kuras sastāvā pulks cīnījās 1919. gada vasarā un Cēsu kaujām pēc 1934. gada 15. maija pārāk atšķirās no to dalībnieku – “ziemeļnieku” viedokļa.

1939. gada decembrī biedrības prezidijs nolēma rotas vēstures materiālu apstrādāšanas darbā iesaistīt Valmieras ģimnāzijas beidzēju Edgaru Lusti, kurš par to interesi bija izrādījis jau agrāk. Bija jau apkopots materiāls par rotu līdz tās cīņām ar bermontiešiem. Atmiņu un citu ziņu iesūtīšanas pēdējais termiņš bij noteikts 1940. gada 1. jūnijā. Diemžēl arī šis darbs palika nepabeigts.

Lielu gandarījumu rotai tās divdesmitgadē sagādāja Armijas komandiera 1939. gada 26. jūnija pavēle 5. Cēsu kājnieku pulkam, kurā bija teikts: “Vēsturisko 1919. gada jūnija cīņu laikā Ziemeļlatvijā no Cēsu un Valmieras vidusskolu vecāko klašu audzēkņiem pie 2. Cēsu kājnieku pulka saformējās brīvprātīgo skolnieku rota, kas ar izcilus varonību piedalījās visās minētā pulka Latvijas atbrīvošanas cīņās.

Lai šis rotas cīņas gars vienmēr kalpotu kā spilgts paraugs jaunākām paaudzēm, viņas vēsturisko nosaukumu atjaunoju, pārdēvējot 5. Cēsu kājnieku pulka 1. rotu par Cēsu pulka brīvprātīgo rotu.”

Cēsu pulka bijušās brīvprātīgo skolnieku rotas karavīru biedrības pirmais priekšnieks bija virsleitnants A. Lukstiņš. 11 gadus biedrību vadīja Valfrīds Vīgants. 1940. gadā pusgadu tās priekšnieks bija Aleksandrs Liepiņš, bet pēc viņa atteikšanās no šī amata 8. jūlijā pēc statūtiem par priekšnieku kļuva kapteinis A. Mateass.

Pēc Latvijas okupācijas 1940. gadā daudzi rotas biedri kļuva par staļiniskā režīma represiju upuriem.

2. pasaules kara laikā ap divdesmit bijušo rotas karavīru nokļuva trimdā Rietumos. Jau 1948. gadā Fišbahā (Vācijā) daži rotas biedri pēc atmiņas mēģināja rekonstruēt skolnieku rotas karavīru sarakstu un atjaunot sakarus. Trimdā dzīvojošie turpināja atcerēties savu rotu. Sakarā ar rotas piecdesmit gadu jubileju plašāku apceri par to krājumā “Ziemeļnieki” publicēja K. Dzirkalis.

Latvijā padomju okupācijas režīms pēc kara centās iznīdēt no tautas atmiņas vēstures patiesību. Latvijas brīvības cīņām veidotie pieminekļi un piemiņas zīmes tika iznīcinātas. Dažādas represijas skāra vēl palikušos rotas biedrus.

1989. gada jūnijā, kad atzīmēja Cēsu kauju septiņdesmito gadskārtu, tā laikā sakrita ar latviešu tautas trešo Atmodu. Tas bija laiks, kad atjaunoja gan padomju okupācijas gados iznīcinātos pieminekļus, gan cilvēku sakropļoto vēsturisko atmiņu. Šo svinību centrālajā pasākumā Cēsis goda vietā sēdēja daži sirmi vīri, kuriem aiz muguras bija turpat vai deviņi gadu desmiti. Tie bija vīri no kādreiz slavenās Cēsu pulka skolnieku rotas, kuri kā skolas zēni 1919. gada vasarā brīvprātīgi bija devušies cīņā pret Latvijas ienaidniekiem. Simboliski, ka šajā atceres reizē, pēc pusgadsimta, atklātībā parādījās rotas karogs, kurš no jauna aicināja turpināt cīņu par brīvu Latviju.

ATMIŅU AUTORI

ALKS OSKARS – dzimis 1901. g. Jaungulbenes pagasta “Ošupos” rentnieka ģimenē kā otrais dēls. Pēc Lubānas augstākās tautskolas beigšanas 1918. g. mācījies Cēsu reālskolā. 1919. g. jūnijā – jūlijā kā Cēsu pulka skolnieku rotas brīvprātīgais piedalījās kaujās pret landesvēru. Kā Latvijas Kara skolas kadets piedalījies Rīgas aizstāvēšanā un Bermonta karaspēka sagrāvē 1919. g. oktobrī – novembrī. Pēc Kara skolas beigšanas 1920. g. studējis LŪ Medicīnas fakultātē. Specializējies ķirurģijā un ginekoloģijā. Strādājis kā ārsts Rīgā, no 1935. g. līdz 1940. g. – TLM Veselības departamenta direktors. 1941. g. apcietināts un izsūtīts no Latvijas. Strādājis kā ārsts Permas apgabalā un Krasnojarskas novadā. 1956. g. rehabilitēts. Kā pensionārs kopš 1961. g. dzīvoja Rīgā. Miris 1982. g. Atmiņas sarakstījis laika posmā no 1961. g. līdz 1968. g. Atsevišķas piedzīvoto cīņu epizodes savā laikā atstāstījis rakstniekam Aleksandram Grīnam, kurš tās izmantojis savā romānā “Dvēseļu putenis”.

Šajā krājumā izmantots O. Alka atmiņu “No zobena saule lēca” fragments, kas pirmo reizi publicēts žurnālā “Draugs” 1989. g. Nr. 6. – Nr. 11.

BERKIS KRISJĀNIS – ģenerālis, Lāčplēša Kara ordeņa I, II un III šķiras kavalieris. Dzimis 1884. g. Bauskas apriņķa Īslīces pagastā lauksaimnieka ģimenē. 1. pasaules kara laikā dienējis latviešu strēlnieku pulkos. Brīvības cīņu laikā bija 2. (5.) Cēsu kājnieku pulka komandieris, Latgales divīzijas komandieris, vēlāk Vidzemes divīzijas komandieris. No 1934. g. novembra – Armijas komandieris, no 1940. g. aprīļa – Kara ministrs. Padomju okupācijas laikā apcietināts un izsūtīts. Miris 1941. g. decembrī Permā.

Šeit publicētais raksts iespiests laikrakstā “Jaunākās Ziņas” 1929. g. 19. jūnijā.

DZIRKALIS KĀRLIS – dzimis 1902. g. Cēsīs namsaimnieka ģimenē. Mācījies Cēsu reālskolā. Beidzis LŪ Arhitektūras fakultāti. 1919. g. brīvprātīgi iestājies Cēsu pulka skolnieku rotā, vēlāk bija rotas karavīru biedrības sekretārs. K. Dzirkalis bija viens no Latvijas skautu organizatoriem un priekšniekiem. Izveidojis Cēsu kurorta komiteju. Daudz rakstījis par Latvijas kultūrvēstures jautājumiem. Izdevis grāmatu par Latvijas karoga vēsturi un tūrisma ceļvedi pa Cēsīm. Pēc 2. pasaules kara dzīvo emigrācijā. Kopš 1950. g. Čikāgā. Daudzu trimdas organizāciju vadošais darbinieks.

K. Dzirkalis izstrādājis metus karogiem, nozīmēm un pieminekļiem. Šeit publicētais raksts ņemts no “Brīvības pieminekļa 1933. gada grāmatas.”

LUKSTIŅŠ OLĢERTS – dzimis 1893. g. Lielstraupē. 1919. gadā brīvprātīgi iestājies Cēsu kājnieku pulkā, kur skolnieku rotas sastāvā cīnījās pret vācu karaspēku. Beidzis Latvijas Universitāti, papildinājies zirgkopības nozarē Vācijā, Francijā un Beļģijā. Bijis Zemkopības ministrijas agronoms, Burtnieku lauksaimniecības skolas pārzinis, kopš 1924. g. zirgkopības speciālists – piedalījies Latvijas zirgkopības izveidošanā. Žurnāla “Latvijas Zirgkopis” redaktors. Miris 1979. g.

“Atmiņas no Cēsu un Raunas kaujām” pirmoreiz publicētas laikrakstā “Latvis” 1929. g. 22. jūnijā.

OZOLS ARTURS Jāņa d. – dzimis 1900. g. Valkas apriņķa Ēveles pagasta “Mūrniekos”. Mācījies Valmieras tirdzniecības skolā. Skolnieku rotas sastāvā piedalījies Brīvības cīņās. No 1920. g. līdz 1948. g. saimniekoja Valmieras apriņķa Rencēnu “Jekuļos”. 1948. g. rudenī notiesāts ar vienu gadu cietumā par nespēju nomaksāt lielos nodokļus. Ar lielām grūtībām 1950. g. iekārtojās par sargu Valmieras piena kombināta mehāniskajās darbnīcās. Tur līdz aiziešanai pensijā 1985. g. strādā arī par sētnieku un kurinātāju. Miris 1991. g. Apglabāts Ēveles kapos.

A. Ozola atmiņas pierakstītas 1989. g., šeit to pirmpublicējums.

OZOLS MĀRTIŅŠ Mārča dēls – dzimis 1899. g. Cēsu apriņķa Priekuļu pagastā. Latvijas Brīvības cīņu dalībnieks – Cēsu kājnieku pulka skolnieku rotas sastāvā kā brīvprātīgais piedalījies cīņās pret vāciešiem 1919. g. 1920. g. beidzis kara skolu. Latvijas armijā artilērijas virsnieks. 1939. g. Krasta artilērijas pulkā. 1940. g. kapteiņa pakāpē atvaļināts.

Miris 1980. g. Anglijā.

M. Ozola “Izlūka gaitas” iespiestas krājumā “Ziemeļnieki”, kas H. Kreicera u. c. redakcijā izdots emigrācijā 1970. g.

VĪGANTS VALFRĪDS – dzimis 1899. g. Cēsu pagasta “Braķos”. Mācījies Cēsu pagastskolā un Auseja reālskolā. Studējis tieslietas Latvijas Universitātē. Bijis Izglītības ministrijas Skolu departamenta un Izglītības ministrijas sekretārs. Bijis Kultūras fonda revīzijas komisijas un Latvijas aerokluba valdes loceklis. Vienpadsmit gadus vadīja Cēsu pulka bijušās skolnieku rotas karavīru biedrību. 1941. g. deportēts uz Krieviju.

Kopā ar K. Dzirkali sarakstītais raksts pirmo reizi publicēts “Brīvības pieminekļa 1933. gada grāmatā”.

SATURS

Priekšvārds	7
Krišjānis Berķis. 2. Cēsu kājnieku pulka kaujas gaitas no 6. jūnija līdz 3. jūlijam 1919. g.	8
Valfrīds Vigants un Kārlis Dzirkalis. Cēsu pulka skolnieku rota	11
Oļģerts Lukstiņš. Atmiņas no Cēsu un Raunas kaujām	17
Mārtiņš Ozols. Izlūka gaitas	21
Oskars Alks. No zobena saule lēca	24
Artūrs Ozols. Kā es kļuvu karavīrs	42
Attēli un dokumenti par Cēsu pulka skolnieku rotu	44
Izraksti no Cēsu pulka pavēļu grāmatas (1919. g. jūnijs – augusts)	77
Igaunijas armijas virspavēlnieka 1919. g. J. Laidonera apsveikums 1929. g. 11. jūnijā	100
Izvilums no Skolnieku rotas karavīru biedrības cirkulāra Nr. 4, 1929. g. par 77 rotas karavīru apbalvošanu ar Triju Zvaigžņu ordeņiem ...	101
Skolnieku rotas 5 karavīru 1919. g. 18. novembra izlūkgājiena apraksts sakarā ar izvirzišanu apbalvošanai ar Lāčpleša Kara ordeņiem (1929. g. 11. oktobri)	103
Izraksts no Skolnieku rotas karavīru biedrības prezidija 1939. g. 7. februāra protokola par 9 rotas karavīru apbalvošanu ar Triju Zvaigžņu ordeņiem	105
1948. g. 6. jūnijā Fišbahā pēc sanāksmes dalībnieku atmiņām sastādītais Skolnieku rotas karavīru saraksts	106
Tālis Pumpuriņš. Cēsu pulka brīvprātīgo skolnieku rota un tās karavīru biedrība	109
Atmiņu autori	118

Kontroleksemplārs

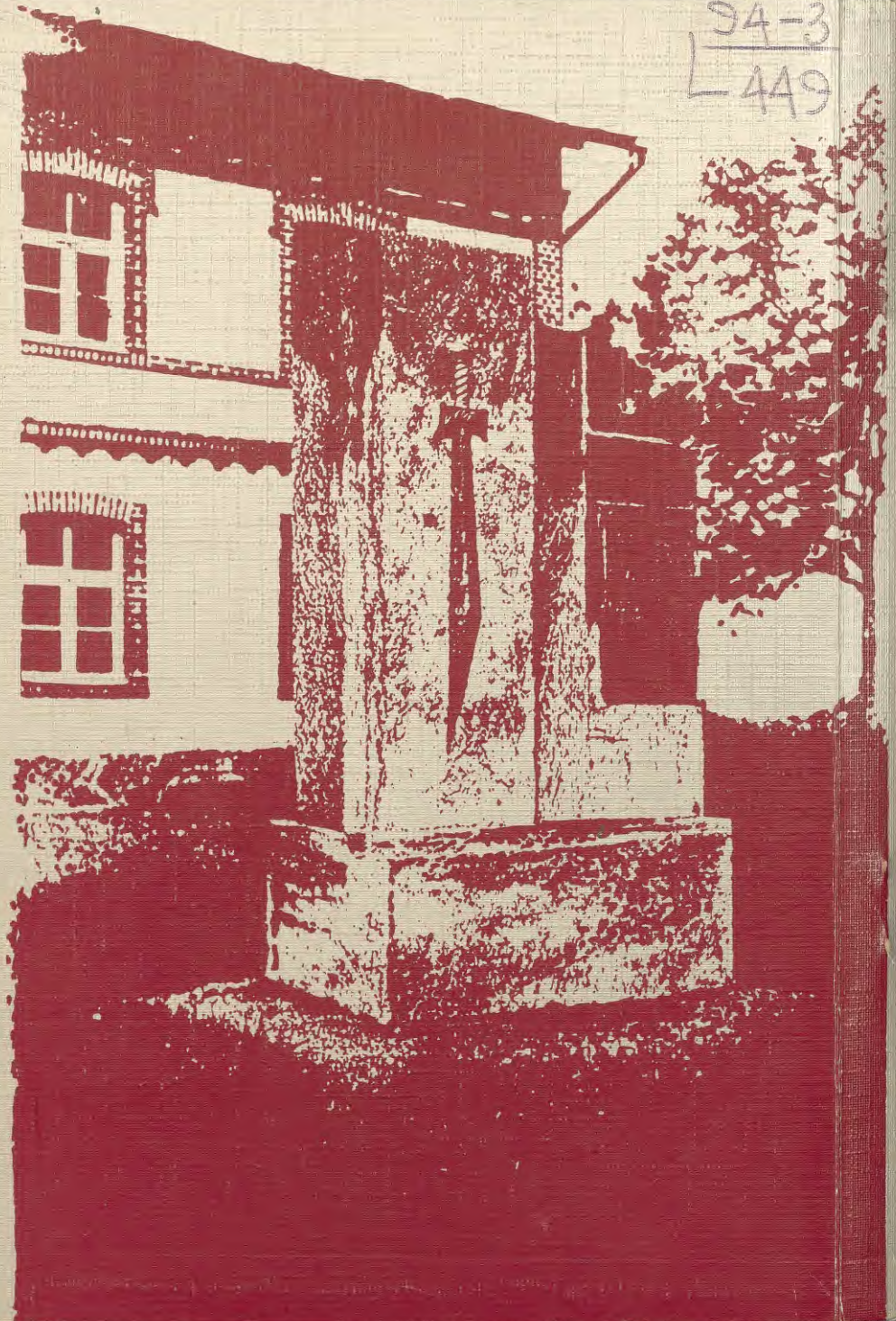
h_s [0,60]

LATVIJAS NACIONĀLA BIBLIOTEKA

0305058320

94-3
L 449

Photograph of the building at the site of the ...